

audit FINANCIAR

4/2011

- **Auditul financiar, în contextul reglementărilor privind guvernanta corporativă**

-
- **Relevanța informațiilor financiar-contabile în situații de criză**
 - **Optimizarea proceselor de planificare în auditul intern**
 - **Limitări și inadvertențe în procesul de raportare financiară conform IFRS**
 - **Aspecte practice privind aplicarea ISA 580 „Declarații scrise”**

Participarea CAFR la Conferința internațională de la Chișinău

Asociația Contabililor și Auditorilor Profesioniști din Republica Moldova (ACAP RM) și ACCA (Association of Chartered Certified Accountants) a organizat la Chișinău, la 3 martie a.c., Conferința internațională științifico-practică, având ca temă:

„Profesia de audit; provocări și perspective”.

Scopul Conferinței a fost relevarea unor soluții la problemele specifice Republicii Moldova, pornind de la experiența în domeniu a organelor, autorităților și instituțiilor specializate din România, Ucraina, Federația Rusă, Olanda și a altor state.

La Conferință au participat reprezentanți ai Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova, ai Curții de Conturi, Comisiei Naționale a Pieței Financiare, Băncii Mondiale, ai instituțiilor publice locale și centrale, ai organizațiilor profesionale de profil naționale și internaționale, asociațiilor profesionale, precum și reprezentanți și conducători ai unor firme de audit și consulting din Republica Moldova.

Participanții din Olanda, România, Ucraina, Federația Rusă și Moldova au pus în atenție probleme actuale ale profesiei, manifestându-și îngrijorarea cu referire la menținerea interesului public al profesiei de audit și la problemele echilibrului auditului între reglementarea de stat și cea a asociațiilor profesionale în scopul servirii interesului public.

Din partea Camerei Auditorilor Financiari din România, **Emil Culda**, vicepreședinte al Consiliului, a rostit o alocuțiune pe tema „Auditul financiar în sprijinul interesului public. Experiența României” și a participat la dezbaterile legate de obiectul Conferinței. Cu acest prilej, reprezentantul CAFR a reiterat disponibilitatea organizației profesionale pe care o reprezintă de a acorda sprijinul și expertiza Camerei Auditorilor Financiari din România pentru organizarea în spirit european a activității de audit în Republica Moldova, pornind de la învățămintele procesului de structurare a activității de audit din România, care, într-un timp scurt, a reușit să parcurgă etapele adaptării legislative și ale organizării profesionale la nivelul cerințelor interne și internaționale actuale. În

mod deosebit, prezentările susținute de Emil Culda și de Mihail Krapivko reprezentantul Ucrainei, au prilejuit cele mai multe intervenții din partea asistenței (întrebări, puncte de vedere, clarificări) în legătură cu soluțiile propriu-zise privind funcția publică a auditului financiar în R. Moldova și modalitățile de reglementare a acestora, inclusiv de organizare a activității, ținând seama de responsabilitățile structurilor profesionale existente și/sau statuate ca atare printr-o lege modificată și completată sau printr-o nouă lege elaborată în acest sens.

În discursul său, **Andreia Stanciu**, director ACCA Europa de Sud-Est, a spus, printre altele:

„Organizarea unor astfel de evenimente reflectă afirmarea credinței ACCA în importanța auditului și în special în aptitudinile deosebite pe care auditorul le aduce într-o companie, importanța care sprijină stabilitatea economică. Ca membru deplin al IFAC, ACAP are experiența și instrumentele necesare pentru a promova valoarea auditului”.

La rândul său, **Veaceslav Ciobanu**, președinte al ACAP – Republica Moldova, a menționat: „Aspirațiile europene ale Republicii Moldova ne cer să ne conformăm cerințelor Uniunii Europene în domeniul contabilității și auditului. De ce are nevoie Republica Moldova pentru a răspunde cerințelor europene? Dacă ar fi să răspund foarte pe scurt, în primul rând de voință. De voința de a schimba situația, de voința organelor abilitate ale statului, în primul rând a Ministerului Finanțelor, de a considera aceste reforme ca o prioritate a zilei. De voința de a convinge și Guvernul, Parlamentul țării, societatea că reformele în domeniul nostru de activitate sunt o prioritate pentru dezvoltarea ascendentă a țării noastre. De mai mult timp se cer noi motivații de dezvoltare a profesiei. Auditorii, companiile de audit se află într-o situație de așteptare, în pragul unor schimbări, care ar putea să impulsioneze dezvoltarea auditului în Republica Moldova.”

Conf. univ. dr. Camelia Liliana DOBROȚEANU, prep. univ. drd. Adriana Sofia RĂILEANU & prof. univ. dr. Laurențiu DOBROȚEANU

Trinomul audit extern - comitet de audit - audit intern, în contextul reglementărilor privind guvernanta corporativă

The Trinomial Relations between External Audit, Audit Committee and Internal Audit in Corporate Governance Regulations

3

Asist. univ. dr. Cristina BOȚA-AVRAM

Direcții de cercetare în mediul științific românesc privind relevanța funcției de audit în contextul guvernantei corporative

Research Directions in Scientific National Literature Regarding the Significance of Audit Function in the Context of Corporate Governance

12

Prof. univ. dr. Nicolae TODEA & drd. Ioana CĂLEAN

Relevanța informațiilor financiar-contabile în situații de criză

The Relevance of Financial Accounting Information in Crisis Situations

23

Drd. Adrian VINTILESCU BELCIUG, drd. Daniela COLOIU (CREȚU), drd. Carmen GEGEA & drd. Adriana LUPU

Studii privind optimizarea proceselor de planificare în auditul intern

Optimization Studies on Internal Audit Planning Process

34

Prof. univ. dr. Tatiana DĂNESCU & lector univ. drd. Ovidiu SPĂȚĂCEAN

Limitări și inadvertențe în procesul de raportare financiară conform IFRS - cazul societăților de investiții financiare

Limitations and Inaccuracies in the Financial Reporting Process in Compliance with IFRS - Case of Financial Investment Companies

42

Conf. univ. dr. Daniel BOTEZ

Câteva aspecte privind aplicarea ISA 580 „Declarații scrise”

Some Aspects Regarding ISA 580 „Written Representations”

52

Colegiul editorial științific

- Prof. univ. dr. **Sorin BRICIU**, decan, Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia
- Prof. univ. dr. **Alain BURLAUD**, director, Institut National des Techniques Economiques et Comptables, Paris
- Academician **Constantin IONETE**, Academia Română
- Prof. univ. dr. **Robin JARVIS**, director pentru IMM-ACCA, profesor de contabilitate Universitatea Brunel, Marea Britanie
- Prof. univ. dr. **David HILLIER**, decan, Leeds University Business School, Marea Britanie
- Prof. univ. dr. **Allan HODGSON**, decan, Amsterdam Business School, Olanda
- Prof. univ. dr. **Dumitru MATIȘ**, decan, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca
- Prof. univ. dr. **Maria MANOLESCU**, ASE, București
- Prof. univ. dr. **Ion MIHĂILESCU**, Universitatea "Constantin Brâncoveanu", Pitești
- Prof. univ. dr. **Vasile RĂILEANU**, decan, Facultatea de Contabilitate și Informatică de Gestiune - ASE București
- Prof. univ. dr. **Donna STREET**, Universitatea Dayton, SUA
- Prof. univ. dr. **Ioan TALPOȘ**, rector, Universitatea de Vest din Timișoara
- Prof. univ. dr. **Alexandru ȚUGUI**, Universitatea "Alexandru Ioan Cuza", Iași
- Prof. univ. dr. **Eugeniu ȚURLEA**, șef Catedră contabilitate, audit și control de gestiune, ASE București
- Academician **Iulian VĂCĂREL**, Academia Română

Director științific: Prof.univ.dr. **Pavel NĂSTASE**

Director editorial: Dr. **Corneliu CÂRLAN**

Redactor șef: **Cristiana RUS**

Colectiv redacțional: Marina ANTOFIE, Adriana COȘA, Alexandra JORA, Alice PETCU, Daniela ȘTEFĂNUȚ, Angela TUDOR

Secretar de redacție: **Cristina RADU**

Prezentare grafică și tehnoredactare: **Nicolae LOGIN**

Colegiul editorial științific și colectivul redacțional nu își asumă responsabilitatea pentru conținutul articolelor publicate în revistă.

Publicație recunoscută de CNCIS, categoria B+

B.D.I.: <http://www.ulrichsweb.com>; <http://www.proquest.com>; www.ebscohost.com

Revista este inclusă în platforma editorială română SCPIO: www.scpio.ro

Marcă înregistrată la OSIM, sub nr. M2010 07387

Telefon: **(021) 410.74.43 interior 120**; Fax: **(021) 410.03.48**;

E-mail: **revista@cafr.ro**; <http://revista.cafr.ro>

Tipar: Universal Color S.A., str.Victoriei, bl. A2-A3, Pitești, tel.: +40 (248) 215788

ISSN 1844 - 8801

Trinomul audit extern - comitet de audit - audit intern, în contextul reglementărilor privind guvernanța corporativă

Camelia Liliana DOBROȚEANU*, Adriana Sofia RĂILEANU** & Laurențiu DOBROȚEANU***

Abstract

The Trinomial Relations between External Audit, Audit Committee and Internal Audit in Corporate Governance Regulations

The current economic outlook has triggered several actions of global regulators aimed at strengthening the corporate governance practice, viewed as one of the factors favoring the emergence and international extension of the financial crisis. At national level, the Bucharest Stock Exchange has enrolled in this trend by issuing in 2010 a set of implementation guidelines for the corporate governance code for listed companies. This study examines the Romanian corporate governance regulatory framework, focusing on regulations related to the audit committee and its relationships with internal and external auditing. The comparative analysis conducted takes into consideration the British corporate governance framework viewed as a reliable benchmark and inspiration starting point by a large number of national and international regulators. The study results reveal the major regulations deficiencies and discusses their consequences.

Key words: *audit committee, regulation, corporate governance, external audit, internal audit, deficiencies*

JEL Classification: G18, G34, G38, M42

Cuvinte cheie: *comitet de audit, reglementare, guvernanță corporativă, audit extern, audit intern, deficiențe*

Introducere

Guvernanța corporativă este un concept ce înglobează o gamă largă de activități, reguli, procese și proceduri, menite să asigure utilizarea optimă a resurselor și strategiilor companiilor, astfel încât obiectivele sale să fie atinse. Formal, cei patru piloni de susținere ai guvernanței corporative sunt consiliul de supraveghere/administrație (CS/A), auditorii interni, managementul executiv și auditorii externi (Lutzenberger, 2010). Conjugarea eforturilor lor de colaborare este, în mod particular, vizibilă în contextul principiului de guvernanță referitor la asigurarea transparenței informațiilor de către companii. Astfel, în plan național, Codul de Guvernanță al Bursei de Valori București (BVB) recunoaște interacțiunea acestor piloni în cadrul articolului 7 privitor la transparența, raportarea financiară, controlul intern și administrarea riscului: „Structurile de guvernanță corporativă,

* Conf. univ. dr., Academia de Studii Economice București, e-mail: camidll@yahoo.com

** Prep. univ. drd., Academia de Studii Economice București, e-mail: sofia.raileanu@gmail.com

*** Prof. univ. dr., Academia de Studii Economice București, e-mail: laurdll@yahoo.com

instituite în cadrul Emitenților, trebuie să asigure efectuarea unei raportări periodice și continue adecvate asupra tuturor evenimentelor importante referitoare la Emitent, inclusiv situația financiară, performanța, proprietatea și conducerea acesteia. Consiliul de Administrație va adopta reguli stricte, menite să protejeze interesele societății, în domeniile raportării financiare, controlului intern și administrării riscului.”

Evenimentele recente au scos în evidență rolul crucial al consiliului de supraveghere/administrație (CS/A) în promovarea guvernantei corporative. În ultimă instanță, CS/A poartă cea mai mare responsabilitate privind eficacitatea sistemelor de control intern ale organizațiilor.

La rândul său, auditul intern joacă un rol major, fapt recunoscut chiar din definirea atribuită în cadrul conceptual IIA: „este o funcție de consultanță și asigurare independentă și obiectivă, menită să adauge valoare și să îmbunătățească activitățile organizației. Totodată, auditul intern ajută organizația să-și atingă obiectivele printr-o abordare sistematică și disciplinată în cadrul evaluării și îmbunătățirii eficacității proceselor de management al riscurilor, control și guvernanta corporativă”. Prin urmare, auditul intern este privit drept „ultima linie de apărare” împotriva practicilor de guvernanta corporativă și raportare financiară neadecvate. Beneficiind de un sprijin adecvat din partea CS/A, prin comitetul de audit, auditul intern este în poziția cea mai bună de a acumula cunoștințe privind practicile contabile neadecvate, deficiențele controalelor interne și practici ineficace de guvernanta corporativă. În contextul guvernantei corporative, un audit intern eficient joacă un rol cheie, acordând un sprijin important conducerii organizațiilor în îndeplinirea responsabilităților sale prin asigurarea unei supravegheri

asupra controalelor interne ale organizației. Realizând această sarcină, auditul intern este o componentă a guvernantei corporative din cadrul organizației (KPMG). În mod concret, auditul intern furnizează:

- O evaluare obiectivă a riscurilor existente și a cadrului controlului intern;
- O analiză sistematică a proceselor de afaceri și a controalelor asociate acestora;
- O sursă de informare privind fraudele și deficiențele majore;
- Analize cu privire la existența și valoarea activelor;
- Analize prompte cu privire la nivelele de risc;
- Evaluări în raport de anumite cadre de conformitate;
- Analiza performanțelor financiare și operaționale;
- Recomandări privind atingerea obiectivelor de guvernanta corporativă;
- Feed-back privind gradul de aderență la valorile organizaționale și codul etic al companiei.

Totuși, în încercarea de a-și îndeplini responsabilitățile în mod adecvat, auditorii interni se găsesc adesea într-o postură dificilă. Ei raportează conducerii executive din cadrul organizației, dar se așteaptă ca tot ei să revizuiască în mod obiectiv conduita și eficacitatea acesteia. Singura soluție adecvată pentru a rezolva această stare conflictuală este de a plasa auditul intern în subordinea directă a CS/A, respectiv a comitetului de audit (KPMG).

În ceea ce-i privește pe auditorii externi, rolul lor în guvernanta corporativă vizează credibilizarea raportărilor publice realizate de către organizație. Punând

în joc expertiza profesională și independența deplină față de structurile de conducere ale producătorilor de informații financiar-contabile, auditorii externi evaluează măsura în care raportările financiare ale clienților lor reflectă cu fidelitate realitatea tranzacțiilor și evenimentelor care au avut loc, respectiv dacă se conformează cu cadrul de divulgare informațională aplicabil. În baza acestei evaluări, auditorii externi emit un raport, destinat de obicei acționarilor, în care-și exprimă opinia asupra obiectului evaluat. Deși raportul auditorului extern nu ar fi un document destinat publicului, practicile moderne relevă atașarea lui la raportul anual al organizației, devenind astfel public. Din acest motiv, opinia auditorului extern este folosită drept barometru de către părțile interesate pentru a aprecia credibilitatea raportărilor financiare ale unei organizații.

Responsabilitățile de evaluare ale auditorilor pot fi extinse și asupra unor documente atașate la rapoartele anuale (de exemplu, raportul de guvernanta), însă aceste cerințe diferă de la țară la țară, în funcție de reglementările specifice locale (Porter, 2009; EU, 2009). Directiva 46/2006 a UE cere, spre exemplu, auditorilor să întreprindă o evaluare a conformității rapoartelor anuale publicate de către clienții acestora cu obligația de a include și raportul de guvernanta. Studiul UE asupra practicilor de guvernanta la nivelul Uniunii remarcă faptul că, actualmente, această evaluare, dacă are loc, este foarte limitată, rezumându-se în general la verificarea existenței unui astfel de raport în cuprinsul raportului anual. În ce măsură responsabilitățile auditorilor ar trebui extinse pentru a realiza o evaluare mai complexă reprezintă unul dintre punctele de pe agenda de consultări publice lansată recent de UE (UE, 2010).

În peisajul literaturii naționale și internaționale, abordarea auditului intern și extern în relație cu guvernanța corporativă este o preocupare ce capătă amploare, mai cu seamă după evenimentele care au generat valuri la nivel global: eșecuri, falimente, crize financiare. Astfel, rolul comitetului de audit în arhitectura de guvernanță a organizației reprezintă una dintre temele preferate de către cercetători în planul literaturii de specialitate (Peter Baxter, 2010; Cormier et al., 2010; Bose, 2009; Jun Lin et al., 2008). Unele studii abordează aspectele legate de etică și rolul comitetului de audit în ceea ce privește protecția independenței auditorilor interni și externi (Dobroțeanu, C.L. et al., 2010a; Christopher et al., 2009; Rossouw, 2009; Tran, 2008). Alte cercetări examinează empiric compoziția comitetului de audit și impactul acesteia asupra valorii acțiunilor pe piață sau asupra onorariilor auditorilor externi (Boo&Sharma, 2008), respectiv relațiile dintre auditul intern și auditul extern (Singh&Newby, 2010; Suwaidan&Qasim, 2010). Un număr semnificativ de studii care discută cauzele eșecurilor și crizelor financiare globale abordează deficiențele cadrului de guvernanță și lipsa de performanță a auditului intern sau extern în aceste circumstanțe (Angur, 2009; Afrasine, 2009; Dobroțeanu C.L. et al, 2010b; Haspeslagh, 2010; EU, 2010). În acest context se înscriu și cercetările publicate care examinează empiric costurile de implementare determinate de adoptarea Sarbanes-Oxley Act (Rani Hoitash&Udi Hoitash, 2009; Basu&Dimitrov, 2010). Aceștia li se adaugă investigațiile comparative care urmăresc să cuantifice gradul de implementare al reglementărilor de guvernanță și diferențele majore între cadrele de guvernanță naționale (Donker&Zahir, 2008; Davies&Schlitzer, 2008; EU, 2009; Measure, 2009; Clark-Williams&Seguí-Mas, 2010), rolul auditorilor în credibi-

lizarea raportărilor financiare (Porter, 2009; Mattingly et. al, 2009; Akhtarudin&Haron, 2010; Habib&Azim, 2008).

Studiul este structurat după cum urmează: în secțiunea următoare este prezentată metodologia de cercetare utilizată; apoi, în primul paragraf sunt grupate o serie de deficiențe identificate în cadrul de reglementare, privitoare la comitetul de audit, în timp ce paragraful al doilea abordează distinct deficiențele legate de responsabilitățile comitetului de audit cu accent pe relația sa cu auditul intern și extern. Ultimul paragraf rezumă principalele concluzii ale studiului.

Metodologia de cercetare

Cadrul guvernanței corporative este vast, acoperind foarte multe fațete ale vieții companiilor, astfel că o analiză exhaustivă nu a reprezentat scopul studiului nostru. În schimb, investigația s-a axat pe identificarea lacunelor legislative și de reglementare privitoare la comitetul de audit. Motivele acestei opțiuni sunt legate de faptul că, principal, bunele practici de guvernanță corporativă atribuie comitetului de audit un rol cheie printre structurile de supraveghere ale companiilor (Dobroțeanu et al, 2009). Din această perspectivă, legislația și reglementările relevante considerate pentru identificarea lacunelor legislative privitoare la guvernanța corporativă din România sunt:

- Legea societăților comerciale nr. 31/1990, republicată și modificată prin Legea nr. 302/2005, Legea nr. 85/2006, Legea nr. 164/2006, Legea nr. 441/2006, Legea nr. 516/2006, OUG nr. 82/2007, OUG nr. 52/2008, Legea nr. 284/2008, Legea 88/2009, respectiv recenta OUG/septembrie 2010;

- Codul de Guvernanță 2009 emis de Bursa de Valori București și Institutul de Guvernanță Corporativă (IGC);
- Ghidul de implementare a Codului de guvernanță corporativă, emis de BVB și IGC în martie 2010.

Modelul britanic – Codul Combinat (actualmente, devenit Cadrul de guvernanță corporativă din Marea Britanie) și ghidul Smith au reprezentat o sursă de inspirație pentru autoritățile autohtone de reglementare în materie de guvernanță corporativă atât la momentul inițial, cât și ulterior, pe parcursul revizuirilor și modificărilor survenite. Din acest motiv, o examinare pertinentă a legislației și reglementărilor românești nu poate ignora sursa de inspirație – prin urmare, analiza comparativă realizată înglobează și referințele britanice relevante. Metodologia de cercetare vizează exclusiv metode de tip calitativ. Documentarea și analiza comparativă sunt completate în abordarea noastră prin recursul la examinarea critică și raționamentele de tip inductiv și deductiv.

Prevederi ale cadrului de reglementare privind comitetul de audit: deficiențe și consecințe

Analiza comparativă întreprinsă a relevat faptul că, în general, față de textul inițial al legislației și al reglementărilor considerate, se poate observa că revizuirile ulterioare, mai cu seamă cele din ultimii ani, au adus modificări care au contribuit la crearea și consolidarea cadrului de guvernanță corporativă din România. Spre exemplu, ultimele revi-

zuirii au introdus prevederi referitoare la modelele de guvernare corporativă aplicabile companiilor: modelul unitar, respectiv modelul dualist. În plus, au fost dezvoltate aspecte legate de rolul de supraveghere al consiliului asupra managementului executiv, respectiv au fost introduse prevederi care detaliază structura și componența comitetelor de supraveghere. Legislația stipulează obligația companiilor listate la bursă de a adopta modelul dualist de guvernare corporativă.

Deși dinamica indică o îmbunătățire semnificativă a cadrului guvernării corporative din România, prevederile sunt încă incomplete și dificil de implementat (C.L. Dobroțeanu et al., 2010). Principalele observații privitoare la comitetul de audit care se desprind din analiza comparativă vizează următoarele:

Componența comitetului de audit. În timp ce reglementările britanice cer o componență integrală formată din directori ne-executivi și independenți, cadrul autohton stipulează această cerință doar pentru companiile care posedă un model unitar de guvernare corporativă. O lacună a cadrului de reglementare autohton vizează în special compoziția comitetului de audit la nivelul societăților cotate la BVB, cărora legislația le impune modelul dualist, ceea ce implică doar o majoritate a membrilor independenți ne-executivi. În primul rând, reglementările românești sunt ambigue. Este adevărat că Legea 31 precizează că în componența consiliului de supraveghere trebuie să aibă acces doar membrii independenți, non-executivi și, dat fiind faptul că din rândul acestora se formează comitetul de audit, se poate presupune implicit că acest comitet este 100% independent și neexecutiv. Cu toate acestea, revenind într-un paragraf distinct cu prevederea ca majoritatea membrilor din comitetul

de audit să fie neexecutivi și independenți, implică posibilitatea de a atașa comitetului de audit și membri executivi, neindependenți. Astfel, unul sau mai mulți directori executivi prezenți în calitate de membri în structurile comitetului de audit (de exemplu, directorul financiar), deși în minoritate, pot influența atât activitățile și deciziile comitetului, cât și independența auditorilor interni, mai ales atunci când aceștia raportează deficiențele constatate în urma misiunilor derulate asupra activităților financiare. Teama de repercusiunile pe care le-ar putea avea raportarea unor rezultate nedorite de executivi i-ar putea determina pe auditorii interni să-și compromită independența și obiectivitatea în exercitarea raționamentului profesional. Cerința Codului BVB – componență 100% neexecutiv – este mai aproape de o practică de guvernare adecvată, dar care, spre deosebire de situația din Marea Britanie, nu are forța de implementare a unei prevederi legale.

Numirea membrilor comitetului de audit și mandatul acestora. De această dată cadrul de guvernare românesc este complet incoerent și se depărtează mult de prevederile celui britanic. În timp ce Legea 31 prevede ca procedură pentru numirea membrilor comitetului de audit propunerile formulate de consiliul de administrație/supraveghere validate de alegerea/decizia acționarilor, Codul BVB nu are nici o prevedere în acest sens, iar ghidul BVB atribuie consiliului de administrație decizia de numire. Dincolo de contradicția creată cu Legea 31, în opoziție cu reglementările britanice, comitetului de nominalizare nu-i revine nici o atribuție în acest sens, ceea ce nu este firesc. Ar fi de dorit ca nominalizarea formulată de către comitetul de nominalizare să se realizeze pe baza propunerilor avansate de către consiliu și comitetul de audit, iar validarea să fie realizată de consiliul de admi-

nistrație/supraveghere sau, mai potrivit, de către acționari. În definitiv, comitetul de audit – „*câinele de pază al acționarilor*” – este cel care ar trebui să reprezinte interesele acționarilor și să se asigure că activitățile privitoare la raportarea financiară, controlul intern și audit (extern și intern) se derulează potrivit intereselor acestora. Dacă validarea membrilor comitetului de audit este pusă deci în sarcina acționarilor, atunci comitetul este investit cu autoritatea și încrederea absolut necesare pentru îndeplinirea misiunii sale.

În ceea ce privește numărul mandatelor, diferența dintre cadrul românesc și cel britanic este semnificativă. În timp ce în România o persoană poate deține calitatea de membru al comitetului de audit pe o perioadă maximă de 20 de ani (presupunând celelalte condiții îndeplinite), în Marea Britanie durata maximă ar fi de 9 ani. Consecințele unei perioade atât de îndelungate (4 ani/mandat, maxim 5 mandate) sunt multiple: de la riscul de afectare a independenței membrilor comitetului de audit (prin familiaritate), la instituirea unei structuri rigide, care nu permite înnoștrirea echipei cu un suflu nou. Coroborând aceste prevederi cu cerințele referitoare la nominalizare și validare actualmente aplicabile, se poate observa că sistemul este coruptibil: pentru a obține prelungirea cu un nou mandat, un membru al comitetului de audit poate face compromisuri în activitatea sa pentru a atrage simpatia și susținerea consiliului de administrație/supraveghere până la expirarea celor cinci mandate, când ar fi deja prea târziu să se intervină pentru eventualele probleme create între timp. Dacă validarea ar rămâne în mâinile acționarilor, atunci aceste pericole ar fi mult atenuate.

Resursele disponibile comitetului de audit. În timp ce reglementările britanice sunt suficient de detaliate cu privire la acest aspect, cadrul de guvernare

românesc nu abordează problematica resurselor decât printr-o frază lapidară. Cum ar putea să-și îndeplinească misiunea comitetul de audit dacă aspectele legate de asigurarea resurselor financiare, materiale și logistice nu sunt stipulate cu claritate în cadrul de guvernanță?!

Obligativitatea existenței comitetului de audit. Din nou, cadrul de reglementare autohton este contradictoriu. În timp ce Legea 31 obligă toate companiile ale căror situații financiare sunt auditate extern să înființeze comitetul de audit (implicit, companiile cotate la BVB intră în această categorie), ghidul BVB conține o prevedere care lasă să se înțeleagă că, de fapt, nu ar fi obligatorie existența comitetului de audit, determinarea necesității de a înființa unul revenindu-i consiliului de administrație/supraveghere. Dacă analizăm această prevedere în corelație cu observațiile de la punctul precedent, companiilor le sunt lăsate la îndemână mecanisme de evitare a înființării uneia dintre structurile cheie ale guvernanței corporative: insuficiența resurselor financiare, materiale, umane, logistice etc. împiedică în mod obiectiv consiliul să decidă în favoarea înființării unui comitet de audit.

Relațiile comitetului de audit cu consiliul de administrație/supraveghere. Din cadrul de guvernanță autohton lipsesc prevederile care să îndrume comitetul de audit în situațiile de dezacord cu consiliul. În astfel de circumstanțe, există riscul ca problemele semnificative care determină astfel de divergențe sau generatoare de riscuri majore pentru companie să nu ajungă la cunoștința acționarilor. Supoziția de acțiune voluntară a membrilor comitetului de audit de a comunica acționarilor este utopică

pentru mediul românesc având în vedere dezinteresul manifestat de către companiile autohtone față de informarea voluntară (C.L. Dobroțeanu et al, 2010). Reglementările britanice sunt mai elaborate în acest sens, precizând faptul că în astfel de circumstanțe, comitetul trebuie să raporteze acționarilor aspectele respective în cadrul raportului anual.

Independența membrilor comitetului de audit. În timp ce majoritatea prevederilor românești privitoare la testul de independență al membrilor comitetului de audit sunt compatibile cu cerințele britanice, unul dintre criteriile de evaluare a independenței este contradictoriu, anume: *să nu fi fost membru ne-executiv al consiliului de administrație/supraveghere al societății pe o perioadă mai mare de trei mandate*. Dar aceeași lege prevede, la un alt paragraf, posibilitatea de a deține cinci mandate! Astfel, s-ar înțelege logic că, după expirarea celor trei mandate, o persoană poate continua să fie membru în comitetul de audit, dar își pierde calitatea de membru în consiliul de administrație/supraveghere.

Dar nici acest raționament nu poate rămâne valid atâta vreme cât legea prevede și că membrii comitetului de audit se aleg din rândul membrilor consiliului! Astfel, singurele soluții logice rămase sunt fie de a interpreta aceste prevederi legale drept o limitare a numărului de mandate la trei (atunci, de ce nu se poate formula simplu și consecvent textul legii, astfel încât să faciliteze și nu să creeze piedici în aplicarea ei?) sau de o preluare ad-litteram a prevederilor britanice (care indică trei mandate), fără a le corela cu celelalte articole din reglementare (variantă care nu ar putea fi exclusă!).

Responsabilitățile comitetului de audit vizavi de auditul intern și auditul extern: deficiențe și consecințe

La acest capitol, deși cadrul de guvernanță românesc a fost mult îmbunătățit, mai ales prin intermediul recentului Ghid BVB, diferențele față de modelul britanic sunt majore, atât din punct de vedere cantitativ, cât și calitativ. În primul rând, cadrul de guvernanță britanic se caracterizează prin structura clară a reglementărilor privitoare la responsabilitățile comitetului de audit, împărțindu-le pe următoarele secțiuni:

- Responsabilități cu caracter general
- Responsabilități privitoare la raportarea financiară
- Responsabilități în legătură cu controlul intern
- Responsabilități referitoare la *whistleblowing*¹
- Responsabilități legate de auditul intern
- Responsabilități în relația cu auditul extern
- Responsabilități privind relațiile cu acționarii

Structura clară facilitează înțelegerea cerințelor și aplicarea lor. Spre deosebire de acestea, cadrul românesc de guvernanță corporativă este complet dezorganizat, prevederile privind responsabilitățile comitetului fiind de multe ori redundante în contextul aceluiași act normativ și inserate aleator, fără nici o logică, fapt ce îngreunează atât înțelegerea, cât și aplicarea lor.

¹ Conceptul *whistleblowing* asociat responsabilităților comitetului de audit vizează rolul atribuit acestuia de a reprezenta autoritatea organizațională căreia i se pot adresa în deplină confidențialitate persoanele care doresc să avertizeze asupra unor probleme privitoare la ilegalități sau la lipsa eticii din mediul organizației respective.

Un aspect de natură tehnică ce merită menționat în acest context constă în faptul că, pentru a realiza studiul, a fost întocmit un tabel comparativ între cadrele de guvernare considerate, în ale cărui coloane au fost enunțate prevederile echivalente ale acestora². Astfel, am putut constata că există pagini întregi în care coloanele rezervate pentru prezentarea cerințelor cadrului de guvernare românesc privitoare la responsabilitățile comitetului de audit au rămas libere, din cauza lipsei prevederilor echivalente respective, singura coloană completată fiind cea privitoare la reglementările britanice.

În fine, analiza comparativă de ansamblu a responsabilităților comitetului de audit evidențiază fie o serie de responsabilități care lipsesc în totalitate din cadrul de guvernare românesc (de exemplu, *whistleblowing* sau relația cu acționarii), fie o prezentare lapidară a responsabilităților cheie. De exemplu, spre deosebire de cadrul de guvernare românesc, reglementările britanice includ nu mai puțin de 40 de articole pentru a descrie doar atribuțiile comitetului de audit în relație cu auditul extern! Ar mai trebui adăugat faptul că prezentarea laconică conduce la prevederi incomplete și insuficiente pentru a asigura funcționarea eficace și eficientă a comitetului de audit (de exemplu, responsabilitățile față de auditul intern).

Responsabilitățile comitetului de audit în relația cu auditul intern. O primă observație constă în faptul că atât Legea 31, cât și Codul de guvernare al BVB nu conțin nici o prevedere privitoare la responsabilitățile comitetului de audit în relația cu auditul intern. Doar ghidul de implementare introduce un singur paragraf (nr. 32) care abordează aceste aspecte, descrise în cele ce urmează. Astfel, ghidul desemnează co-

mitetul de audit ca principal punct de contact prin care auditorii interni pot avea acces la consiliul de administrație/supraveghere. De asemenea, ghidul atașează o importanță semnificativă „alimentării” cu informații și rapoarte din direcția auditului intern către comitetul de audit, autorizându-l pe cel din urmă să sugereze recomandări asupra programului de lucru al auditorilor interni. În aceeași ordine de idei, comitetul de audit are responsabilitatea de „a monitoriza eficiența funcției de audit intern și de a se asigura că aceasta dispune de resursele necesare pentru a-și îndeplini sarcinile” (BVB, IGC, 2010, p.10). În fine, ultima prevedere a ghidului BVB dedicată acestei problematici, autorizează comitetul de audit să investigheze cauzele care au condus la demisia auditorului intern și să formuleze recomandări privind măsurile ce trebuie adoptate.

Pe marginea acestor cerințe se impun totuși câteva observații și completări care, sperăm, într-un viitor mai mult sau mai puțin apropiat, se vor regăsi în reglementările românești referitoare la cadrul de guvernare corporativă. Plecând de la prezumția că BVB încurajează aplicarea voluntară a codului de guvernare dincolo de granițele companiilor cotate la bursă (aspect subliniat în preambulul codului de guvernare), primul semn de întrebare care se ridică vizează existența funcției de audit intern. Care sunt responsabilitățile comitetului în astfel de cazuri? După cum se poate observa, ghidul nu abordează acest aspect, deși ar fi fost de așteptat deoarece inclusiv unele dintre companiile cotate la bursă sunt încă în situația de a nu dispune în structura lor organizatorică de o astfel de funcție. Ghidul Smith nu ignoră această posibilă situ-

ație și responsabilizează comitetul de audit în ceea ce privește evaluarea pe bază anuală a nevoii companiei de a-și institui o funcție de audit intern. Pe baza acestei evaluări, comitetul trebuie să-și adreseze recomandările consiliului de administrație/supraveghere. Mai mult decât atât, comitetului de audit îi revine obligația de a explica, într-o secțiune din cadrul raportului anual, motivele pentru care funcția de audit intern nu este instituită la nivelul companiei. Ghidul Smith continuă cu expunerea considerațiilor pe care comitetul de audit trebuie să le aibă în vedere atunci când evaluează necesitatea constituirii funcției de audit intern: dimensiunea companiei, diversitatea și complexitatea activităților desfășurate, numărul angajaților precum și raportul cost-beneficiu. De asemenea, tendințele manifestate în mediul extern al companiei care conduc la creșterea riscurilor sau factorii interni care au același efect (de exemplu, reorganizări și restructurări, modificări ale procesului de raportare etc.) pot impune necesitatea de a crea o funcție de audit intern la nivelul organizației. În lipsa auditului intern, ghidul britanic cere conducerii executive să aplice alte mecanisme de monitorizare capabile să asigure comitetul de audit și consiliul cu privire la faptul că sistemul de control intern funcționează potrivit așteptărilor. În astfel de circumstanțe comitetului de audit îi revine sarcina de a evalua alternativele utilizate de conducerea executivă din punctul de vedere al capacității acestora de a furniza o asigurare suficientă și obiectivă.

Comparativ cu prevederea lapidară a ghidului românesc, cadrul britanic stipulează că resursele financiare alocate auditului intern trebuie aprobate de comitetul de audit în raport cu respon-

² Tabelul la care facem referire, deși are un conținut informațional important și este foarte sugestiv față de observațiile formulate în cadrul articolului, este extensiv și nu ar fi fost potrivit pentru atașarea în revistă.

sabilitățile acestuia și rolul complementar pe care-l joacă alături de auditul extern. Lipsa unei astfel de prevederi din cadrul autohton de guvernanță privează comitetul de audit de autoritatea de intervenție în eventualitatea limitării resurselor alocate de către executivul nemulțumit de rezultatele incomode cuprinse în rapoartele auditorilor interni. Astfel, aceasta este o prevedere esențială pentru a proteja efectiv independența și obiectivitatea auditului intern. Autoritatea comitetului de audit în acest sens este consolidată și prin faptul că acesta aprobă numirea și încetarea angajamentului șefului departamentului de audit intern. În acest caz, spre deosebire de responsabilitatea limitată cuprinsă în ghidul BVB de a investiga cauzele demisiei (post-factum), codul britanic plasează mult mai bine responsabilitățile comitetului, asigurând și mecanismul de protecție efectivă a auditului intern de eventualele abuzuri ale executivului. Nu în ultimul rând, ghidul Smith clarifică printr-o cerință simplă și directă poziția în structura organizatorică a auditului intern – în subordinea directă a comitetului de audit – nelăsând astfel nici un loc de interpretare sau îndoială referitoare la circumstanțele organizatorice asociate independenței auditorilor interni.

O altă responsabilitate cheie a comitetului de audit pe care cadrul de guvernanță autohton o tratează foarte superficial vizează nu doar simpla „*monitorizare a eficienței auditului intern*”, ci „*evaluarea și analiza pe o bază continuă a eficacității activității auditului intern*”. Deși aparent nu este o diferență majoră între cele două sintagme, totuși ea există și are consecințe semnificative. În primul rând, monitorizarea presupune o activitate realizată periodic de urmărire și informare cu privire la activitatea avută sub observație, neimplicând în mod necesar și o acțiune corectivă.

Evaluarea și analiza activității de audit intern vizează o paletă de activități mult mai complexe, care implică și intervenția corectivă, respectiv responsabilizarea. Astfel, potrivit ghidului britanic, în plus față de responsabilitățile stipulate de ghidul BVB, comitetul de audit are sarcina de a monitoriza, analiza și evalua managementul executiv în ceea ce privește atitudinea și răspunsurile acestuia la sesizările și recomandările auditorilor interni, respectiv are obligația de a se întâlni cu șeful departamentului de audit intern, în absența directorilor executivi, cel puțin o dată pe an, pentru a discuta aceste aspecte. Abordarea britanică a acestor responsabilități trădează o preocupare mai curând de natură calitativă, decât cantitativă, mai curând axată pe rezultatele auditului intern (evaluarea eficacității) decât pe utilizarea resurselor (modelul românesc: evaluarea eficienței).

Din cele prezentate mai sus, codul britanic conține o combinație de prevederi care, împreună, permit operaționalizarea efectivă a unui comitet de audit care să joace un rol activ de supraveghere a executivului. Totodată, așa cum am subliniat anterior, lipsa acestor cerințe din cadrul de reglementare autohton sau preluarea lor trunchiată, pe de o parte, împiedică exercitarea unui rol cheie de către comitetul de audit, atribuindu-i doar unul decorativ și, pe de altă parte, compromite independența și credibilitatea funcției de audit intern de la nivelul organizațiilor.

Responsabilitățile comitetului de audit în relație cu auditul extern. Analizând cadrul autohton de guvernanță corporativă, responsabilitățile comitetului de audit în relație cu auditorii externi pot fi structurate pe trei direcții majore: monitorizare, informare și formulare de recomandări. Monitorizarea vizează: (i) eficiența auditului extern, (ii) conformarea directorilor cu recomandările au-

ditorilor externi și (iii) respectarea eticii profesionale de către auditorii externi, în special în ceea ce privește independența și obiectivitatea acestora (de exemplu, pentru evitarea conflictelor de interese, comitetul de audit monitorizează și aprobă natura și scopul serviciilor non-audit prestate de către auditorii externi clientului său, rotația partenerilor de audit). În viziunea cadrului autohton de guvernanță, informarea este abordată mai curând ca o extensie a monitorizării: comitetul de audit este informat de către auditorii externi cu privire la programul lor de lucru (asupra căruia comitetul poate face recomandări), serviciile non-audit prestate și relațiile dintre auditori și clientul lor. În fine, cea de-a treia responsabilitate a comitetului vizează formularea de recomandări pentru CS/A privind selectarea, numirea, re-numirea, înlocuirea auditorului extern, respectiv termenii angajamentului și condițiile remunerării auditorilor externi. Aici se opresc prevederile cadrului românesc de guvernanță corporativă care descriu responsabilitățile comitetului în relație cu auditorii externi!

Prin urmare, dincolo de lipsa de coerență a prevederilor sale, cadrul autohton de guvernanță corporativă trece sub tăcere aspecte extrem de importante, cum ar fi: Care este obiectivul primordial al comitetului? Care este responsabilitatea sa prioritară și celelalte responsabilități? Cum trebuie îndeplinite? Ce considerații pot fi avute în vedere pentru realizarea lor? Cum, când și cui trebuie raportate performanțele atinse în îndeplinirea responsabilităților sale? Aceste prevederi condiționează în primul rând operaționalizarea efectivă a comitetului, atribuindu-i un rol clar, distinct și tangibil prin intermediul mecanismelor ce ar trebui stipulate de ghid. Spre exemplu, codul britanic consacra comitetului de audit obiectivul pri-

mordial de a fi „structura companiei responsabilă în relațiile cu auditorii externi”. De aici decurge responsabilitatea sa prioritară – de formulare a recomandărilor privind numirea, demiterea și remunerarea auditorului. Refuzul CS/A de a accepta propunerea comitetului trebuie justificată în detaliu în cadrul raportului anual. Ghidul Smith dezvoltă apoi o serie de recomandări care sprijină comitetul de audit în ceea ce privește îndeplinirea misiunii sale. Din această perspectivă, responsabilitățile de monitorizare și informare sunt mai curând privite drept mijloace de atingere a obiectivului decât atribuții de sine-stătătoare. Astfel, recomandarea comitetului privind auditorul extern se fundamentează pe: supervizarea procesului de selecție, evaluarea pe bază anuală a competențelor profesionale, a resurselor auditorilor externi și a independenței acestora. Evaluarea anuală, potrivit ghidului Smith, poate să fie realizată prin recursul comitetului la o paletă de mijloace, printre care: obținerea și analiza unui raport al cabinetului de audit cu privire la politicile și procedurile acestuia de asigurare și control al calității auditului, analiza rapoartelor de transparență publicate de cabinetele de audit etc. Totodată, ghidul recomandă ca riscul retragerii auditorului extern de pe piață să fie luat în considerare de către comitetul de audit în procesul de evaluare a riscurilor asociate activităților companiei. În eventualitatea în care auditorul extern se retrage din angajament (situație firească și posibilă, dar complet ignorată de cadrul autohton de guvernare), comitetului de audit îi revine sarcina de a investiga toate circumstanțele care au determinat o astfel de acțiune și de a identifica alternativele de acțiune necesare. În plus, comitetului de audit i se alocă o

secțiune în cadrul raportului anual în care acesta trebuie să explice în detaliu acțiunilor fundamentarea recomandării adresate CS/A cu privire la numirea, re-numirea, înlocuirea sau demiterea auditorilor externi. Explicațiile trebuie însoțite de materiale justificative care să indice informații privitoare la: frecvența licitațiilor, orizontul de timp acoperit de contractul cu actualul auditor extern, precum și toate circumstanțele care au limitat alternativele de selecție disponibile comitetului de audit.

În această manieră, ghidul Smith facilitează atât implementarea acestei responsabilități a comitetului de audit, cât și aplicarea ei relativ uniformă la nivelul companiilor care intră sub incidența prevederilor cadrului de guvernare corporativă. La polul opus, atunci când reglementările sunt neclare, ambigue și incomplete, aplicarea lor este haotică și discreționară, fenomen care este larg răspândit în practicile românești de guvernare corporativă.

Întrucât expunerea integrală a cerințelor cadrului de guvernare britanic nu constituie scopul acestui studiu, am considerat suficientă exemplificarea diferențelor majore dintre cadrele de guvernare considerate doar la nivelul responsabilității prioritare a comitetului de au-

dit, respectiv evidențierea consecințelor negative generate de aceste lacune ale cadrului autohton. Plecând de la acest exemplu, se pot întrevădea³ rezultatele unei comparații exhaustive a celor două repere naționale considerate.

Concluzii

În pofida unui progres indiscutabil în materie de îmbunătățire a reglementărilor autohtone de guvernare corporativă, studiul nostru demonstrează că mai există încă multe aspecte care necesită în continuare atenția și efortul reglementatorilor pentru a alinia practicile românești la cele moderne de guvernare corporativă. Cele mai importante domenii de acțiune vizează: eliminarea prevederilor ambigue și contradictorii din cadrul de guvernare corporativă, ajustarea acestuia pentru a i se conferi o abordare coerentă, logică și facil de aplicat, respectiv completarea lui cu prevederi care să asigure operaționalizarea efectivă a comitetului de audit la nivelul companiilor românești. Totodată, studiul arată faptul că în acest proces, deloc ușor, performanțele de excepție „nu pot merge braț la braț” cu superficialitatea, ci sunt ancorate la profesionalism.

Acknowledgement: Studiul reflectă rezultatele parțiale ale cercetării realizate în contextul proiectelor **CNCSIS ID-1798/2008-2011** – „Studiu bipolar privind controversile de percepție asupra auditului (audit expectation gap): profesie versus utilizatori”, director de proiect prof. univ. dr. Laurențiu Dobroțeanu, respectiv **CNCSIS ID-1785/2008-2011** – „Rolul guvernării corporative în securizarea încrederii investitorilor: performanța autohtonă versus performanțele europene și internaționale”, director de proiect, conf. univ. dr. Camelia Liliana Dobroțeanu.

*This study comprise the partial results of a wider research conducted under the projects **CNCSIS ID-1798/2008-2011** – „Bipolar study of audit expectations gap: profession versus financial information users”, project manager univ. prof. Laurențiu Dobroțeanu, Ph. D., and **CNCSIS ID-1785/2008-2011** – „The role of corporate governance in securing the investor confidence: the national versus European and international performances”, project manager, associate prof. Camelia Liliana Dobroțeanu, Ph. D.*

³ Și nu doar atât! Cei interesați pot accesa cadrele de guvernare discutate (liber accesibile pe internet) și pot descoperi cât de departe este cadrul autohton de ceea ce se presupune a reprezenta practicile „civilizate” de guvernare corporativă.

Referințe bibliografice

- Afrasine, L. (2009), *The financial crisis global governance failure?*, Review of Economic and Business Studies (REBS)
- Akhtaruddin, M., Hasnah Haron, (2010), *Board ownership, audit committees' effectiveness and corporate voluntary disclosures*, Asian Review of Accounting, Vol. 18 Iss: 1, pp.68 – 82
- Angur, M. (2009), *Are we ignoring the early warning signs in our corporate governance system?: Corporate governance system – revisited*, Journal of Indian Business Research, Vol. 1 Iss: 1, pp.66 – 70
- Basu, N., Orlin Dimitrov, (2010), *Sarbanes-Oxley, governance, performance, and valuation*, Journal of Financial Regulation and Compliance, Vol. 18 Iss: 1, pp.32 – 45
- Baxter, P. (2010), *Factors associated with the quality of audit committees*, Pacific Accounting Review, Vol. 22 Iss: 1, pp.57 – 74
- Boo, E.F.&Sharma, S.(2008), *The association between corporate governance and audit fees of bank holding companies*, Corporate Governance, Vol. 8 Iss: 1, pp.28 – 45
- Bose, I. (2009), *Corporate governance and law-role of independent directors: theory and practice in India*, Social Responsibility Journal, Vol. 5 Iss: 1, pp.94 – 111
- Christopher, J.; Sarens,G.; Leung, Ph. (2009), *A critical analysis of the independence of the internal audit function: evidence from Australia*, Accounting, Auditing & Accountability Journal, Vol. 22 Iss: 2, pp.200 – 220
- Clark-Williams, C., Elies Seguí-Mas, (2010), *Corporate governance and business ethics in the European Union: a cluster analysis*, Journal of Global Responsibility, Vol. 1 Iss: 1, pp.98-126
- Cormier, D., Marie-Josée Ledoux, Michel Magnan, Walter Aerts, (2010), *Corporate governance and information asymmetry between managers and investors*, Corporate Governance, Vol. 10 Iss: 5, pp.574 – 589
- Davies, M., Bernadette Schlitzer, (2008), *The impracticality of an international "one size fits all" corporate governance code of best practice*, Managerial Auditing Journal, Vol. 23 Iss: 6, pp.532 – 544
- Dobroțeanu C.L., Dobroțeanu, L., Răileanu, A. S. (2009), *A comparative study on corporate governance frameworks in US, UK and Romania*, Tom XVIII, pp. 889-906, <http://steconomi-ce.uoradea.ro/anale>
- Dobroțeanu C.L., Dobroțeanu, L., Răileanu, A. S. (2010a), *Independența auditorilor în contextul guvernanței corporative*, Revista „Audit Financiar”, nr. 3, CAFR.
- Dobroțeanu, C.L., Dobroțeanu, L., Răileanu, A.S. (2010b), *Reporting on corporate governance – a case study on Romanian listed companies*, Transformations in Business & Economics, vol. 9, no 1(19), supplement a, 2010, pp. 273-288
- Donker, H., Saif Zahir, (2008), *Towards an impartial and effective corporate governance rating system*, Corporate Governance, Vol. 8 Iss: 1, pp.83 – 93
- G.J. Rossouw, (2009), *The ethics of corporate governance: Global convergence or divergence?*, International Journal of Law and Management, Vol. 51 Iss: 1, pp.43 – 51
- Habib, A., Istiaq Azim, (2008), *Corporate governance and the value-relevance of accounting information: Evidence from Australia*, Accounting Research Journal, Vol. 21 Iss: 2, pp.167 – 194
- Haspeslagh, Ph., (2010), *Corporate governance and the current crisis*, Corporate Governance, Vol. 10 Iss: 4, pp.375 – 377
- Hoitash, R. & Hoitash, U.(2009), *The role of audit committees in managing relationships with external auditors after SOX: Evidence from the USA*, Managerial Auditing Journal, Vol. 24 Iss: 4, pp.368 – 397 http://www.frc.org.uk/documents/pagemanager/Corporate_Governance/UK%20Corp%20Gov%20Code%20June%202010.pdf
- Jun Lin, Z., Jason Z. Xiao, Qingliang Tang, (2008), *The roles, responsibilities and characteristics of audit committee in China*, Accounting, Auditing & Accountability Journal, Vol. 21 Iss: 5, pp.721 – 751
- Luttenberger, T. (2010), *Role of an External Auditor in Corporate Governance*, eHow Contributor, updated: April 15, 2010, http://www.ehow.com/about_6302822_role-external-auditor-corporate-governance.html
- Mattingly, J.E., Steven A. Harrast, Lori Olsen, (2009), *Governance implications of the effects of stakeholder management on financial reporting*, Corporate Governance, Vol. 9 Iss: 3, pp.271 – 282
- Mesure, H. (2009), *Political Determinants of Corporate Governance*, Society and Business Review, Vol. 4 Iss: 2, pp.161 – 163
- Porter, B. (2009), *The audit trinity: the key to securing corporate accountability*, Managerial Auditing Journal, Vol. 24 Iss: 2, pp.156 – 182
- Singh, H. & Newby, R.(2010), *Internal audit and audit fees: further evidence*, Managerial Auditing Journal, Vol. 25 Iss: 4, pp.309-327
- Suwaidean, M.S. & Qasim, A.(2010), *External auditors' reliance on internal auditors and its impact on audit fees: An empirical investigation*, Managerial Auditing Journal, Vol. 25 Iss: 6, pp.509 – 525
- Tran, B. (2008), *Paradigms in corporate ethics: the legality and values of corporate ethics*, Social Responsibility Journal, Vol. 4 Iss: 1/2, pp.158 – 171
- BVB, IGC (2008, 2009), *Corporate Governance Code*, <http://www.bvb.ro>
- BVB, IGC (2010), *Ghidul de implementare al codului de guvernanță corporativă*, martie 2010, <http://www.bvb.ro>
- CBA (2009), *Raportul Anual cu privire la Afaceri: Practicile de Guvernanță Corporativă și Transparență ale Bursei de Valori București în anul 2009*, <http://www.cba-romania.ro/index.php?page=report>, (referred on 28/11/2009).
- EU (2009): http://ec.europa.eu/internal_market/company/docs/ecgforum/studies/comply-or-explain-090923_en.pdf
- EU (2010), *Green paper-Audit policy: lessons from the crisis*, October, 2010, http://ec.europa.eu/internal_market/auditing/docs/market/consultation2008/summary_report_en.pdf
- FRC, *Guidance on Audit Committees/"Smith Guidance"* (2010), <http://www.frc.org.uk/corporate/auditcommittees.cfm>
- FRC, *The UK Corporate Governance Code and associated guidance*, <http://www.frc.org.uk/corporate/ukcgcode.cfm>
- KPMG – http://aci.kpmg.com.hk/docs/AC/Internal_audit_role.pdf
- *** Legea societăților comerciale nr. 31/1990, republicată și modificată prin Legea nr. 302/2005, Legea nr. 85/2006, Legea nr. 164/2006, Legea nr. 441/2006, Legea nr. 516/2006, OUG nr. 82/2007, OUG nr. 52/2008, Legea nr. 284/2008, Legea 88/2009, OUG/sept. 2010

Directii de cercetare în mediul științific românesc privind relevanța funcției de audit în contextul guvernantei corporative

Cristina BOȚA-AVRAM *

Abstract

Research Directions in Scientific National Literature Regarding the Significance of Audit Function in the Context of Corporate Governance

The actual difficult economic context determines the specialists and professional bodies to draw a lot more attention for solving some delicate issues, among which the ensuring of a good corporate governance receives an increasing attention, especially under the pressure of various categories of investors that are willing to rebuild their confidence in the financial statements provided by the entities. The main purpose of this paper is to highlight a synthesis of main research directions identified within scientific national literature with respect to the contribution of audit function as a significant mechanism for ensuring good corporate governance. This synthesis was based on quantitative and qualitative analysis of scientific articles identified in 37 journals in the economic and business field from Romanian scientific circuit. Based on the study's findings there could be identified the main trends in the Romanian scientific research dedicated to the audit's role in corporate governance, but also there could be emphasized further research directions that could be highlighted in order to ensure the progress of discussed subject.

Key words: corporate governance, internal audit, external audit, audit committee, research methodology

JEL Classification: M40, M42, M21, M14

Cuvinte cheie: guvernanta corporativă, audit intern, audit extern, comitetul de audit, metodologie de cercetare

Introducere

Asigurarea unei bune guvernante corporative este un obiectiv relativ recent pe lista obiectivelor de convergență econo-

mică la nivel internațional, iar modul în care funcția de audit, abordată trilateral (auditul intern, auditul extern, comitetul de audit), contribuie la atingerea acestui obiectiv este subiectul unor dezbateri de mare interes atât în rândul practicienilor, dar și în rândul teoreticienilor.

* Asist.univ.dr., Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor, Cluj-Napoca, Catedra de Contabilitate și Audit, email: cristina.botaavram@econ.ubbcluj.ro

Intensificarea atenției acordată nevoii de asigurare a unei bune guvernante corporative a fost generată de dinamismul și volatilitatea accentuată a contextului economic internațional, care în ultimele decenii a fost perturbat de o serie de scandaluri și falimente financiare răsunătoare, care au ridicat, din punct de vedere al investitorilor, serioase semne de întrebare asupra credibilității vieții corporatiste. Pe de altă parte, această suită de falimente a contribuit într-un mod semnificativ la deteriorarea încrederii publicului în competența și responsabilitatea auditorilor în exercitarea profesiei lor¹.

Dacă analizăm din perspectivă economico-financiară, secolul al XXI-lea a debutat într-o atmosferă tumultuoasă, fiind marcat de falimentele unor mari corporații, care au avut loc începând cu anul 2001 (Enron) și care au continuat cu anul 2002 (WorldCom, Qwest Communications, Adelphia, Global Crossing, Nortel, Parmalat). Aceste evenimente negative au avut un impact major asupra vieții corporatiste, ceea ce a determinat **riscul major ca investitorii să-și piardă substanțial încrederea în rentabilitatea companiilor și a investițiilor lor, precum și în certificarea furnizată de auditori asupra imaginii fidele oferite de situațiile financiare ale acestor companii**.

Deosebit de mediatizat a fost scandalul financiar generat de falimentul mării corporații Enron, consecințele acestuia fiind realmente dezastruoase pentru profesioniștii auditului, un argument în acest sens fiind dispariția rapidă a unuia dintre cei mai importanți jucători de pe piața auditului, firma Arthur Andersen. Numeroși cercetători din literatura de specialitate și-au dedicat atenția pentru a analiza care a fost responsabilitatea auditului în generarea și propagarea unor astfel de fenomene negative². Consecința unor astfel de fenomene negative asupra profesiei de audit a fost semnificativă, perpetuându-se ideea în rândul auditorilor că utilitatea activității lor este oarecum afectată, **realizarea auditului fiind percepută doar ca o obligație impusă de cadrul legislativ și nu ca un serviciu care ar trebui să aducă valoare adăugată companiilor**.

În acest context, încrederea investitorilor în fiabilitatea rapoartelor de audit a fost lezată, ridicându-se numeroase semne de întrebare asupra independenței reale a auditorilor în exercitarea activității lor.

Extinderea rapidă a lanțului de falimente care au afectat economiile unor țări, din categoria celor apreciate ca fiind la un grad înalt de dezvoltare, **au determinat presiuni tot mai mari din partea publicului cu privire la asumarea reală a responsabilităților corporațiilor, punând sub semnul întrebării eficiența cu care au funcționat mecanismele guvernantei corporative**, în același timp fiind **tot mai insistente criticile aduse auditorilor externi și interni pentru faptul că nu au fost capabili să identifice semnalele de alarmă care ar fi putut preveni astfel de evenimente catastrofale**³.

Un element de noutate deosebit de important care va marca tot mai mult evoluția profesiei de audit, în contextul ultimei perioade, va fi determinat de **abordarea auditului într-un spectru mult mai larg, fiind identificate mai multe conexiuni care ar trebui să existe între audit, guvernanta corporativă și responsabilitatea socială a corporațiilor**⁴. Mai mult decât atât, se avansează ideea că **auditul, într-o abordare trilaterală (auditori externi, auditori interni și comitetele de audit), ar putea constitui elementul cheie în asigurarea unui cadru corespunzător al guvernantei corporative și, astfel, a responsabilității corporațiilor vizavi de publicul care le urmărește activitatea cu un real interes**.

Metodologia cercetării științifice

Prezentul studiu se înscrie în curentul de cercetare pozitivist, utilizând o metodologie de cercetare mixtă, prin îmbinarea analizei cantitative cu cea calitativă a literaturii de specialitate relevante din contextul național.

1 Fraser, I. & Pong, C., (2009) - *The future of external audit function*, Managerial Auditing Journal, Vol. 24 No.2, pp. 104-113.

2 Gillan, S.L. & Martin, J.D. (2007) - *Corporate governance post-Enron: Effective reforms or closing the stable door?*, Journal of Corporate Finance, Vol. 13, pp. 929-958; Deakin, S. & Konzelmann S. J., (2004) - *Learning from Enron*, Corporate Governance Journal, Vol. 12 No. 2, April, pp. 134-142; Healy, P.M. & Palepu, K.G., (2003) - *The fall of Enron*, The Journal of Economic Perspectives, vol.17, No.2, Spring, pp.3-26; Fusaro, P. & Miller, R. (2002) - *What Went Wrong at Enron*, London, Wiley; Vinten, G. (2002) - *The corporate governance lessons of Enron*, Corporate Governance, vol.2, nr.4, pp.4-9; McLean, B. (2001) - *Why Enron went bust?*, Fortune, 24 December, pp.52-58.

3 Sikka, P. & Filling, S. & Liew, P. (2009) - *The audit crunch: reforming auditing*, Managerial Auditing Journal, 2009, Vol. 24 No. 2, pp. 135-155; Leech, T. (2008) - *The Global Economic Crisis: could Internal Audit have helped prevent it?*, accesibil on-line la http://www.accaglobal.com/pubs/economy/analysis/acca/internal/economy_090309_3.pdf

4 Porter, B.A., (2009) - *The audit trinity: the key to securing corporate accountability*, Managerial Auditing Journal, 2009, Vol. 24 No. 2, pp. 156-182; Sikka, P. & Filling, S. & Liew, P. (2009) - *The audit crunch: reforming auditing*, Managerial Auditing Journal, 2009, Vol. 24 No. 2, pp. 135-155.

Din acest punct de vedere, s-a utilizat tehnica documentării literaturii științifice românești, urmărindu-se identificarea principalelor contribuții, atât în plan teoretic, cât și practic, cu privire la modul în care funcția de audit își aduce contribuția la asigurarea unui cadru corespunzător de guvernare corporativă. În acest scop, a fost dezvoltată o analiză longitudinală, divizată pe următoarele secțiuni:

- **Perioada 2000-2007**, în care atenția cercetătorilor din peisajul autohton se îndreaptă și spre problematica guvernării corporative, chiar dacă într-o proporție destul de mică.
- **Perioada 2008-prezent**, în care asistăm la intensificarea interesului acordat de cercetători pentru această tematică, acest interes fiind generat și de dificultățile contextului economic actual, care reclamă găsirea rapidă de soluții la o multitudine de probleme delicate.

Astfel, fundamentarea acestui studiu s-a bazat pe formarea unei baze de date cu articole relevante pe tematica pusă în discuție, care să permită identificarea și analiza principalelor rezultate obținute de specialiștii din circuitul științific autohton cu privire la contribuția auditului la asigurarea guvernării corporative, urmărind în același timp și depistarea unor direcții viitoare de cercetare care, dacă ar fi fructificate, ar putea genera o valoare adăugată reală domeniului cercetat.

Analiza datelor utilizate în studiu

Pentru realizarea bazei de date care să ne permită atingerea obiectivelor propuse în realizarea acestui studiu, a fost necesară identificarea unui **criteriu suficient de obiectiv** în selecția acelor jurnale naționale relevante din domeniul economic, din punct de vedere științific.

În această ordine de idei, s-a considerat ca fiind oportună utilizarea clasificărilor întocmite de Consiliul Național al Cercetării Științifice din Învățământul Superior (CNCSIS)⁵.

La ora actuală, conform clasificărilor realizate de către CNC-SIS, revistele din România sunt ierarhizate pe trei mari categorii:

- Reviste categoria A (reviste cotate ISI);
- Reviste categoria B+ (reviste indexate BDI);
- Reviste categoria B (reviste cu punctaj de recunoaștere)⁶.

În realizarea studiului de față, au fost selectate jurnalele și revistele economice din cadrul primelor două categorii (A și B+), acestea îndeplinind criteriile impuse de către CNCSIS, ca o dovadă a recunoașterii valorii lor științifice.

Având în vedere obiectivele științifice ale acestui studiu, pentru fiecare dintre aceste reviste și jurnale economice s-au consultat numerele curente, precum și cele din arhiva acestora, urmărindu-se fiecare număr al acestor reviste, începând cu data indexării lor, și recunoașterea valorii științifice în circuitul științific național. Pentru fiecare număr al acestor reviste și jurnale s-a urmărit identificarea doar a acelor articole care aduc o contribuție relevantă asupra modului în care funcția de audit contribuie, într-o măsură sau alta, la asigurarea cadrului de guvernare corporativă. Toate articolele și studiile relevante identificate au fost analizate cel puțin prin prisma următoarelor criterii:

- *Tematica articolului*
- *Metodologia de cercetare*
- *Obiectivele studiului*
- *Curentul de cercetare*
- *Relevanța rezultatelor*

În Tabelul nr.1 este prezentată lista jurnalelor și a revistelor din domeniul economic care au fost incluse în cadrul studiului, precum și numărul de articole care aduc un aport semnificativ la modul de abordare a auditului în contextul guvernării corporative.

Toate cele 49 de articole și studii relevante identificate în cadrul celor 37 de reviste și jurnale naționale au fost analizate din perspectiva unui set de variabile, prezentate succint în cadrul Tabelului nr.2.

⁵ CNCSIS exprimă punctul de vedere al comunității universitare referitor la politica cercetării științifice, având misiunea de a crește relevanța cercetării științifice din universitățile românești, de a asigura vizibilitatea științei românești în context național și internațional, asigurând cadrul necesar de dezvoltare și promovare a cercetării științifice românești pe plan național și internațional.

⁶ Situația revistelor recunoscute pe aceste categorii se poate consulta la adresa: <http://www.cnscis.ro/articole/1991/Situatia-curenta-a-revistelor-recunoscute-CNCSIS.html>

Tabel 1 - Lista revistelor și jurnalelor economice incluse în studiu

No.	Nume Jurnal	Categ.	Nr.articole*
1	Amfiteatru Economic	A	0
2	Romanian Journal of Economic Forecasting	A	0
3	Acta Universitatis Danubius. Oeconomica	B+	0
4	Agora International Journal of Economical Sciences	B+	0
5	Anale. Seria Științe Economice. Timișoara (Univ. Tibiscus)	B+	0
6	Analele Științifice ale Universității Al. I. Cuza, Iași. Științe Economice	B+	3
7	Analele Universității din Craiova, Seria Științe Economice	B+	0
8	Analele Universității din Oradea - Științe Economice	B+	4
9	Analele Universității Dunărea de Jos, Galați. Fascicola I - Economie și Informatică Aplicată;	B+	0
10	Analele Universității Ovidius. Seria Științe Economice	B+	0
11	Analele Universității Spiru Haret – Seria Economie	B+	0
12	Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica	B+	4
13	Annals of the Constantin Brâncuși University of Târgu Jiu, Economy Series	B+	0
14	Annals of the University of Petrosani - Economics	B+	1
15	Anuarul Institutului de Cercetări Economice Gheorghe Zane	B+	0
16	Audit Financiar	B+	26
17	Buletinul Universității Petrol-Gaze din Ploiești, Seria Științe Economice	B+	0
18	Contabilitate și Informatică de Gestione /Accounting and Management Information Systems	B+	7
19	Euroeconomica	B+	0
20	Finanțe-Provocările Viitorului	B+	0
21	Internal Auditing & Risk Management Journal	B+	0
22	Les Annales de L'Universite Valahia de Targoviste, Section: Sciences Economiques/Valahian Journal of Economic Studies	B+	0
23	Management & Marketing (București)	B+	1
24	Review of Economic and Business Studies	B+	0
25	Revista de Studii și Cercetări Economice Virgil Madgearu	B+	0
26	Revista Economică	B+	1
27	Studies in Business and Economics	B+	0
28	Revista Română de Economie / Romanian Journal of Economics	B+	0
29	Revista Tinerilor Economişti	B+	0
30	Romanian Economic and Business Review	B+	0
31	Studia Universitatis Babeş Bolyai. Oeconomica	B+	0
32	Studia Universitatis Babeş-Bolyai Negotia	B+	0
33	Studia Universitatis Vasile Goldiş Arad, Seria Științe Economice	B+	0
34	The Annals of The "Stefan cel Mare" University, Suceava. Fascicle of the Faculty of Economics and Public Administration	B+	0
35	The Romanian Economic Journal	B+	0
36	Theoretical and Applied Economics /Economie Teoretică și Aplicată	B+	2
37	Timisoara Journal Of Economics	B+	0
Total articole identificate			49

Sursa: selecție proiectată de autoare pe baza clasificărilor CNCIS, în ordine alfabetică

* În cadrul revistelor și jurnalelor selectate, numărul de articole identificate pe tematica guvernantei corporative a fost mai mare (peste 90 de articole și studii), însă au fost reținute doar acele articole și studii care își îndreaptă cu predilecție atenția spre modul în care funcția de audit contribuie la asigurarea guvernantei corporative.

Tabel 2 - Variabilele utilizate în dezvoltarea studiului

Variabile	Explicații variabile	
Indexare	A (ISI)	Reviste CNCSIS recunoscute în categoria A (indexate în ISI Thomson)
	B+ (BDI)	Reviste CNCSIS recunoscute în categoria B+ (indexate în BDI)
Data publicării	2000-2007	Articole publicate între 2000 și 2007
	2008-prezent	Articole publicate după 2008
Tematică articol	Rolul și responsabilitățile comitetului de audit	Articole care tratează responsabilitățile comitetului de audit în contextul guvernancei corporative
	Impactul legii Sarbanes-Oxley	Articole care analizează impactul aplicării legii SOX din diferite perspective
	Rolul funcției de audit în eficiența guvernancei corporative	Articole care tratează implicațiile funcției de audit în cadrul sistemului de guvernare corporativă
	Reforme ale guvernancei corporative	Articole centrate pe tratarea diverselor aspecte de reformă ale guvernancei corporative, abordate din prisma auditului
	Dezvoltări ale guvernancei corporative în România	Articole care abordează diverse etape de dezvoltare a guvernancei corporative în România, avându-se în vedere și rolul funcției de audit în acest context
	Studii comparative	Articole care abordează problematica guvernancei corporative și a rolului auditului printr-o analiză comparativă
	Auditul intern și guvernarea corporativă	Articole care tratează responsabilitățile și practicile de audit intern în contextul guvernancei corporative
	Auditul extern și guvernarea corporativă	Articole care au în vedere responsabilitățile și practicile de audit extern în contextul guvernancei corporative
	Interconectările dintre comitetul de audit, auditul intern și auditul extern	Articole focusate pe studiul relațiilor dintre mecanismele funcției de audit în contextul guvernancei corporative
	Independența auditului	Articole care tratează problematica independenței auditorului din prisma guvernancei corporative
	Auditul IT	Articole focusate pe studiul auditului IT în contextul unei guvernance corporative IT
	Guvernarea corporativă și criza economică	Articole centrate pe identificarea responsabilităților guvernancei corporative în generarea evenimentelor de criză economică, abordate și din punct de vedere al auditului.
Metodologia de cercetare	Calitativă	Studiu calitativ (revizuirea literaturii de specialitate, studii teoretice)
	Cantitativă	Studii cantitative (cercetări empirice, studii exploratorii)
	Mixtă	Studii bazate pe combinarea elementelor cantitative cu cele calitative
Obiectivele studiului	Descriere de practici și investigații	Descrierea practicilor și investigarea a diverse corelații
	Dezvoltări ale unor modele de guvernare corporativă	Dezvoltarea a diverse modele de guvernare corporativă
Curentul de cercetare	Principal (<i>Mainstream</i>)	Curentul pozitivist de cercetare
	Alternativ(critic)	Curentul de cercetare alternativ critic
	Alternativ (interpretativ)	Curentul de cercetare alternativ interpretativ
Relevanța rezultatelor	Relevanța pentru teorie	Rezultatele studiului prezintă relevanță doar teoretic
	Relevanța pentru practică	Rezultatele studiului prezintă relevanță doar practic
	Relevanță atât pentru teorie, cât și practică	Rezultatele studiului prezintă relevanță atât teoretic, cât și practic

Sursa: proiecție realizată de autoare

Analiza rezultatelor obținute

SUBIECTELE ABORDATE DE SPECIALIȘTI ÎN CADRUL STUDIILOR IDENTIFICATE

Procedând la o analiză a articolelor identificate în cadrul revistelor și jurnalelor naționale pe tematica contribuției auditului la asigurarea guvernantei corporative, o primă constatare ar fi aceea că numărul de articole identificat nu este unul substanțial, iar apariția acestora este polarizată cu predilecție în cuprinsul a câteva reviste și jurnale consacrate în circuitul științific național.

Cel mai consistent număr de articole pe acest domeniu a fost identificat în paginile revistei *Audit Financiar*⁷, una dintre revistele de reală valoare științifică în domeniul auditului și care a dovedit includerea printre preocupările sale și pe aceea de cercetare a modului în care auditul este relevant ca un mecanism al guvernantei corporative, prin publicarea a 26 de articole (cel mai mare număr de articole și studii identificat în cadrul revistelor și jurnalelor incluse în studiu).

Dacă ne referim la indexarea revistelor care au cuprins cele 49 de studii și articole, se poate observa că toate au fost publicate în cadrul revistelor și jurnalelor de categoria B+. De altfel, în categoria A sunt incluse foarte puține reviste și jurnale din domeniul economic, iar în cadrul acestora nu a fost identificat niciun articol pe această tematică.

În cadrul celor 49 de studii identificate la nivelul literaturii naționale, se poate remarca abordarea modului în care funcția de audit contribuie la asigurarea unei bune guvernante corporative din multiple perspective, însă, în ciuda varietății de subiecte dezvoltate pe această tematică, se poate observa o atenție deosebită pentru câteva dintre acestea, cum ar fi:

- *Rolul funcției de audit (în ansamblul său) la eficientizarea guvernantei corporative;*
- *Responsabilitatea auditului intern în contextul guvernantei corporative;*
- *Rolul și responsabilitățile comitetului de audit;*
- *Dezvoltări ale guvernantei corporative în România.*

În cadrul Tabelului nr.3 este prezentată repartizarea articolelor identificate pe subiectele abordate, ținând cont și de perioada în care acestea au fost publicate.

Analizând în corelație cu data publicării acestor articole și studii, se poate observa o intensificare a interesului cercetătorilor pentru abordarea auditului în sfera guvernantei corporative mult mai evidentă în perioada 2008 – prezent (numărul studiilor fiind aproape dublu față de perioada precedentă), mai ales în cadrul revistei „*Audit Financiar*”, unde aproape fiecare număr al ultimilor doi ani are un studiu dedicat acestei problematice; de unde rezultă faptul că necesitatea de a cerceta această problemă a devenit cu atât mai stringentă cu cât acest interes s-a manifestat și din partea practicienilor, ținând cont și de publicul cărui i se adresează revista, format atât din mediul academic, dar și din practicieni.

Intensificarea atenției față de guvernanta corporativă și de mecanismele acesteia este pe deplin justificată de amplitudinea evenimentelor economice care s-au desfășurat la nivel global în ultima perioadă. Dacă avem în vedere un raport al Asociației Contabililor Certificați (*Association of Chartered Certified Accountants - ACCA*) asupra factorilor determinanți în generarea crizei creditelor din SUA în fruntea listei este amplasat **eșecul guvernantei corporative**, deoarece trebuie acționat în interesul acționarilor, altfel se naște un conflict de interese, ceea ce presupune profesionalism și etică la nivel de companie⁸. Impactul unor factori, ca și managementul slab și o guvernanta corporativă deficitară au fost subliniate și cu ocazia conferinței europene pe tema guvernantei corporative (*8th European Corporate Governance Conference*), care a avut loc la Stockholm, în luna decembrie 2009, marea critică adusă funcției de audit fiind aceea că nu a reușit să lupte eficient împotriva unei proaste guvernante corporative și împotriva unui management al riscurilor ineficient.

O sinteză a celor mai recente studii care au fost identificate, cu relevanță semnificativă în contextul tematicii abordate, ar include cel puțin următoarele:

- Răileanu A.S. et al. (2011) în articolul ***Probleme de actualitate cu privire la măsurarea nivelului de guvernanta corporativă în România***, (Revista „*Audit Financiar*”, nr.1/2011) abordează problematica măsurării nivelului de guvernanta corporativă la entitățile din România (cu predilecție la cele listate la bursă). Studiul are meritul de a puncta principalele deficiențe ale guvernantei corporative.

⁷ Revista **Audit Financiar** este editată de Camera Auditorilor Financiari din România începând din anul 2003 și a apărut fără întrerupere până în prezent, valoarea sa științifică fiind pe deplin recunoscută atât în rândul profesioniștilor contabili, în general, cât și a auditorilor, în special, precum și în mediul academic.

⁸ Gold M., (2009), *Cum să supraviețuim crizei creditelor? Ne poate ajuta guvernanta corporativă?*, Revista *Audit Financiar*, Nr.8/2009, pp.42-47.

Tabel 3 - Topiturile dezvoltate de studiile și articolele identificate

Tematică articole		Data publicării		Total
		Articole publicate în perioada 2000-2007	Articole publicate în perioada 2008-prezent	
Rolul și responsabilitățile comitetului de audit	Count	3	3	6
	% of Total	6,1%	6,1%	12,2%
Impactul Legii Sarbanes-Oxley	Count	0	2	2
	% of Total	0%	4,1%	4,1%
Rolul funcției de audit în eficiența guvernantei corporative	Count	2	10	12
	% of Total	4,1%	20,4%	24,5%
Reforme ale guvernantei corporative	Count	1	1	2
	% of Total	2,0%	2,0%	4,1%
Dezvoltări ale guvernantei corporative în România	Count	3	2	5
	% of Total	6,1%	4,1%	10,2%
Studii comparative pe modele de guvernanta	Count	0	3	3
	% of Total	0%	6,1%	6,1%
Auditul intern și guvernanta corporativă	Count	6	5	11
	% of Total	12,2%	10,2%	22,4%
Auditul extern și guvernanta corporativă	Count	0	2	2
	% of Total	0%	4,1%	4,1%
Interconectările dintre comitetul de audit, auditul intern și auditul extern	Count	1	1	2
	% of Total	2,0%	2,0%	4,1%
Independența auditului	Count	0	2	2
	% of Total	0%	4,1%	4,1%
Auditul IT	Count	1	0	1
	% of Total	2,0%	0%	2,0%
Guvernanta corporativă și criza economică	Count	0	1	1
	% of Total	0%	2,0%	2,0%
Total	Count	17	32	49
	% of Total	34,7%	65,3%	100,0%

Sursa: proiecție realizată de autoare prin prelucrarea cu SPSS vers. 16

tive în România și obstacolele cu care se confruntă entitățile în aplicarea unui model de guvernanta corporativă adaptat realităților lor economice.

- Bill Bowman, președintele Comitetului de Guvernanta Corporativă al Camerei de Comerț Americane în România (AmCham), Deputy Senior Partner, KPMG Romania, prin studiul *Principii și recomandări propuse într-un nou Cod de Guvernanta Corporativă* (Revista „Audit Financiar” nr.10/2010) supune atenției o propunere de Cod de Guvernanta Corporativă elaborat de Camera de Comerț Americană în România, care ar putea fi util oricăror societăți pe acțiuni înregistrate în România. În afară de Codul de Guvernanta Corporativă al Bursei de Valori București, Codul AmCham se numără printre puținele inițiative de acest gen care ar putea fi adaptate la toate

domeniile de activitate, propunând un ansamblu de principii de bună guvernanta, inclusiv pentru companiile nelistate la bursă, în cadrul acestui cod fiind, de asemenea, punctată contribuția auditorilor interni și externi la asigurarea unei bune guvernante corporative.

- Mătiș D. și Boța-Avram (2010), în articolul *Studiu privind relevanța publicării raportului de audit intern în contextul asigurării unei bune guvernante corporative*, (Revista „Audit Financiar” nr.10/2010) analizează prin intermediul unei cercetări empirice care ar fi opinia auditorilor practicieni cu privire la relevanța publicării raportului de audit intern în contextul guvernantei corporative.
- Dobroțeanu et. al (2010) în cadrul studiului *Independența auditorilor în contextul guvernantei corporative*

(Revista „Audit Financiar”, nr.3/2010) are meritul de a pune în valoare câteva argumente solide care să susțină relevanța rolului comitetului de audit în procesul de guvernanță corporativă, mai ales în ceea ce privește protecția independenței auditorilor interni și externi, punctându-se în același timp necesitatea de a se construi o relație de lucru eficientă între auditor și structurile de guvernanță corporativă, care trebuie să fie însoțită de scepticism profesional, independență și obiectivitate.

- Interesantă este investigația independenței auditorilor în raport cu calitatea comitetului de audit și slăbiciunile raportelor sistemului de control intern, realizată de Domnișoru S. & Vânătoru S. (2008) în cadrul lucrării **Auditor independence, audit committee quality and internal control weaknesses**, (Annals of the University of Petrosani –Economics). Autorii dezvoltă o analiză longitudinală asupra unui eșantion de entități cu slăbiciuni identificate la nivelul sistemului de control intern, corelate cu sectorul de activitate, mărimea entității și performanțele. Ulterior, aceste firme sunt comparate cu un alt eșantion de entități fără slăbiciuni în funcționarea sistemului de control intern. Studiul relevă existența unei legături directe între calitatea comitetului de audit, independența auditorului și slăbiciunile controlului intern, deoarece cu cât comitetul de audit are mai puțină experiență financiar-contabilă cu atât crește frecvența slăbiciunilor în funcționarea sistemului de control intern, iar gradul de independență al auditorilor are consecințe directe asupra punctelor slabe ale controlului intern.
- Manolescu et al. (2010) prin lucrarea **Comunicarea auditorului cu persoanele însărcinate cu guvernanța** (Revista „Audit Financiar” nr.1/2010), prin intermediul unei cercetări empirice pe bază de chestionar în rândul entităților de interes public, reușește să evidențieze principalele obstacole care afectează comunicarea auditorilor cu acei responsabili de asigurarea unei bune guvernanțe corporative, propunând, în același timp, câteva soluții care să conducă la ameliorarea acestor relații. Asupra modului în care auditorii comunică cu responsabilii cu guvernanța și-au îndreptat atenția, de asemenea, specialiștii Avram M. & Avram V. (2008) în **Comunicarea auditorului cu guvernanța entității** (Revista „Audit Financiar” nr.4/2008).
- Asupra rolului și funcțiilor comitetului de audit în contextul guvernanței corporative și-au îndreptat atenția mai mulți specialiști. Reținem câteva dintre aceste contribuții, cum ar fi: Stanciu L. & Stoicescu, L. (2009) prin **Studiu**

privind necesitatea, rolul, responsabilitățile și eficiența unui comitet de audit, care aduce plusvaloare domeniului cercetat prin punctarea principalelor soluții practice în activitatea comitetului de audit; Dedu, V. & Stanciu, V. (2008) în **Considerații privind cooperarea dintre autoritatea de supraveghere bancară, auditorul extern și comitetul de audit privind situațiile financiare** realizează o analiză a modului în care comitetul de audit interacționează cu auditul extern în contextul sistemului bancar; Dănescu T. (2007) în **Cum își organizează activitatea comitetul de audit**, dezvoltă o analiză calitativă pertinentă asupra modului în care ar trebui abordată organizarea activității comitetului de audit.

- Auditul intern și responsabilitatea sa în contextul guvernanței corporative a fost o altă tematică care a reținut în mod deosebit atenția specialiștilor în domeniu. Dintre acestea se poate remarca: Ali N. (2007) cu lucrarea **Evaluarea performanțelor departamentului de audit intern**, autorul prezentând o sinteză a aspectelor practice de evaluare a performanțelor departamentului de audit intern din prisma propriei sale experiențe profesionale; Morariu A. & Conabie A.A. (2007) cu lucrarea **Riscul managerial și auditul intern** reușesc să sintetizeze principalele valențe ale auditului intern și ale guvernanței entității în minimizarea riscului managerial”; relația dintre auditul intern și guvernanța corporativă fiind tratată și de către Dobroțeanu C.L. & Dobroțeanu L., (2006) în cadrul lucrării **Relația audit intern – guvernanță corporativă**.
- O contribuție relevantă în sublinierea rolului auditului intern și expectanțele managementului vizavi de importanța auditului intern în viața entității este adusă și de Stanciu V. & Eden A. (2007) prin lucrarea **Corporate Governance and internal audit** (Revista de Contabilitate și Informatică de Gestiune - ASE). În baza experienței practice și a unei documentări solide în domeniu, autorii propun o serie de sugestii utile, care ar permite auditului intern să furnizeze valoare adăugată reală proceselor de management al riscurilor și al guvernanței corporative. În aceeași ordine de idei se înscrie și Morariu et al. (2009) cu lucrarea **Internal audit and corporate governance, an added value for entities' management** (Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica Alba-Iulia), fiind evidențiată utilitatea construirii unui parteneriat între auditor și manager, ca premisă pentru creșterea valorii adăugate furnizate de auditul intern, în contextul dezvoltării competențelor susținute de implementarea unui sistem de control rațional.

CONSIDERAȚII ASUPRA METODOLOGIILOR DE CERCETARE UTILIZATE

Analizând din punct de vedere al metodologiilor de cercetare utilizate în cadrul studiilor identificate, dacă în cadrul primei perioade (2000-2007) se observă o predilecție pentru cercetările calitative, totuși, în perioada următoare (2008-prezent) dezvoltările de ordin metodologic ale cercetătorilor români urmează reperele de pe plan internațional, îndreptându-și mai mult atenția asupra abordărilor metodologice de ordin mixt, ce îmbină elementele calitative cu cele cantitative (studii empirice cu dezvoltări teoretice) care reușesc să imprime o relevanță mult mai ridicată rezultatelor obținute în

urma cercetărilor derulate. Aceste considerații de ordin metodologic sunt confirmate și de faptul că studiile publicate după anul 2008 se înscriu cu preponderență în curentul de cercetare pozitivist (*mainstream*⁹), în defavoarea curentelor de cercetare alternative (critic și interpretativ). Toate aceste concluzii sunt argumentate de datele prezentate în Tabelele nr.4 și nr. 5.

RELEVANȚA REZULTATELOR OBTINUTE ÎN CADRUL STUDIILOR IDENTIFICATE

Îndreptarea atenției cercetătorilor din peisajul științific românesc din ultima perioadă spre curentul de cercetare pozitivist

Tabel 4 - Metodologia de cercetare din cadrul studiilor identificate la nivel național

			Data publicării		Total
			Articole publicate în perioada 2000-2007	Articole publicate în perioada 2008-prezent	
Metodologia de cercetare	Calitativ	Count	14	20	34
		% of Total	28,6%	40,8%	69,4%
	Cantitativ	Count	0	1	1
		% of Total	0%	2,0%	2,0%
	Mixt	Count	3	11	14
		% of Total	6,1%	22,4%	28,6%
Total		Count	17	32	49
		% of Total	34.7%	65.3%	100.0%

Sursa: proiecție realizată de autoare prin prelucrarea cu SPSS vers. 16

Tabel 5 - Curentele de cercetare din cadrul studiilor identificate la nivel național

			Data publicării		Total
			Articole publicate în perioada 2000-2007	Articole publicate în perioada 2008-prezent	
Curentul de cercetare	curent de cercetare pozitivist (mainstream)	Count	4	15	19
		% of Total	8,2%	30,6%	38,8%
	curent de cercetare alternativ (critic)	Count	1	7	8
		% of Total	2,0%	14,3%	16,3%
	curent de cercetare alternativ (interpretativ)	Count	12	10	22
		% of Total	24,5%	20,4%	44,9%
Total		Count	17	32	49
		% of Total	34,7%	65,3%	100,0%

Sursa: proiecție realizată de autoare prin prelucrarea cu SPSS vers. 16

9 *Mainstream* este caracterizat prin utilizarea unor ipoteze filozofice privind lumea științifică, care se bazează pe empirism și relația dintre teorie și practică. O cercetare de tip mainstream are drept obiect de studiu fenomene, procese, stări de fapt, realități actuale și se particularizează printr-o abordare metodologică pozitivistă.

Tabel 6 - Relevanța rezultatelor obținute în cadrul studiilor identificate la nivel național

			Relevanța rezultatelor		Total
			relevanță teoretică	relevanță atât teoretică, cât și practică	
Curentul de cercetare	curent de cercetare pozitivist (mainstream)	Count	2	17	19
		% of Total	4,1%	34,7%	38,8%
	curent de cercetare alternativ (critic)	Count	2	6	8
		% of Total	4,1%	12,2%	16,3%
	curent de cercetare alternativ (interpretativ)	Count	7	15	22
		% of Total	14,3%	30,6%	44,9%
Total		Count	11	38	49
		% of Total	22.4%	77.6%	100.0%

Sursa: proiecție realizată de autoare prin prelucrarea cu SPSS vers. 16

și îmbinarea elementelor cantitative cu cele calitative este pe deplin justificată de faptul că relevanța rezultatelor obținute în urma unor astfel de cercetări este dovedită atât din punct de vedere teoretic, cât și practic, utilitatea fiind, evident, mult mai semnificativă.

Acest lucru se poate observa și din datele prezentate în cadrul Tabelului nr.6, din care, în urma analizei realizate asupra studiilor incluse în prezenta cercetare, reiese faptul că cercetările de tip pozitivist imprimă rezultatelor o relevanță atât pentru teoreticieni, cât și pentru practicieni.

Concluzii și perspective generale ale cercetării

Chiar dacă subiectele tratate de specialiștii din literatura de specialitate națională sunt destul de diversificate, totuși mai sunt destule arii ale acestui domeniu care necesită mai multă atenție, până la ora actuală nefiind suficient de riguros explorate.

În opinia autoarei acestui studiu, o sinteză a principalelor direcții care ar putea fi explorate în contextul tematicii aduse în discuție prin studiul de față ar include cel puțin următoarele direcții de cercetare, fără ca această listă să fie exclusivă:

- Analiza comprehensivă și într-un cadru integrat a celor trei mari piloni ai funcției de audit (auditul intern, auditul extern, comitetul de audit) în contextul guvernancei corporative;
- Identificarea celor mai bune practici de audit din prisma guvernancei corporative;
- Analiza relațiilor dintre auditul intern, auditul extern și comitetul de audit și interconectările dintre acestea;
- Rolul auditului în asigurarea transparenței raportărilor financiare ale entităților;
- Sprijinirea entităților românești în conștientizarea necesității de acordare a importanței cuvenite modului în care este asigurată guvernanta corporativă.

Acknowledgements: Această lucrare a fost cofinanțată din Fondul Social European, prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, proiect numărul POSDRU/1.5/S/59184 "Performanță și excelență în cercetarea postdoctorală în domeniul științelor economice din România", Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, fiind partener în cadrul proiectului.

This paper was supported from the European Social Fund through Sectorial Operational Programme Human Resources Development 2007-2013, research project POSDRU/89/1.5/S/59184 'Performance and excellence in postdoctoral research within the field of economic sciences in Romania', Babeș-Bolyai University, Cluj-Napoca being a partner within the project.

Referințe bibliografice

- Ali N. (2007) - *Evaluarea performanțelor departamentului de audit intern*, Revista „Audit Financiar”, nr.12/2007.
- Avram, M. & Avram, V., (2008) – *Comunicarea auditorului cu guvernanta entității*, Revista „Audit Financiar”, nr. 4/2008.
- Bill Bowman, (2010) - *Principii și recomandări propuse într-un nou Cod de Guvernanta Corporativă*, Revista „Audit Financiar” nr.10/2010, pp.51-54.
- Dănescu, T.(2007) – *Cum își organizează activitatea comitetul de audit*, Revista „Audit Financiar”, nr.5/2007.
- Deakin, S. & Konzelmann S. J., (2004) - *Learning from Enron*, Corporate Governance Journal, Vol. 12 No. 2, April, pp. 134-142.
- Dedu, V. & Stanciu, V. (2008) - *Considerații privind cooperarea dintre autoritatea de supraveghere bancară, auditorul extern și comitetul de audit privind situațiile financiare*, Revista „Audit Financiar”, nr.11/2008, pp.44-50.
- Dobroțeanu L., Dobroțeanu C.L., Răileanu, A.S., (2010) - *Independența auditorilor în contextul guvernantei corporative*, Revista „Audit Financiar”, nr.3/2010, pp.18-22.
- Dobroțeanu C.L. & Dobroțeanu L., (2006) - *Relația audit intern-guvernanta corporativă*, Revista „Audit Financiar”, nr.12/2006.
- Domnișoru, S., Vânătoru, S.S., (2008) – *Auditor independence, audit committee quality and internal control weaknesses*, Annals of The University Of Petrosani, Economics, Vol.VIII, Partea I, pp.161-166.
- Fraser, I. & Pong, C., (2009) - *The future of external audit function*, Managerial Auditing Journal, Vol. 24 No. 2, pp. 104-113.
- Fusaro, P. & Miller, R. (2002) - *What Went Wrong at Enron*, London, Wiley.
- Gillan, S.L. & Martin, J.D. (2007) – *Corporate governance post-Enron: Effective reforms or closing the stable door?*, Journal of Corporate Finance, Vol. 13, pp. 929-958.
- Gold M., (2009) - *Cum să supraviețuim crizei creditelor? Ne poate ajuta guvernanta corporativă?*, Revista „Audit Financiar”, Nr.8/2009, pp.42-47.
- Gordon, L.A. & Smith K.J. (1992). *Postauditing capital expenditures and firm performance*, Accounting, Organizations and Society, November, pp.741-757.
- Healy, P.M. & Palepu, K.G., (2003) – *The fall of Enron*, The Journal of Economic Perspectives, vol.17, No.2, Spring , pp.3-26.
- Manolescu, M., Roman , A.G., Roman, C., Mocanu, M., (2010) - *Comunicarea auditorului cu persoanele însărcinate cu guvernanta*, Revista „Audit Financiar”, nr.1/2010, pp.12-17.
- Matiș D., Boța-Avram C., (2010) - *Studiu privind relevanța publicării raportului de audit intern în contextul asigurării unei bune guvernante corporative*, Revista „Audit Financiar”, nr.10/2010, pp.26-33.
- McLean, B. (2001) – *Why Enron went bust?*, Fortune, 24 December, pp.52-58.
- Morariu A. & Conabie A.A. (2007) - *Riscul managerial și auditul intern*, Revista „Audit Financiar”, nr.4/2007.
- Morariu, A., Mitea, N., Stoian, F., Crecană, C., (2009) – *Internal audit and corporate governance, an added value for entities' management*, Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica Alba-Iulia, vol.11 nr.1, pp.290-295.
- Porter, B.A., (2009) - *The audit trinity: the key to securing corporate accountability*, Managerial Auditing Journal, 2009, Vol. 24 No. 2, pp. 156-182.
- Răileanu A.S., Dobroțeanu, C.L., Dobroțeanu, L., (2011) - *Probleme de actualitate cu privire la măsurarea nivelului de guvernanta corporativă în România*, Revista „Audit Financiar”, nr.1/2011, pp.11-15.
- Sikka, P. & Filling, S. & Liew, P. (2009) - *The audit crunch: reforming auditing*, Managerial Auditing Journal, 2009, Vol. 24 No. 2, pp. 135-155.
- Stanciu L. & Stoicescu, L. (2009) - *Studiu privind necesitatea, rolul, responsabilitățile și eficiența unui comitet de audit*, Revista „Audit Financiar”, nr.1/2009, pp.3-11.
- Stanciu, V., (2007) - *Corporate governance and internal audit*, Revista de Contabilitate și Informatică de Gestiune, Supplement 2007, pp.574-579.
- Vinten, G. (2002) – *The corporate governance lessons of Enron*, Corporate Governance, vol.2, nr.4, pp.4-9.

Relevanța informațiilor financiar-contabile în situații de criză

Nicolae TODEA* & Ioana CĂLEAN**

Introducere

Abstract

The Relevance of Financial Accounting Information in Crisis Situations

Providing information regarding the financial situation of enterprises is a major objective of accounting, achieved through the regular publication of financial reports. Therefore, the financial accounting information is the basis for the decision makers, who need information whose benefits are greater than the associated costs and specific features that are validated. In contrast, we can find in the practice of the entities two types of information: information about the real situation of the economic activity and information intended to manipulate the external users to invest in toxic securities or in other non-performing assets. The current situation of the global economy was therefore also generated by misleading or deceiving information, which inevitably had a considerable impact on the current global crisis. The imposed measures to be taken in these situations are quite tough and suppose economical constraints for the majority of the citizens of a country.

Key words: relevant information, financial position, performance, decisions

JEL Classification: M 40

Cuvinte cheie: informații relevante, poziție financiară, performanță, decizii

La ora actuală, omenirea trece printr-o situație dificilă, și anume o criză financiară mondială care a început să se manifeste începând cu sfârșitul anului 2007, mai întâi în S.U.A., în Europa, fiind apoi exportată treptat în majoritatea statelor lumii. Începând cu a doua jumătate a anului 2008, criza este globală, cuprinzând toate sectoarele economice, și mondială, afectând ponderea cea mai mare a economiilor naționale. În acest sens, A. Einstein sublinia că: „În perioada crizei se nasc invențiile, descoperirile și marile strategii”.

Această criză „trage” implicit un semnal de alarmă în privința producerii, obținerii și utilizării informațiilor financiar-contabile care au un rol deosebit în prevenirea, atenuarea sau combaterea unor astfel de situații dificile. Informațiile financiar-contabile sunt însă doar o categorie a tipurilor de informații existente, identificându-se astfel un număr relativ mare de categorii ale informațiilor: informația în limbaj cotidian, informația genetică, informația ontologică etc.

Pe de altă parte, Claude Shannon, în lucrarea sa publicată în 1948 „A Mathematical Theory of Communications”², a dat un sens nou cuvântului informație: el a evidențiat latura obiectivă, aspectul cantitativ al informației, considerată complet independentă de emițător și receptor, ca o reflectare naturală a structurii și ordonării lumii reale. În această accepțiune, *informația shannoniană* este un termen matematic, abstract, ce desemnează o mărime ce poate fi măsurată și tratată matematic la fel ca masa, energia sau altă mărime fizică. Termenul este legat de ideea intuitivă de previzibilitate și de alegere. Dacă un mesaj e are probabilitatea de apariție p_e , infor-

* Prof.univ.dr., Universitatea "1 Decembrie 1918", Alba Iulia, auditor financiar, e-mail: ntodea@uab.ro

** Drd., Universitatea "1 Decembrie 1918" Alba Iulia, e-mail: ioana_c20@yahoo.com

1 Preluat din Mășu, Ștefan; Buneci, Petre; Gheorghe, Veronica, *Criza, anticriza și noua ordine mondială*, Editura SOLARIS PRINT, București – 2009.

2 <http://ro.wikipedia.org/wiki/Informa%C5%A3ie>, 05 februarie 2010.

mația asociată mesajului e , notată cu I , se calculează astfel:

$$I = \log_a(1/p_e) = -\log_a(p_e)$$

Unitatea de măsură elementară a cantității de informație este 1 bit. Dacă pe baza $\log_2$ se alege cifra „2” atunci informația se măsoară în cifre binare sau mai scurt, biți.

În acest fel, este surprinsă relația dintre multitudinea de informații prelucrate, stocate etc. și mesajele transmise decidenților.

Relevanța informațiilor în luarea deciziilor utilizatorilor este influențată de *natura informației* și de *pragul de semnificație*³. Astfel, dacă natura informației oferă indicii în legătură cu conținutul său intrinsec, răspunzând la întrebarea: „La ce se referă informația?”, pragul de semnificație are o conotație cantitativă, oferind răspuns la întrebarea: „Care este valoarea peste care informația produce efecte asupra deciziei utilizatorilor?”. Informațiile sunt semnificative dacă peste un anumit nivel valoric – prag de semnificație – omisiunea sau prezentarea eronată este de natură să influențeze deciziile utilizatorilor. Potrivit Standardului Internațional de Audit nr. 320 „Pragul de semnificație în audit”, auditorul trebuie să ia în considerare pragul de semnificație și relația acestuia cu riscul de audit atunci când desfășoară o misiune de audit. Determinarea pragului de semnificație de către auditor reprezintă un aspect ce ține de judecata profesională și este afectat de percepția auditorului cu privire la *nevoile de informații financiare ale utilizatorilor situațiilor financiare*.

Metodologia cercetării

Importanța și motivația studierii temei din prezenta lucrare rezidă din însuși specificul activităților entităților economice, obligate să publice periodic informații privind situația/poziția financiară și specificul acestora, cu atât mai mult în perioada actuală a economiei mondiale, situată în plină criză.

Pornind de la informațiile contabile, rolul lor, inclusiv în ceea ce privește prognozarea fenomenelor de criză și punând acestea în corelație cu cele două categorii de personaje – furnizori și utilizatori ai acestora, apar o serie de întrebări: Care sunt valențele informațiilor contabile? Cui sunt ele destinate? Care sunt efectele fenomenelor de criză? Cine sunt cei care au nevoie de informații contabile? De ce au nevoie de ele? Care este rolul pe care îl joacă contabilitatea în pro-

cesul de furnizare a acestor informații? Cine se află în postura de principal producător al acestor resurse? Cum ar fi trebuit produse și utilizate informațiile financiar-contabile pentru a prognoza, preîntâmpina și atenua manifestările crizei economico-financiare? Tocmai pentru a formula unele posibile răspunsuri la acestea, în paragrafele următoare vom încerca cercetarea problematicilor vizate.

Cercetarea, ca o succesiune de acțiuni sau operații ce alcătuiesc un proces metodologic complex și sistematic, are ca principal obiectiv încercarea de a găsi noi probleme care stau la baza unor preocupări intense de conturare și soluționare a acestora. Procedeele de lucru se fondează pe încheierea temei abordate prin documentarea atât teoretică, cât și practică. Mai exact, acestea se concretizează în: studierea literaturii de specialitate, analiza legislației specifice și a reglementărilor în vigoare, studierea Standardelor Internaționale de Audit și a Standardelor Internaționale de Raportare Financiară, utilizarea unor baze de date internaționale, cum ar fi: [//search.ebscohost.com](http://search.ebscohost.com), și, nu în ultimul rând, documentarea faptică la entitățile economice pentru elaborarea studiului de caz.

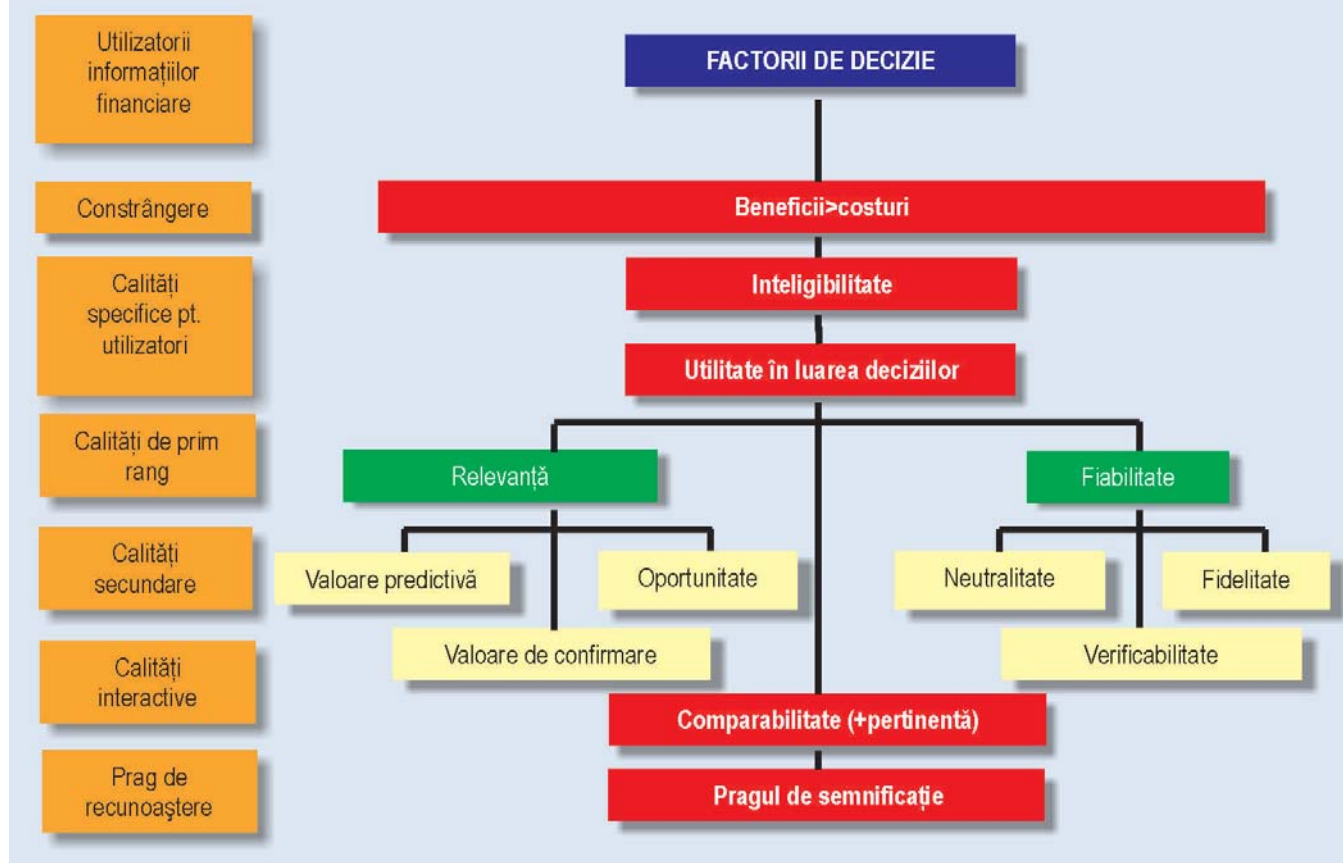
Având în vedere aceste fundamente, în lucrarea de față sunt aduse în discuție noțiunea de informație financiar-contabilă, relevanța acesteia în diverse împrejurări și sublinierea rolului pe care îl are contabilitatea, ca furnizor al acestui tip de informații în societatea contemporană, marcată de atâtea încercări provocate de ritmul sinusoidal al evoluției economiei.

Informația, ca resursă economică și serviciu de primă necesitate

În ultimele decenii ale sec. XX, creșterea gradului de informatizare a proceselor industriale, precum și a gradului de folosire a informațiilor în rezolvarea problemelor umane a făcut ca informația să fie considerată ca o resursă economică, oarecum egală cu alte resurse, cum ar fi munca, materia primă și capitalul. Această perspectivă scoate în evidență faptul că posesia, manipularea și folosirea informației poate îmbunătăți raportul cost-eficiență în multe procese fizice sau cognitive. Ca resursă individuală și socială, informația are câteva caracteristici ce o deosebesc de noțiunea tradițională de resursă economică (Figura 1):

³ Popa, Irimescu Emil; Briciu, Sorin; Oprean, Ioan; Bunget, Ovidiu; Pereș, Cristian; Pete, Ștefan, *Bazele contabilității*, Editura Economică, București, 2009, p. 11.

Figura 1 - Ierarhia caracteristicilor calitative ale informațiilor financiare⁴

Spre deosebire de alte resurse economice, informația este practic nelimitată, având limite aparente impuse doar de timp și de capacitatea cognitivă umană.

Resurse de fundamentare a deciziilor economice

Informațiile financiar-contabile reprezintă una dintre resursele cele mai importante din viața și activitatea unei entități. Aceste „resurse nelimitate” sunt preluate din activitatea economică prin intermediul contabilității și transmise diferitelor categorii de utilizatori: manageri, acționari, investitori, creditori financiari, furnizori și alți creditori comerciali, clienți, angajați, statul și, nu în ultimul rând, publicul. În consecință, con-

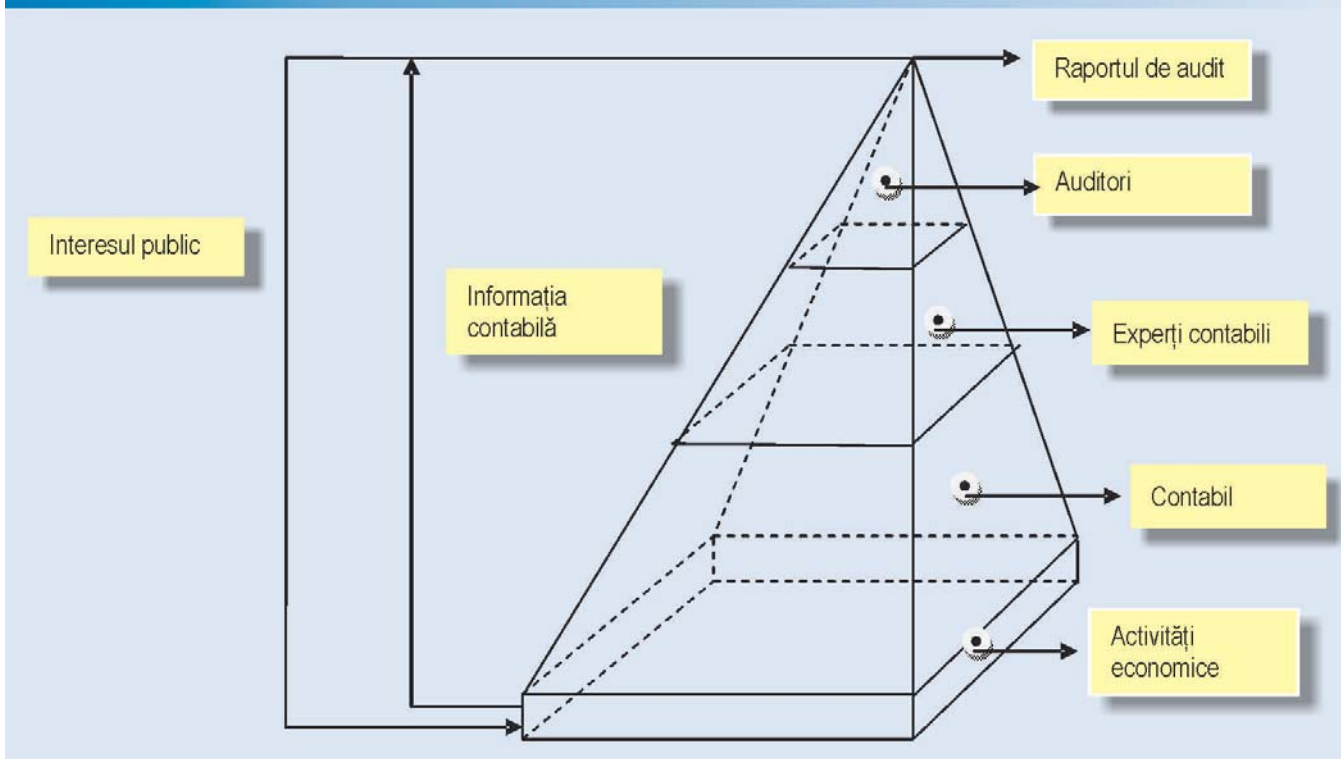
tabilitatea trebuie să fie atât de riguroasă încât să redea imaginea fidelă a patrimoniului unei entități, pentru a nu induce în eroare tocmai utilizatorii informațiilor financiar-contabile, singurii care justifică activitatea profesioniștilor contabili.

Din acest motiv, o particularitate esențială a profesioniștilor contabili se referă la *asumarea responsabilității de a acționa în interes public*. Astfel, se fundamentează interdependența dintre activitatea economică generatoare de informații și interesul public; după cum este reprezentat și în figura 2.

Orice entitate (economică, nonprofit etc.) într-o societate democratică trebuie să își desfășoare activitățile într-un mod transparent, iar gestionarea eficientă a resurselor fiecărei entități pune o presiune asupra contabilității, care nu poate ascunde „în spatele confidențialității”⁵ – cel puțin o parte din aspectele activității entității. Referitor la aceasta, profesorul

⁴ Tabără, Neculai; Horomnea, Emil; Mircea, Mirela-Cristina, *Contabilitate internațională*, Editura Tipo Moldova, Iași, 2009, p. 200, preluat de autori după Walton P., Haller A., Raffournier B., *International Accounting*, Editura Thompson, London, 2003, p. 74.

⁵ Todea, Nicolae, *Teorie contabilă și raportare financiară*, Editura Aeternitas, Alba Iulia, 2009, p. 9.

Figura 2 - Interdependența dintre interesul public, informația contabilă și profesioniștii contabili⁷

Iacobescu consideră contabilitatea ca fiind ramura științelor sociale care se ocupă cu înregistrarea egalității de schimb din patrimoniul unei persoane⁷.

Prin urmare, gestionarea resurselor la nivel de societăți comerciale și nu numai, inclusiv a resursei reprezentată de informație, este importantă pentru a atenua efectele acestei crize financiare mondiale; cu atât mai mult cu cât studiile efectuate privind cauzele care au generat criza financiară mondială, precum și lucrările care arată modul de gestionare a resurselor în perioada de criză sunt consecințe actuale ale vieții economice din întreaga lume. În legătură cu declanșarea actualei crize și cronologia sa, Mugur Isărescu, guvernatorul B.N.R., a afirmat cu ocazia sesiunii organizate de Academia Română în data de 3 octombrie 2008 că: „Există într-adevăr ceva care va schimba definitiv lumea și acest ceva s-a întâmplat în America”⁸.

Sombart Werner, mare economist și sociolog german, cercetând rolul pe care l-a avut contabilitatea pentru progre-

sul omenirii, sublinia că prin ea se desăvârșesc normele de conducere a întreprinderii deoarece „ordinea și claritatea în afaceri măresc gustul de a economisi, de a câștiga...ea s-a născut din aceeași gândire ca sistemele lui Galileu sau Newton, ca teoriile fizicii și chimiei moderne...prin ea sistemul economic capitalist și-a putut realiza ideea de câștig și de economicitate sau raționalism economic”.

Astfel, mobilitatea accentuată a fenomenelor pieței, specifică economiei moderne (de piață) care tinde spre globalizare și concretizată într-o evoluție dinamică fără precedent, schimbări rapide și imprevizibile ale cererii de mărfuri, ale raportului cerere – ofertă și ale nivelului prețurilor obligă entitățile la implicarea totală și imediată în mecanismul pieței. Această „globalizare include o multitudine de procese care afectează esențial toate domeniile vieții economico-sociale. Ea poate fi considerată un fenomen, o ideologie, o mentalitate, o strategie sau toate la un loc”⁹. Studiarea sistemică a pieței interne și externe, punerea în acțiune a unor metode și tehnici științifi-

6 Mihăilescu, Ion, *Rigori și principii de etică ale auditorilor în misiunile de audit*, Revista „Audit Financiar”, nr.7/2007, p.8.

7 Ionașcu, Ion, *Dinamica doctinelor contabilității contemporane*, Editura Economică, București, 2006, p. 53.

8 Preluat din Mășu, Ștefan; Buneci, Petre; Gheorghe, Veronica, *Op.cit.*

9 Tabără, Neculai; Horomnea, Emil; Mircea, Mirela-Cristina, *Op. Cit.*, p. 94.

face noi de investigare a pieței, a posibilităților de adaptare la cerințele acesteia nu pot fi efectuate fără utilizarea unui volum suficient și diversificat de informații obținute în timp oportun în scopul luării celor mai optime decizii.

„O societate nu funcționează cu reguli stabilite o dată pentru totdeauna, este o creație continuă” - DETOEUF¹⁰. Aceste considerente sunt valabile și în ceea ce privește producția și furnizarea de informații contabile. Ba mai mult, în cazul informației financiar-contabile se poate spune că aceste concepte sunt utilizate încă din antichitate, fără să se vorbească concret și teoretic despre ele, însă ceea ce este specific și definește informația a fost necesar și util omului dintotdeauna (bineînțeles, la „cote” mai mult sau mai puțin indispensabile).

Producția, furnizarea și utilizarea informației financiar-contabile ca și importanța acesteia pentru diverse categorii de utilizatori se regăsesc astăzi în multe lucrări de specialitate la diferiți autori consacrați, fiind mult dezbătute și în diferite capitole din scrierile autorilor nou specializați în acest domeniu.

Spre exemplu, profesorii Călin Oprea și Mihai Ristea afirmă că informația „reprezintă o formă de cunoaștere a realității prin care se aduc știri cu privire la felul, caracteristicile și mărimea obiectelor, evenimentelor, fenomenelor și proceselor ce formează mediul înconjurător”¹¹. Pe de altă parte însă, legat de „criză”, literatura economică cuprinde o sumedenie de aprecieri, prezente în lucrări apărute în decursul timpului care dezbate aspecte specifice unor astfel de perioade dificile, mai mult sau mai puțin detaliate pe particularități ale fiecărui tip de criză; pentru a fi evidențiate cauzele și efectele generatoare ale situațiilor de criză.

Cu alte cuvinte, lucrarea de față încearcă să abordeze anumite puncte considerate importante, cum sunt: sublinierea importanței informațiilor în epoca contemporană și în special a utilizării acestora într-un mod eficient și economic în situații de declin economic; precum și determinarea unei legături de tip cauză/efect între modul de formare, sintetizare, interpretare, utilizare a informației în general și a informației financiar-contabile în particular, în condițiile în care, „informația”, cu tot ce implică ea, a evoluat progresiv, ajungând să ocupe un loc „de prim rang” și de neînlocuit în orice domeniu. Fără a avea pretenția că problemele ridicate vor avea un caracter exhaustiv, în lucrarea de față se va încerca conturarea zonelor economice afectate, cauzele acestor situații și direcțiile

de acțiune probabile pentru ieșirea din această criză generală.

Toate cele amintite merită o deosebită importanță întrucât sistemele actuale de management financiar, la noi în țară, nu reflectă decât într-o mică măsură realitățile economice, nemaifiind capabile să ofere informație pentru actul de management.

Dezvoltările recente din domeniul contabilității financiare și al contabilității de gestiune solicită din ce în ce mai mult de la aceste discipline ca rigoarea științifică să se oglindască util și eficient în practică, prin forma, fondul și considerentele pe care le îmbrățișează cercetarea conceptului extrem de complex al informației financiar-contabile.

Având în vedere acest eșafodaj prezentat, vom continua prin a analiza în ce măsură și în special, din ce perspectivă analiza performanțelor poate reprezenta o problemă. Seria abordărilor cu caracter problematizat privind tema tratată cuprinde – printre altele: chestionarea asupra validității și calității surselor de informații utilizate ca suport pentru analiza performanțelor, precum și interogarea asupra instrumentelor utilizate în analiză (indicatori financiari sau nonfinanciari), în contextul asimetriilor informaționale și al problemelor de guvernare.

Într-o lume a afacerilor din ce în ce mai activă, performanțele întreprinderii sunt așteptate de către toți partenerii acesteia – acționari, bănci, analiști financiari, furnizori, creditori etc. Ansamblul activităților entității, traduse în limbaj contabil, constituie, într-o primă etapă, obiectul unor verificări interne, efectuate de către controlorii de gestiune sau de către auditorii interni, care intervin în domeniul gestiunii afacerilor întreprinderii și care contribuie, pe de o parte, la ameliorarea organizării întreprinderii, iar, pe de altă parte la îmbunătățirea capacității de atingere a obiectivelor stabilite de către actul managerial.

„Fiabilitatea informațiilor financiar-contabile, sintetizate în situațiile financiare, este apoi validată de către un profesionist contabil [...]; acesta nu mai reia verificările deja realizate în interiorul întreprinderii, verificări a căror amploare variază în funcție de talia întreprinderii”¹².

Astfel, economia românească – și nu numai, parcurge o etapă de dezechilibre economice. În acest context, apare necesitatea, generată de rațiuni psihologice și practice, de a

10 Mășu, Ștefan; Buneci, Petre; Gheorghe, Veronica, *Op.cit.* p. 24.

11 Ristea, Mihai; Oprea, Călin; Văduva, Ilie; Neamțu, Horia, *Bazele contabilității*, Editura Didactică și Pedagogică, R.A., București, 1999, p. 29.

12 Marin Toma, *Inițiere în auditul situațiilor financiare ale unei entități*, editura CECCAR, București, 2009, p.3.

înțelege și a formula ideii referitoare la comportamentul sistemelor economice în viitor, astfel încât să se depășească situația actuală din economia țării noastre și a lumii întregi.

În acest sens, concepția exprimată de Constantin Demețrescu în lucrarea „Istoria critică a literaturii contabile din România”, publicată în anul 1947, ar trebui să fie linia de referință a economiștilor, analiștilor financiari etc. și din perioada zilelor noastre, tocmai pentru evitarea unor situații delicate – cum este cazul crizei financiare mondiale actuale: „**Trecutul este un condensator al viitorului, prezentul o limită instantanee între trecut și viitor, iar viitorul o continuă realizare mai puțin sau mai mult corespunzătoare seriilor cauzale precedente. Legătura strânsă între aceste elemente temporale trebuie deci stabilită și urmărită cu mare atenție**”.

De remarcat este noua societate care s-a născut și tinde să devină parte integrantă din viața noastră, a tuturor. Această societate aduce cu ea noi stiluri de viață familială, noi moduri de a munci, noi conflicte politice și totodată o nouă economie, bazată pe noi resurse.

Pe vremuri, o informație rămânea de actualitate chiar dacă trecuseră zeci de ani de când a fost lansată știrea. Astăzi însă, asistăm la o revoluție științifică fără precedent prin amploarea și consecințele dezvoltării științei. Așadar, strănepoții încă mai discutau despre război, despre care auzeau de la străbunicul lor, chiar dacă acel război se încheiase de jumătate de secol. În zilele noastre, noutatea unei știri își pierde din consistență după câteva ore de la apariția informației.

Acest trend se va păstra pe viitor, până când atât interesul public, cât și impactul social al unei știri va dura câteva secunde și va tinde spre zero, așa cum vedem ilustrat schematic în figura nr. 3.

Cu alte cuvinte, între sistemul contabil și asigurarea unor informații economice reale și complete există o condiționare reciprocă – sau, mai bine zis, ar fi ideal să existe – în actualele condiții marcate profund de dezechilibre, când ar fi vitală crearea unei legături între producerea, certificarea și utilizarea informațiilor.

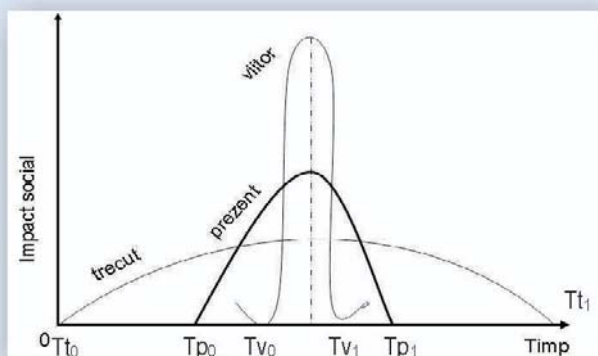
Rolul auditului financiar în furnizarea informațiilor financiare

Potrivit ideii anterioare, se observă că în societatea contemporană, puterea economică și financiară a întreprinderilor constă îndeosebi în capacitatea acestora de a genera, controla și utiliza informații caracterizate prin *eficiență, eficacitate, economicitate și oportunitate*, pentru atingerea obiectivelor preconizate. Competiția mondială se poartă în prezent pe tărâmul utilizării cât mai eficiente a cunoștințelor, informațiilor și noilor tehnologii de comunicații, sloganul fiind: „informația îți dă putere”¹⁴. Profesorul Paul Bran consemna că „acest minereu al viitorului care este informația, este mult mai valoros decât diamantul sau aurul. În multe cazuri, o informație bine fundamentată și tot atât de bine consumată poate înlocui și substanță și energie și altă informație”.

Informațiile obținute prin intermediul contabilității financiare și de gestiune fac posibilă analiza unei activități din punct de vedere economico-financiar prin cercetarea eforturilor depuse de către o entitate pe parcursul unei perioade contabile în relație cu efectele obținute pentru a scoate în evidență performanțele ce au fost realizate la un moment dat, dar și cele previzionale.

Un exemplu destul de sugestiv este cel al băncii Lehman Brothers, ale cărei informații, nefiind furnizate la nivel real, nefiind reevaluate la valoarea justă au indus alte opinii și alte decizii decât cele corespunzătoare situației reale – dacă aceasta ar fi fost redată public. Deciziile greșite și aproape frauduloase luate de conducerea Lehman Brothers și de auditorii băncii „au dus la prăbușirea acestuia și au declanșat

Figura 3 - Impactul social al informației în decursul istoriei¹³

¹³ <http://www.tashy.ro/impactul-social-al-informatiei-in-decursul-istoriei/>, 05 februarie 2010.

¹⁴ Duțescu, Adriana, *Informația contabilă și piețele de capital*, Editura Economică, București, 2000, p. 16.

una dintre cele mai dure crize financiare de până acum, conform unui raport întocmit de un investigator desemnat de instanță¹⁵, care amintește o serie de „smecherii” contabile utilizate de bancă pentru a masca situația financiară precară. Dintre acestea sunt evidențiate propriile artificii financiare menite să ascundă active neperformante și practicile contabile ale băncii cunoscute în interiorul acesteia ca „Repo 105”, care au constat în scoaterea din registrele contabile a miliarde de dolari, ca răspuns și soluție dată de Lehman Brothers la presiunea autorităților publice. Banca a structurat aceste tranzacții cu active nelichide, greu de vândut prin operațiuni uzuale, așa încât să vândă titluri de valoare la finele unui trimestru pentru a le răscumpăra câteva zile mai târziu, cu scopul de a scădea temporar, artificial și nefundamentat nivelul datoriilor.

Pentru a fi fiabile, previziunile ar trebui să se bazeze pe o credibilitate crescută a informațiilor privind situația patrimonială și rezultatele obținute, însă credibilitatea informațiilor contabile în general și, mai ales, în perioadele de criză ridică multe probleme și semne de întrebare care necesită a fi înlățurate.

Dintre elementele care au viciat și denaturat informația economică identificăm „activele toxice” din bănci; mai exact, titlurile financiare supraevaluate, imobilele supraipotecate și supraevaluate, „falsele” garanții ale băncilor; aspecte pe care contabilitatea și întregul sistem informațional s-au dovedit a fi incapabile a le semnală în timp oportun. *Pentru remedierea și soluționarea acestor situații ar fi utile – și ar fi avut sarcina de preîntâmpinare, alte standarde de analiză a informației contabile, alte repere și tehnici de audit și de evaluare, expres formulate în acest sens.*

Spre exemplu, raportul de audit existent până acum este, uneori, de dimensiuni reduse, așa încât nu permite prea multe comentarii spre a crește credibilitatea și eficiența informațiilor analizate; motiv pentru care s-ar putea pune problema introducerii unor noi paragrafe, care să permită auditorului comentarii și observații ce completează opinia formulată.

Studii de caz

Informațiile contabile recente ar trebui să fie relevante și să prezinte situația reală a patrimoniului entităților, procedându-se la reevaluarea terenurilor, construcțiilor, care au pierdut mult ca valoare în condițiile prezente ale economiei mondiale

și la construirea ajustărilor pentru deprecierea creanțelor. Însă, deși toate acestea dăunează economiei în ansamblul său, măsurile și rectificările întârzie să apară tocmai pentru a apăra interesul proprietarilor de a nu diminua activul net.

Concret, analizând reflectarea în situațiile financiare a imobilizărilor la o societate comercială – S.C. ALFA S.A., situația se prezintă astfel:

Tabel 1 - Extras din bilanț la data de 31.12.2009

Inițial		
Denumirea elementului	Sold la 01.01.2009	Sold la 31.12.2009
Terenuri și construcții	5.181.263	5.288.267
Active imobilizate - TOTAL	9.235.144	10.095.707
Activ net	21.800.537	24.612.385

Din studierea situațiilor financiare, se observă (Tabel nr. 1) că entitatea în cauză a înregistrat la capitolul terenuri și construcții o creștere datorată intrărilor obișnuite. Numai că nu a avut loc o evaluare a acestei categorii de elemente la valoarea justă. Astfel că soldul de la începutul anului s-a modificat numai pe seama intrărilor la care ne-am referit și pe seama unei amortizări normale (în cazul construcțiilor). În anul 2009, piața imobiliară a scăzut considerabil față de perioada precedentă crizei economice. În această situație, dacă societatea ar fi constituit ajustări utilizând un procent cuprins cel puțin între 15-20%, atunci activul net ar fi fost diminuat cu valoarea corespunzătoare aplicării procentului de ajustare, iar structura bilanțului ar fi fost afectată în sens negativ, fiind mult mai realistă:

Tabel 2 - Extras din bilanț la data de 31.12.2009

După ajustare		
Denumirea elementului	Sold la 01.01.2009	Sold la 31.12.2009
Terenuri și construcții	5.181.263	4.230.614
Active imobilizate - TOTAL	9.235.144	9.038.054
Activ net	21.800.537	23.554.732

15 <http://standard.money.ro/finante-banci-asigurari/despre-bancheri-intelepti-smecherii-contabile-si-alti-demoni-3234.html>, 10 aprilie 2010.

În urma ajustării, se observă (Tabel nr. 2) că activul net ar fi scăzut cu valoarea corespunzătoare ajustărilor, dacă acestea ar fi coincis cu valorile rezultate din reevaluarea la valoarea justă. Activul net, expresia poziției financiare a entității, ar fi fost cu aproape 5% mai mic dacă ar fi avut loc evaluarea pe baza valorii juste a terenurilor și construcțiilor.

În corelație cu crearea de ajustări, crește și cheltuiala aferentă acestora, care va determina – așa cum s-a prezentat mai sus – o diminuare a rezultatului exercițiului. Rezultatul contabil ar fi fost mai mic cu 1.057.653 lei, ceea ce proporțional reprezintă 35%.

Pentru o analiză fundamentată privind starea societăților comerciale românești, am procedat la analiza altei societăți pe acțiuni BETA S.A., cu scopul de a remarcă dacă observațiile prezentate mai sus se păstrează și reflectă aceeași tendință și în acest caz.

Schematic, situația acestei societăți înainte și după evaluarea pe baza valorii juste se prezintă în figura nr. 4.

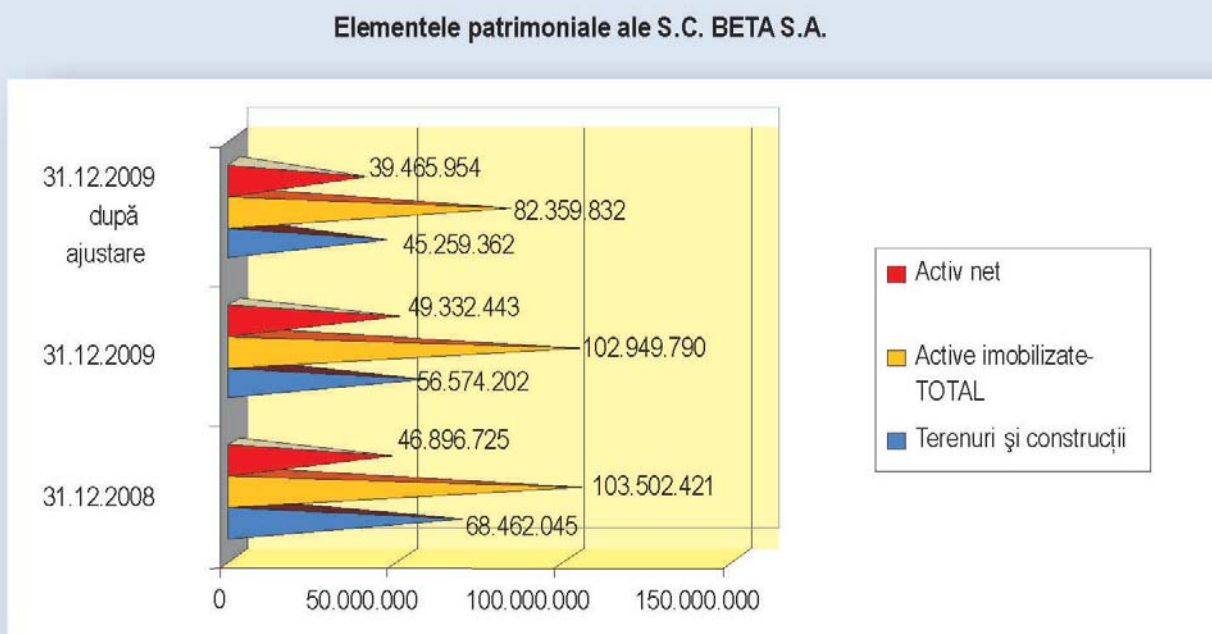
Singurul lucru care este de remarcat și se deosebește de exemplul anterior este faptul că, dacă procedăm la ajustarea

de valoare a activului net, acesta scade sub valoarea din anul 2008, ceea ce exprimă gravitatea consecințelor crizei pentru această societate.

Deși redarea imaginii fidele ar impune evaluarea la bilanț pe seama valorii juste, entitățile evită să constituie un volum mare de ajustări, din cauza faptului că, din punct de vedere fiscal, o mare parte a acestora sunt cheltuieli nedeductibile, afectând astfel profitul net al societății, dar nu și rezultatul fiscal. Atunci când, totuși, se aplică evaluarea la valoarea justă, aceasta are loc sub „presiunea” auditorilor.

În ceea ce privește conflictul manageri, proprietari – micii acționari, se poate spune că „aceștia din urmă, având la dispoziție un număr limitat de modalități de protecție, care de regulă sunt tardive, constituie, de cele mai multe ori, partea perdantă a războiului informațional. Protecția micilor investitori le-o poate aduce numai un audit profesional”¹⁷, realizat conform normelor etice ale acestei activități. Responsabilitatea auditorului la elaborarea raportului de audit se restrânge în a avea încredere sau în a-și pierde încrederea față de utilizatori și nimic altceva.

Figura 4 - Situația patrimonială înainte și după ajustare¹⁶

¹⁶ Sursa: prelucrarea informațiilor din situațiile financiare ale S.C. BETA S.A.

¹⁷ Diaconu, Paul, *Cum fac bani contabilii ?*, Editura Economică, București, 2004, p. 253.

În plus, asistăm în ultima perioadă la mari crahuri financiare, la cutremure pe bursă, la o criză financiară globală care a ajuns să afecteze și România, un sistem economic relativ mic și cu o conexiune slabă la economia globală.

Criza economică actuală are numeroase și ascunse cauze, dintre care nu poate lipsi insuficienta corelare dintre evoluția modelelor de business și evoluțiile modelelor de management financiar, utilizate de firme, de stat, de investitori. Sistemele actuale de business permit contabilitatea dublă, relativismul informației furnizate, ocolirea sistemului fiscal cu sprijinul paradisurilor fiscale sau cosmetizarea situațiilor financiare prin artificii la limita legii.

Această criză nu e însă nimic nou; semnalele ei se puteau vedea acum câțiva ani, atunci când Enron, Worldcom, iar în Europa, Parmalat, se prăbușeau și ca efect al unor operațiuni financiare riscante.

Prin urmare, este clar că ne aflăm în mijlocul unei crize financiare importante, cu implicații în plan global, care necesită anumite soluții practice de depășire a fenomenului.

Convergent acestei idei, este de remarcat că această criză economică mondială a fost declanșată din cauza managerilor sistemului financiar american, care nu au observat îndreptarea cu pași mari spre prăpastie. Deși sistemul produce cantități uriașe de date, au trecut neobservate tocmai informațiile care să indice că gradul de risc a trecut cu mult peste „linia roșie”. „Atunci când informațiile au ieșit la iveală, bulgărele începuse să se rostogolească”¹⁸.

Concluzii

Prin urmare, în furnizarea unor informații financiar-contabile care să reflecte real activitățile economice desfășurate pe parcursul unui exercițiu financiar se cuvin avute în vedere principiile generale ale contabilității în ansamblul lor, fără a se presupune că rezultatele scriptice ale unei societăți indică neapărat și respectarea tuturor acestor principii. Cerința este justificată prin faptul că solicitarea de informații contabile provine din partea unor categorii diferite de utilizatori. Fiecare dintre acestea au exigențe diferite, fiind foarte dificil de a realiza o gestiune și conducere a activității contabile care să răspundă tuturor solicitărilor, dar care, în același timp, să sprijine entitatea. Elaborarea unor decizii corecte,

care să fie în concordanță cu starea efectivă și să contribuie la soluționarea problemelor apărute în activitatea economico-financiară a entității, este dependentă de calitatea și cantitatea informațiilor furnizate de sistemul informațional economic. În cadrul acestuia, informația contabilă deține rolul esențial, iar în acest sens pot fi aduse o serie de argumente, precum: marea masă a informațiilor vehiculate în cadrul unei economii sunt de natură contabilă; oferă posibilitatea exactă a unei reprezentări a fenomenelor și proceselor economice; au gradul cel mai ridicat de certitudine; caracterizează mărirea și valoarea fluxurilor ce iau naștere în cadrul procesului reproducerii sociale atât la nivel micro, cât și macroeconomic.

Astfel, în contextul economic actual, evaluarea la valoarea justă a elementelor patrimoniale ar cuprinde informații actuale, ar limita practicile de marcare a câștigurilor prin vânzarea discreționară a activelor, ar determina o mai mare utilitate a informațiilor contabile, în sensul că un sistem imprecis, dar transparent, bazat pe valoarea justă, ar fi mai relevant față de un cost istoric precis, dar irelevant. De asemenea, criza financiară nu a fost generată de valoarea justă, iar abandonul ei nu va rezolva problemele. Renunțarea la valoarea justă când piețele sunt în scădere ar priva investitorii de informație utilă, ar afecta neutralitatea contabilității și independența organismului de normalizare. Pe de altă parte însă, valoarea justă nu poate asigura precizia costului istoric, iar lipsa piețelor active și lichide face valoarea justă subiectivă.

Și totuși, dincolo de aceste aspecte mai puțin favorabile, informația contabilă, rezultat al unui sistem de principii și reguli relativ unitare, rămâne atuul ascuns al diferitelor grupuri de utilizatori ai săi, având un grad ridicat de credibilitate în raport cu celelalte surse informaționale.

De asemenea, apariția unor erori atât în circuitul datelor, cât și al informației contabile (distorsiunea tehnică, distorsiunea semantică) sau abundența de informații care „întunecă”¹⁹ mesajul inițial – cum demonstrează și formula matematică shannoniană – pot conduce la o reacție a utilizatorului diferită de cea scontată de emitent. Aceste bariere tind astăzi să fie eliminate atât prin implementarea unor standarde internaționale care să conducă la o uniformizare a informației sau prin încercarea producătorilor și beneficiarilor de informații contabile de a-și armoniza necesitățile și posibilitățile concrete de acțiune, cât și prin elaborarea unor note informaționale care să prezinte informațiile de larg interes, prin automatizarea și perfecționarea circuitelor.

18 http://www.financiarul.com/articol_16489/criza-financiara-globala-exemplu-de-esec-al-managementului-informatiei.html, 05 februarie 2010.

19 Balteș, Nicolae; Ciuhureanu, Alina Teodora, *Bazele contabilității*, Editura Universității „Lucian Blaga”, Sibiu, 2004, p.54.

Bibliografie

- Baltes, Nicolae; Ciuhureanu, Alina Teodora, *Bazele contabilității*, Editura Universității „Lucian Blaga”, Sibiu, 2004.
- Diaconu, Paul, *Cum fac bani contabilii ?*, Editura Economică, București, 2004.
- Duțescu, Adriana, *Informația contabilă și piețele de capital*, Editura Economică, București, 2000.
- Ionașcu, Ion, *Dinamica doctrinelor contabilității contemporane*, Editura Economică, București, 2006.
- Mășu, Ștefan; Buneci, Petre; Gheorghe, Veronica, *Criza, anticriza și noua ordine mondială*, Editura Solaris Print, București, 2009.
- Mihăilescu, Ion, *Rigori și principii de etică ale auditorilor în misiunile de audit*, Revista „Audit Financiar” nr.7/2007.
- Popa, Irime Emil; Briciu, Sorin; Oprean, Ioan; Bunget, Ovidiu; Pereș, Cristian; Pete, Ștefan, *Bazele contabilității*, Editura Economică, București, 2009.
- Ristea, Mihai; Oprea, Călin; Văduva, Ilie; Neamțu, Horia, *Bazele contabilității*, Editura Didactică și Pedagogică, R.A., București, 1999.
- Toma, Marin, *Inițiere în auditul situațiilor financiare ale unei entități*, editura CECCAR, București, 2009.
- Tabără, Neculai; Horomnea, Emil; Mircea, Mirela-Cristina, *Contabilitate internațională*, Editura Tipo Moldova, Iași, 2009.
- Todea, Nicolae, *Teorie contabilă și raportare financiară*, Editura Aeternitas, Alba Iulia, 2009.
- http://www.financiarul.com/articol_16489/criza-financiara-globala-exemplu-de-esec-al-managementului-informatiei.html - 05 februarie 2010.
- <http://www.tashy.ro/impactul-social-al-informatiei-in-decursul-istoriei/>, 05 februarie 2010.
- <http://ro.wikipedia.org/wiki/Informa%C5%A3ie> - 05 februarie 2010.
- <http://standard.money.ro/finante-banci-asigurari/despre-bancheri-intelepti-smecherii-contabile-si-alti-demoni-3234.html> - 10 aprilie 2010.
- <http://www.reuters.com/article/idUSTRE49G5Z620081017>, 13 februarie 2010.

Din activitatea CAFR

Participarea CAFR la Conferința Comisiei Europene

O delegație a Camerei Auditorilor Financieri din România, formată din prof. univ. dr. **Horia Neamțu**, vicepreședinte, și **Adriana Coșa**, șef birou relații internaționale, a participat în perioada 9-10 februarie 2011 la Conferința Comisiei Europene cu tema „Raportarea financiară și auditul. Un moment al schimbării?”, organizată la sediul CE de la Bruxelles, Belgia.

Evenimentul a reunit părți interesate din întreaga lume: reprezentanți ai băncilor, companiilor de asigurare, mediului academic, marilor firme de audit, reprezentanți ai Comisiei Europene și parlamentari europeni, ai organismelor de supraveghere publică din diferite țări ale Uniunii Europene și nu numai, alături de reprezentanți ai organizațiilor profesionale naționale și internaționale și ai autorităților guvernamentale.

Prima zi a conferinței s-a axat pe contabilitate și raportare financiară, vorbitorii abordând aspecte legate de guvernarea procesului de normalizare în context internațional. Discursul-cheie al primei zile i-a aparținut lui **Jonathan Faull** – director general Piața Internă și Servicii, Comisia Europeană, printre ceilalți vorbitori numărându-se: **Pedro Solbes**, președinte al Consiliului de Supraveghere al Grupului European Consultativ privind Raportarea Financiară (EFRAG), **Masamichi Kono**, vicecomisar pentru Afaceri Internaționale, Agenția de Servicii Financiare din Japonia, **Hans Hoogervorst**, președinte desemnat al IASB, **Sharon Bowles**, parlamentar european, președinte al Comitetului Economic și pentru Afaceri Monetare, și **Bertrand Collomb**, președinte onorific Lafarge.

Cea de-a doua zi a Conferinței a fost dedicată pieței europene de audit. Discuțiile purtate au luat în considerare nevoia unei viitoare îmbunătățiri a pieței de audit și explorarea celor mai bune căi de acțiune viitoare. Au fost

schimbate opinii cu privire la domenii cheie, precum rolul auditului statutar, sistemul și mediul în care sunt desfășurate auditurile și acumularea riscului sistemic pe piața de audit. Lucrările din cea de-a doua zi au fost marcate de discursul-cheie rostit de **Michel Barnier** – Comisar European, Piața Internă și Servicii. Între alți vorbitori ai zilei au fost și: **Stephen Haddrill**, director executiv al Consiliului de Raportare Financiară (FRC) din Marea Britanie, **Antonio Masip Hidalgo**, parlamentar european, membru al Comitetului pentru Afaceri Juridice, raportor cu privire la Cartea Verde, **David Wright**, fost director general adjunct Piața Internă și Servicii, CE, **Steven Maijor**, președinte al Forumului Internațional al Organelor Independente de Reglementare a Auditului (IFIAR), **Jens Røder**, director executiv, secretar general al Federației Nordice a Contabililor Publici, **Patrick de Cambourg**, director executiv și președinte MAZARS, și **Edward E. Nusbaum**, director executiv al Grant Thornton International.

Ne face plăcere să anunțăm că biroul ACCA din România împlinește cinci ani. Felicitări și mulțumiri tuturor membrilor, studenților și partenerilor noștri pentru contribuția lor esențială în promovarea calificărilor internaționale contabile ACCA și în menținerea relevanței acestora pentru nevoile angajatorilor din România și pentru promovarea interesului public prin asumarea unor înalte valori etice.

**PROMOVÂND
ÎMPREUNĂ VALOAREA**
650 de membri în România

ACCA

Studii privind optimizarea proceselor de planificare în auditul intern

Adrian VINTILESCU BELCIUG*, Daniela COLOIU (CREȚU)**,
Carmen GEGEA*** & Adriana LUPU****

Abstract

Optimization Studies on Internal Audit Planning Process

In a brief definition internal audit planning establishes a future time program, based on projected activities.

In this process it is noted that there were two streams to be optimized, that is a matter of allocation of audit tasks and workflows for resource allocation problem in the audit itself.

The study addresses the two separate processes to develop additional control levers and tools for quantitative analysis.

As a research methodology has been used linear optimization procedure, budgeting and project management steps using "Monte Carlo" simulation.

Research result is a specific quantitative model optimization and sensitivity analysis in audit planning.

Key words: *internal control, internal audit, linear optimization, "Monte Carlo" simulation*

JEL Classification: M48, M42, C61, E37

Cuvinte cheie: *control intern, audit intern, optimizare liniară, simulare "Monte Carlo"*

Introducere

Planul de audit intern se întocmește de către compartimentul de audit public intern, fiind aprobat de conducătorul entității. Pentru ca activitatea de audit să nu se transforme într-un coșmar, o planificare atentă și corectă (în conformitate cu standardele aplicabile) este esențială și nu poate fi trecută cu vederea¹.

Planul anual de audit public intern reprezintă un document oficial și este însoțit de un referat de justificare a modului în care sunt selectate misiunile de audit cuprinse în plan.

Referatul de justificare trebuie să cuprindă, pentru fiecare misiune de audit public intern, rezultatele analizei riscului asociat, criteriile semnal și alte elemente de fundamentare care au fost luate în considerare la selectarea misiunii respective².

Strategia generală de audit analizează bugetul de timp mediu minim pentru efectuarea unei misiuni de audit³.

* Auditor intern, Direcția Generală a Finanțelor Publice Buzău, drd. ASE București, e-mail: vintilescu_adrian@yahoo.com

** Inspector, Direcția Generală a Finanțelor Publice Buzău, drd. ASE București, e-mail: daniela_cretu7@yahoo.com

*** Economist, Ministerul Finanțelor Publice, drd. ASE București, e-mail: carmengeg@gmail.com

**** Consilier - Agenția Națională de Administrare Fiscală, drd. ASE București, e-mail: adi_andreea2001@yahoo.com

1 Mataragiu, Carmen; Mataragiu, Anca Cristina; Nachescu, Miruna; Nachescu, Lucia, *Planificarea auditului - reglementare, viziune sau coșmar*, Revista „Audit financiar” nr. 12/ 2010, pag. 42 - 50

2 Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 38 din 15 ianuarie 2003 pentru aprobarea Normelor generale privind exercitarea activității de audit public intern, publicat în Monitorul Oficial nr. 130 din 27 februarie 2003

3 Mihăilescu, Ion; Moldovanu, Urania, *Strategia și planificarea unui audit financiar în lumina standardelor clarificate*, Revista „Audit Financiar” nr. 3/2010, pag. 40 - 48

Într-o entitate pot exista mai multe activități care au potențialul de a fi auditate și care pot determina zonele cu risc aferente centrelor de cost (subunităților, subactivităților). De aceea, primul obiectiv al acestei cercetări este construirea unui model de alocare optimală a misiunilor de audit în urma programării strategice. Bugetarea în pași permite managerilor, pe lângă posibilitatea de analiză, un model complex în părțile lui mai simple și aplicarea unor procese de control asupra tuturor proceselor.

Managementul proiectelor a apărut ca un instrument de planificare, coordonare, realizare și control al activităților complexe din proiectele industriale, comerciale, sociale, culturale și politice moderne.

PERT⁴ nu este un panaceu pentru toate problemele de planificare și control. Această tehnică nu va face ea însăși planificare, dar va forța auditorii la o mai bună planificare a fiecărei misiuni de audit, oferind posibilitatea unui control eficient. Al doilea obiectiv al cercetării este de a previziona bugetul unei misiuni de audit și apoi de a determina în ce măsură costurile sunt acceptabile printr-o analiză de sensibilitate.

Metodologia de cercetare

Metodologia de cercetare a fost constituită din programarea matematică, managementul proiectelor și simularea „Monte Carlo”.

Modelele de programare matematică și subclasele acestora – modelele de pro-

gramare liniară și în numere întregi – ocupă un loc deosebit de important atât în teoria, cât și în practica economică și pot fi aplicate inclusiv în practica curentă a auditului intern. Abordarea interdisciplinară permite aprofundarea analizei eficienței maxime, inclusiv a programării în auditul intern, cât și descoperirea unor concepte noi optime. Managementul de proiect poate fi utilizat și la bugetarea în pași a misiunilor de audit și presupune divizarea unui proiect în variabile controlabile, pentru a fi apoi urmărite cu atenție.

În esență, PERT este o variantă a bugetării în pași care utilizează o analiză a rețelei durată – evenimente. Crearea unui model de analiză de sensibilitate a bugetării unei misiuni de audit printr-o simulare „Monte Carlo” în ceea ce privește programul de audit intern al unei singure misiuni⁵ poate aduce o direcție calitativă nouă în programarea misiunilor de audit.

Metoda „Monte Carlo” se bazează pe introducerea unor variabile aleatoare în cadrul unui model. În cazul nostru vom efectua o simulare „Monte Carlo” pentru un proiect care privește desfășurarea unei singure misiuni de audit intern, utilizând produsul informatic Crystall Ball⁶.

Modelarea cantitativă a planificării strategice în auditul intern

Procesul de evaluare a planului de audit intern este utilizat pentru a identi-

fica factorii de risc și rangul activităților auditabile relevante în ceea ce privește gradul lor de risc.

În principal, sunt parcurse următoarele etape în dezvoltarea unei planificări strategice:

- identificarea activităților auditabile;
- identificarea factorilor de risc relevanți;
- determinarea importanței relative a fiecărui factor de risc;
- evaluarea activităților auditabile cu privire la fiecare factor de risc;
- cuantificarea rezultatelor.

Odată ce activitățile auditabile și riscurile au fost evaluate, auditorul intern se confruntă cu provocarea de a construi un algoritm de alocare optimală, având în vedere că au mai fost efectuate misiuni de audit și în anii anteriori. Astfel, cu cât misiunea s-a desfășurat cu mai mulți ani înainte, cu atât mai imperioasă este efectuarea misiunii de audit.

Cuantificarea rezultatelor se face prin crearea unui scor compozit pentru fiecare centru de cost (W_i), care este calculat ca suma produsului dat de riscul corespunzător și factorul de ponderare corespunzător.

Scorul pentru o activitate (z_i), așa cum am expus mai sus, reprezintă de fapt produsul dintre scorul compozit determinat și un coeficient dat de dinamica fiecărui sector ponderat cu numărul de ani de când nu a mai fost efectuat auditul. Vom considera astfel, în model, că pentru fiecare domeniu avem un grad de creștere anual (a_i) al domeniului, dat de dinamica specifică.

⁴ The Program (or Project) Evaluation and Review Technique

⁵ Vintilescu Belciug, Adrian; Crețu (Coloiu), Daniela; Andrei, Monica, *Modelarea performanței auditului intern utilizând analiza cost-beneficiu, sensibilitatea plusvalorii auditului în condițiile crizei financiare*, Suplimentul „Finanțele și stabilitatea economică în contextul crizei financiare” al revistei „Economie teoretică și aplicată”, ISSN 1844-002, pag. 563-572

⁶ <http://www.oracle.com/us/products/middleware/bus-int/crystalball/>

De exemplu, domeniul IT are o evoluție mai rapidă față de compartimentul de presă. Această evaluare se poate face efectiv de către șeful compartimentului de audit intern.

Conform notațiilor de mai sus:

$$z_i = W_i * a_i^n$$

unde n = numărul de ani de când nu a fost efectuat auditul.

Un alt parametru al modelului este timpul necesar efectuării unei misiuni de audit intern pentru fiecare centru de cost. Vom nota cu s_i = costul misiunii pentru domeniul specific, care reprezintă numărul de ore necesar pentru efec-

tuarea acelei misiuni de audit.

În capitolul următor al lucrării vom aborda determinarea acestui parametru, utilizând managementul de proiect și simularea „Monte Carlo”.

Vom considera S ca fiind bugetul total disponibil pentru efectuarea misiunilor de audit. Bugetul misiunii de audit (atât cel de timp, cât și cel financiar) se constituie practic din timpul total necesar pentru efectuarea misiunii, cât și din salariile auditorilor.

Pentru dimensionarea bugetului de timp, plecăm de la faptul că un an calendaristic are în medie 250 de zile

lucrătoare (a 8 ore de muncă pe zi), ținând cont de concediile legale și alte întreruperi, inclusiv timpul alocat pregătirii profesionale a auditorilor.

Această previziune se poate efectua inclusiv pe baza istoricului anilor anteriori (astfel, dacă compartimentul este format din 4 auditori, avem în total 1000 de zile lucrătoare).

Pentru dimensionarea bugetului financiar vom presupune, într-un model simplificat, că toți auditorii au un salariu zilnic egal cu o unitate.

În Figura nr. 1 sunt cuprinse datele concrete ale unei astfel de abordări.

Figura 1 - Modelul de analiză

Acti- vități x_i	CRITERII				PONDERARE CRITERII				Scor pentru un an W_i	MISIUNI PRECEDENTE			SCOR FINAL z_i	TIMP DE REALI- ZARE
	Comple- xitatea activi- tății	Risc asociat activi- tății	Volumul tranzac- țiilor	Evaluarea controlului intern	Comple- xitatea activi- tății	Risc asociat activi- tății	Volumul tranzac- țiilor	Evaluarea controlului intern		ani auditul preced- ent	grad de creștere anuală	grad de creștere la puterea numărului de ani		
1	10	3	5	5	5	10	6	9	155	5	1.21	2.593742	402.03	73
2	2	5	10	7	5	10	6	9	183	1	1.21	1.21	221.43	87
3	7	2	3	9	5	10	6	9	154	4	1.2	2.0736	319.33	86
4	8	1	8	10	5	10	6	9	188	2	1.23	1.5129	284.43	107
5	10	2	1	6	5	10	6	9	130	2	1.25	1.5625	203.13	105
6	1	8	2	2	5	10	6	9	115	4	1.21	2.143589	246.51	76
7	3	10	7	2	5	10	6	9	175	4	1.2	2.0736	362.88	89
8	9	5	6	3	5	10	6	9	158	2	1.22	1.4884	235.17	81
9	7	9	4	9	5	10	6	9	230	3	1.25	1.953125	449.22	96
10	3	3	2	8	5	10	6	9	129	3	1.23	1.860867	240.05	84
11	9	10	5	5	5	10	6	9	220	2	1.25	1.5625	343.75	106
12	3	1	6	10	5	10	6	9	151	5	1.23	2.815306	425.11	87
13	7	10	9	10	5	10	6	9	279	4	1.21	2.143589	598.06	105
14	6	6	6	7	5	10	6	9	189	4	1.24	2.364214	446.84	109
15	5	8	6	8	5	10	6	9	213	3	1.21	1.771561	377.34	77
16	10	3	1	1	5	10	6	9	95	4	1.22	2.215335	210.46	76
17	10	9	9	1	5	10	6	9	203	5	1.2	2.48832	505.13	94
18	8	8	9	4	5	10	6	9	210	4	1.22	2.215335	465.22	106
19	4	3	1	10	5	10	6	9	146	5	1.25	3.051758	445.56	76
20	7	3	10	8	5	10	6	9	197	3	1.22	1.815848	357.72	104
21	5	10	10	7	5	10	6	9	248	5	1.21	2.593742	643.25	74
22	3	9	6	1	5	10	6	9	150	3	1.21	1.771561	265.73	87
23	1	8	10	8	5	10	6	9	217	1	1.21	1.21	262.57	102
24	1	3	8	7	5	10	6	9	146	5	1.21	2.593742	378.69	100
25	1	3	7	7	5	10	6	9	140	1	1.23	1.23	172.20	70
26	8	8	3	4	5	10	6	9	174	5	1.24	2.931625	510.10	107
27	1	4	3	5	5	10	6	9	108	3	1.25	1.953125	210.94	88
28	4	8	2	8	5	10	6	9	184	1	1.2	1.2	220.80	72
29	9	5	1	5	5	10	6	9	146	2	1.2	1.44	210.24	73

Sursa: Proiecție proprie, utilizând Microsoft Excel

Modelul descris mai sus se concretizează exemplificativ pentru primul centru de cost, astfel:

$$W_i = 10 \times 5 + 3 \times 10 + 5 \times 6 + 5 \times 9 = 155$$

$$z_i = 155 \times 1,21^5 = 402$$

În modelul de optimizare liniară vom presupune că dacă o activitate x_i este selectată pentru audit, înseamnă că $x_i = 1$, în caz contrar, $x_i = 0$.

Funcția de maximizare devine

$$\max \sum z_i x_i;$$

cu restricțiile

$$\sum s_i x_i < S, x_i = \{0, 1\}$$

Pentru a sublinia flexibilitatea modelului vom introduce o restricție nouă.

Astfel, vom presupune că există o cerință a acționarilor ca din primele 9 activități să fie efectuate în anul curent exact 4 misiuni. Restricția suplimentară devine:

$$x_1 + x_2 + \dots + x_8 + x_9 = 4$$

Modelul creat urmărește să maximizeze acoperirea riscurilor, având în vedere constrângerile de cost.

Optimizarea liniară va fi rezolvată folosind un pachet software de programare liniară (Matlab)⁷ în numere întregi, care va modela următoarele ecuații:

A. $\text{MAX } 402 X_1 + 221 X_2 + 319 X_3 + 284 X_4 + 203 X_5 + 247 X_6 + 363 X_7 + 235 X_8 + 449 X_9 + 240 X_{10} + 344 X_{11} + 425 X_{12} + 598 X_{13} + 447 X_{14} + 377 X_{15} + 210 X_{16} + 505 X_{17} + 465 X_{18} + 466 X_{19} + 358 X_{20} + 643 X_{21} + 266 X_{22} + 263 X_{23} + 379 X_{24} + 172 X_{25} + 510 X_{26} + 211 X_{27} + 221 X_{28} + 210 X_{29}$

Cu restricțiile:

B. $73 X_1 + 87 X_2 + 86 X_3 + 107 X_4 + 105 X_5 + 76 X_6 + 89 X_7 + 81 X_8 + 96 X_9 + 84 X_{10} + 106 X_{11} + 87 X_{12} + 105 X_{13} + 109 X_{14} + 77 X_{15} + 76 X_{16} + 94 X_{17} + 106 X_{18} + 76 X_{19} + 104 X_{20} + 74 X_{21} + 87 X_{22} + 102 X_{23} + 100 X_{24} + 70 X_{25} + 107 X_{26} + 88 X_{27} + 72 X_{28} + 73 X_{29} \leq 1000$

C. $X_1 + X_2 + X_3 + X_4 + X_5 + X_6 + X_7 + X_8 + X_9 = 4$

Soluția optimală este:

Figura 2 - Soluția optimală

VARIABLE	VALUE
X1	1.000000
X2	0.000000
X3	1.000000
X4	0.000000
X5	0.000000
X6	0.000000
X7	1.000000
X8	0.000000
X9	1.000000
X10	0.000000
X11	0.000000
X12	1.000000
X13	1.000000
X14	0.000000
X15	0.000000
X16	0.000000
X17	1.000000
X18	1.000000
X19	1.000000
X20	0.000000
X21	1.000000
X22	0.000000
X23	0.000000
X24	0.000000
X25	0.000000
X26	1.000000
X27	0.000000
X28	0.000000
X29	0.000000

Sursa: Proiecție proprie, utilizând Matlab

Soluția optimală presupune că, în anul în curs, vor fi auditate activitățile 1, 3, 7, 9, 12, 13, 17, 18, 19, 21 și 26.

Acest proces de obținere a unei soluții optimale se va repeta ori de câte ori este nevoie, pentru fiecare perioadă viitoare care face obiectul analizei.

În model, datele privind misiunile precedente vor fi modificate corespunzător, rezultând, de fiecare dată, o altă alocare optimală.

Senzitivitatea bugetării unei misiuni de audit intern

Parcurgând traseul standard de audit – lege privind auditul public intern – norme generale, ajungem la reglementarea metodologică ce vizează activitatea structurilor de audit public intern din cadrul Ministerului Finanțelor Publice, respectiv procedura p - 06 elaborarea programului de audit intern prevăzută în normele proprii privind exercitarea auditului public intern, aprobată prin O.M.F.P. nr.445/2004.

Este definit și scopul acestei proceduri și anume: „asigură faptul că au fost luate în considerare toate aspectele referitoare la obiectivele misiunii de audit public intern, asigură repartizarea sarcinilor și planificarea activităților, precum și supervizarea”. De la reglementare și până la aplicarea reală se dovedește a fi însă un drum destul de dificil.

Este dificil să se urmărească un echilibru între resursele alocate procedurilor și cele disponibile pentru restul misiunii, deoarece necesitățile sunt dependente. Dacă se procedează prin departajarea acțiunilor pe fiecare auditor, se pune problema echilibrării acestor sarcini și cum se pot transpune în

⁷ <http://www.mathworks.com/products/optimization/description3.html>

program, astfel ca supervisorul să știe, la un anumit moment, ce acțiune desfășoară un auditor sau altul. Este evident că, pe parcursul derulării misiunii, apar perturbări ale resurselor planificate. Sunt frecvente situațiile când anumite proceduri necesită resurse de timp suplimentare sau anumite resurse de muncă se diminuează în mod neașteptat (sarcini neprogramate în altă zonă a activității, boală etc.). Putem să amintim că anumite teste sunt condiționate de constatările altor teste anterioare, numărul și volumul fișelor de identificare și analiză a problemei ce depind de constatările testelor.

Nerespectarea programului nu este o problemă în sine, nefiind abordată ca o deficiență, dar resursele trebuie realocate chiar în timpul misiunii, din mers, ceea ce este dificil de realizat în mod empiric. Pentru reducerea timpului de realizare a unui proiect, supervisorul

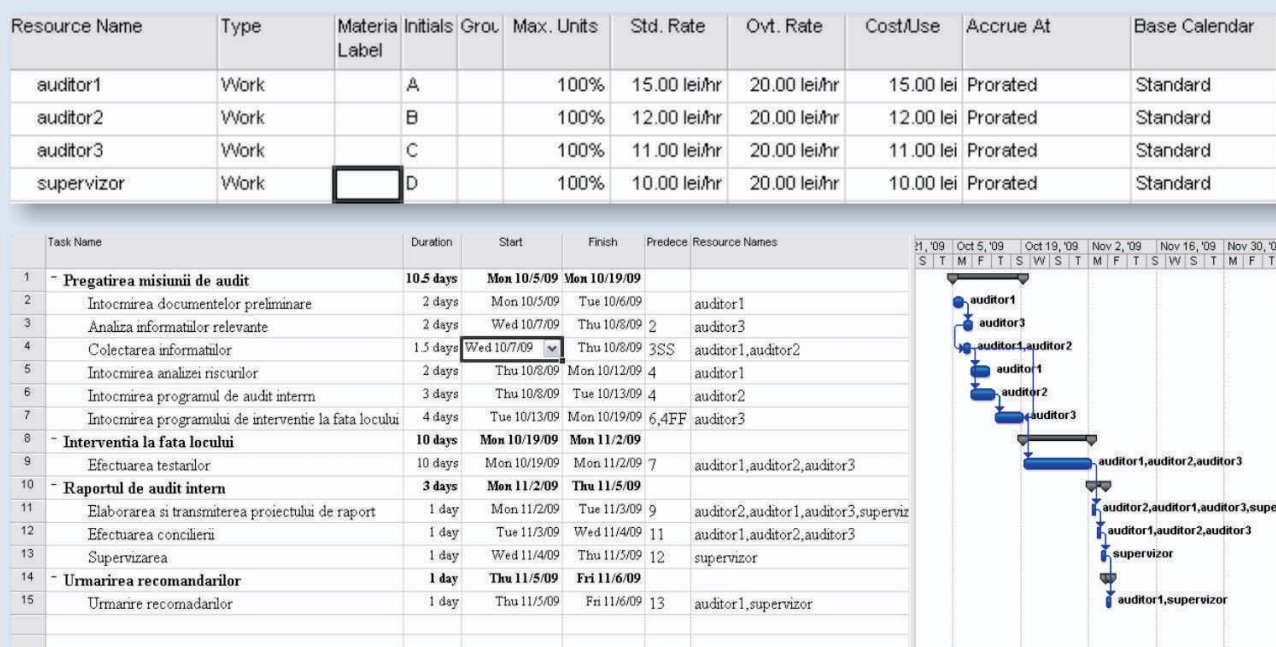
poate încerca reducerea duratei în care se efectuează anumite activități, de pe drumul critic, prin alocarea de resurse suplimentare. De exemplu, o activitate care durează în mod normal două săptămâni, dacă se lucrează 8 ore pe zi, poate fi finalizată dacă se lucrează peste program sau dacă numărul de auditori va fi redimensionat. Acest lucru, bineînțeles, se realizează cu prețul unor costuri crescute. Conducătorul compartimentului de audit este pus în situația de a administra un proiect. Odată acceptată această abordare, ne vom gândi la instrumentele pe care le-ar putea utiliza.

Una dintre principalele direcții de analiză ale unei misiuni de audit este costul acestuia, practic bugetarea misiunii. Avantajul principal al bugetării în pași este dat de eficiența controlului. Sunt însă și inconveniente ale acestei abordări. Bugetele generează un număr de

comportamente care vin în contradicție cu obiectivele organizațiilor, întrucât se concentrează asupra banilor cheltuiți și asupra menținerii costurilor unitare de producție în cadrul unor limite specificate. Există tendința de prea mare concentrare asupra banilor cheltuiți și de a vedea în aceasta principalul indicator al managementului eficace.

Gândind bugetul ca o sumă de costuri aferente unui proiect, se pot vedea multe lucruri despre cine și ce a cheltuit, dacă costul real este mai mic sau mai mare decât cel bugetat, dar acesta nu spune dacă metoda de lucru sau mijloacele folosite sunt adecvate sau nu. Cu alte cuvinte, bugetele nu spun nimic despre satisfacția stakeholderilor, despre calitatea raportului de audit, despre inovare și despre alte aspecte care sunt critice pentru bunul mers al organizației pe termen lung. Deci, **un buget poate arăta dacă s-au depășit**

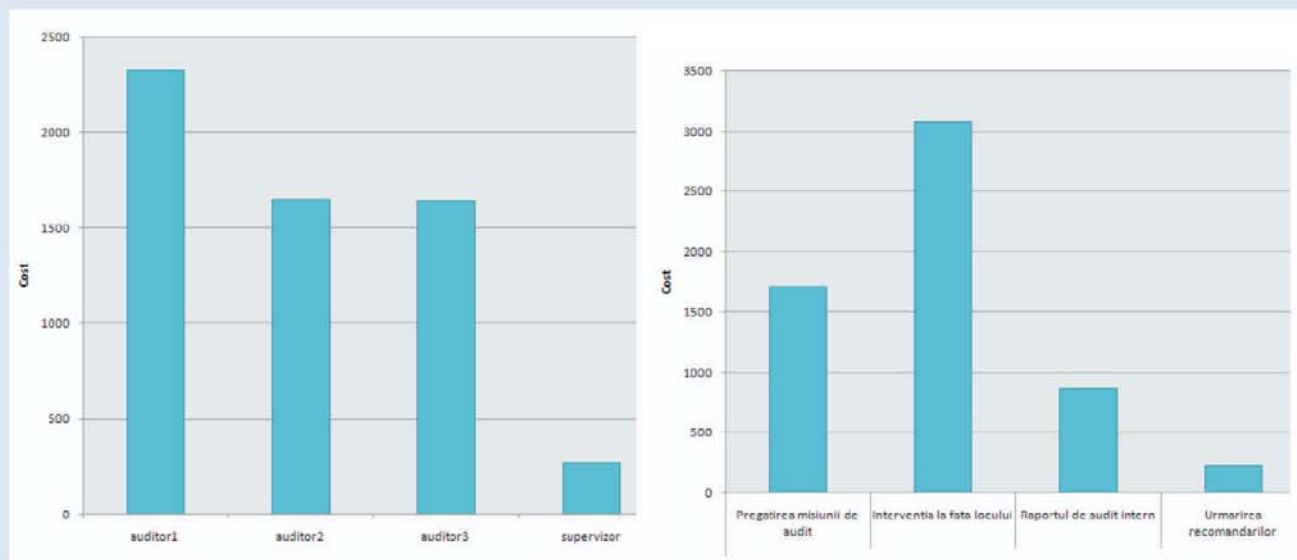
Figura 3 - Alocarea resurselor și activităților pentru o misiune de audit

Sursa: Proiecție proprie, utilizând Microsoft Project

Figura 4 - Bugetul unei misiuni de audit utilizând managementul de proiect

AUDITOR	2325
Întocmirea documentelor preliminare	255
Colectarea informațiilor	195
Întocmirea analizei riscurilor	255
Efectuarea testărilor	1215
Elaborarea și transmiterea proiectului de raport	135
Efectuarea concilierii	135
Urmărire recomandărilor	135
AUDITOR 2	1644
Colectarea informațiilor	156
Întocmirea programul de audit intern	300
Efectuarea testărilor	972
Elaborarea și transmiterea proiectului de raport	108
Efectuarea concilierii	108
AUDITOR 3	1639
Analiza informațiilor relevante	187
Întocmirea programului de intervenție la fața locului	363
Efectuarea testărilor	891
Elaborarea și transmiterea proiectului de raport	99
Efectuarea concilierii	99
SUPERVIZOR	270
Elaborarea și transmiterea proiectului de raport	90
Supervizarea	90
Urmărirea recomandărilor	90
TOTAL COSTURI	5878

Sursa: Proiecție proprie, utilizând Microsoft Project

cheltuielile, dar nu poate spune dacă banii au fost bine cheltuiți.

Experții sunt de asemenea de acord cu faptul că bugetele pot ridica ziduri de netrecut între compartimente. Se cunosc cazuri în care bugetele încurajează managerii să facă lucruri incredibil de stupide, în special dacă plata lor stimulative este legată de „îndeplinirea cifrelor din buget”. Față de aceste aspecte, am considerat utilă crearea unui model de analiză de sensibilitate a bugetării unei misiuni de audit printr-o simulare „Monte Carlo” în ceea ce privește programul de audit intern al unei singure misiuni⁸. Metoda „Monte Carlo” se bazează pe introducerea unor variabile aleatoare în cadrul unui model. În cazul nostru vom efectua o simulare

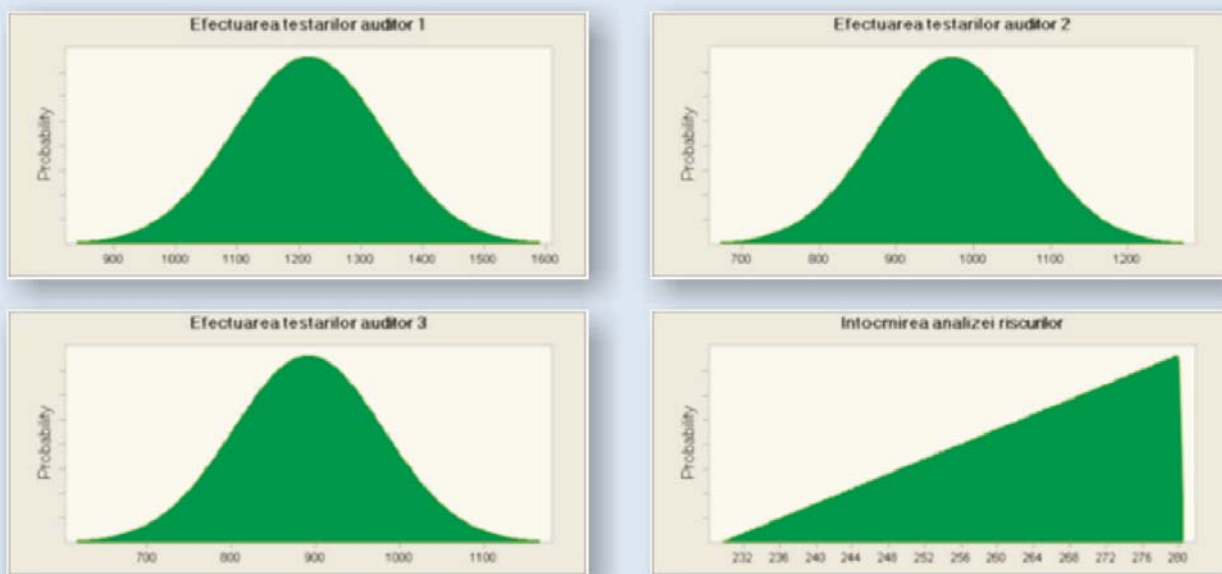
„Monte Carlo” pe un proiect care privește desfășurarea unei singure misiuni de audit intern, utilizând produsul informatic Crystal Ball⁹. Primul pas în planificarea bugetului unei misiuni de audit, utilizând managementul proiectelor, este definirea activităților, resurselor și stabilirea relațiilor de precedență dintre acestea. Resursele implică costuri determinate de costurile standard pe oră pentru un auditor (Fig. 3). Fiecare activitate este plasată separat, iar în coloana „activități precedente” sunt trecute activitățile care trebuie realizate înaintea începerii activității analizate¹⁰.

Una dintre metodele cele mai populare folosite pentru planificarea proiectelor este utilizarea graficelor Gantt. Fiecare activitate este desfășurată pe axa verti-

cală. Pe axa orizontală este reprezentat timpul. Activitățile sunt reprezentate prin bare de lungime egale cu timpul de realizare a activității. Graficul indică și termenul cel mai devreme de începere a fiecărei activități. În urma acestei alocări a activităților și resurselor, rezultă costurile bugetare aferente misiunii pe fiecare auditor și pe activități. Bugetul misiunii este dat atât de numărul de ore necesare auditorului, cât și de salariul acestuia (Fig. 4).

În vederea efectuării unei analize de sensibilitate, pe modelul de mai sus am procedat la definirea unor distribuții de probabilitate asupra unor costuri inițiale. Au fost definite distribuții normale sau triunghiulare de probabilitate în jurul valorii rezultate din proiect, care de-

Figura 5 - Definirea distribuțiilor de probabilitate

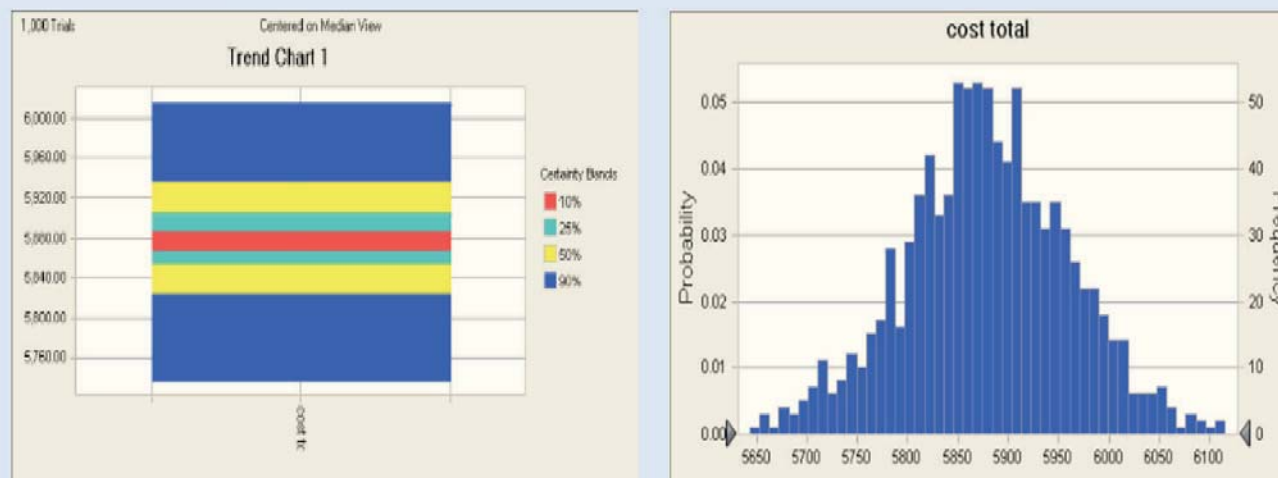
Sursa: Proiecție proprie, utilizând Crystal Ball

⁸ Vintilescu Belciug, Adrian; Crețu (Coloiu), Daniela; Andrei, Monica, *Modelarea performanței auditului intern utilizând analiza cost beneficiu, sensibilitatea plusvalorii auditului în condițiile crizei financiare*, Suplimentul „Finanțele și stabilitatea economică în contextul crizei financiare” al revistei „Economie teoretică și aplicată”, ISSN 1844-002, pag. 563 -572

⁹ <http://www.oracle.com/us/products/middleware/bus-int/crystalball/>

¹⁰ Vintilescu Belciug, Adrian; Crețu (Coloiu), Daniela; Gegea, Carmen; Mavrodin, Valentin, *Proiectarea și realizarea unui sistem informatic pentru auditul public*, Revista „Audit Financiar” nr. 5/ 2010, pag. 15 - 28

Figura 6 - Distribuția de probabilitate a costului misiunii și harta de sensibilitate

Sursa: Proiecție proprie, utilizând Crystall Ball

termină o distribuție de probabilitate a costului total al proiectului (misiunii de audit). Cu alte cuvinte, costul anumitor sarcini nu este fix, ci este estimat ca o distribuție de probabilitate (fig. 5).

Simularea „Monte Carlo” asigură determinarea distribuției finale de probabilitate a bugetului final, dar și o hartă de sensibilitate, care precizează în ce măsură deviația de la costul proiectului (5878 lei) poate fi considerată nesemnificativă într-un control bugetar.

Concluzii

Controlul costurilor, în cadrul auditului intern, constituie o componentă importantă a funcționării structurilor de audit intern. Modelul cantitativ al planificării oferă posibilitatea abordării acesteia printr-un proces de optimizare liniară și abordarea misiunilor de audit utilizând managementul de proiect.

Analiza de sensibilitate prezentată oferă astfel, pe lângă flexibilitatea

deciziei și posibilitatea unui control bugetar adecvat al misiunilor de audit.

Analiza optimalității de alocare poate reprezenta inclusiv un punct de plecare în modificarea normelor generale privind exercitarea activității de audit public intern în ceea ce privește obligativi-

tatea auditării o dată la trei ani a unor activități. În primul rând, aceste metode cantitative reprezintă însă un instrument cantitativ de analiză al auditorului intern. Direcțiile viitoare de dezvoltare a studiului sunt reprezentate de integrarea acestor tehnici într-un pachet software integrat de audit intern¹¹.

Bibliografie

- Mataragiu Carmen; Mataragiu Anca Cristina; Nachescu Miruna; Nachescu Lucia, *Planificarea auditului - reglementare, viziune sau coșmar*, Revista „Audit financiar” nr. 12/ 2010, pag. 42 - 50
- Mihăilescu, Ion; Moldovanu, Urania, *Strategia și planificarea unui audit financiar în lumina standardelor clarificate*, Revista „Audit financiar” nr. 3 / 2010, pag. 40 - 48
- Vintilescu Belciug, Adrian; Crețu (Coloiu), Daniela; Andrei, Monica, *Modelarea performanței auditului intern utilizând analiza cost beneficiu, sensibilitatea plusvalorii auditului în condițiile crizei financiare*, Suplimentul „Finanțele și stabilitatea economică în contextul crizei financiare” al revistei „Economie teoretică și aplicată”, ISSN 1844-0029, pag. 563 -572
- Vintilescu Belciug, Adrian; Crețu (Coloiu), Daniela; Gegea, Carmen; Mavrodin, Valentin, *Proiectarea și realizarea unui sistem informatic pentru auditul public*, revista „Audit Financiar” nr. 5/2010, pag. 15 - 28
- Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 38 din 15 ianuarie 2003 pentru aprobarea Normelor generale privind exercitarea activității de audit public intern, publicat în Monitorul Oficial nr. 130 din 27 februarie 2003
- <http://www.oracle.com/us/products/middleware/bus-int/crystalball/>
- <http://www.microsoft.com/project/en/us/default.aspx>
- <http://www.mathworks.com/products/optimization/description3.html>

¹¹ Vintilescu Belciug, Adrian; Crețu (Coloiu), Daniela; Gegea, Carmen; Mavrodin, Valentin, *Proiectarea și realizarea unui sistem informatic pentru auditul public*, revista „Audit Financiar” nr. 5/2010, pag. 15 - 28

Limitări și inadvertențe în procesul de raportare financiară conform IFRS - cazul societăților de investiții financiare

Tatiana DĂNESCU* & Ovidiu SPĂTĂCEAN**

Abstract

Limitations and Inaccuracies in the Financial Reporting Process in Compliance with IFRS - Case of Financial Investment Companies

Assessing the privileged position that the investors, as providers of capital, are keeping among users of financial statements and their information needs in terms of fairness and transparency, one may justify the effort sustained by supervision and regulatory authorities of Romanian capital market, towards the adoption and implementation of IFRS for issuers of tradable financial instruments. The research approach is focused mainly on identifying solid arguments to support the need for adopting and implementing IFRS by the Financial Investment Companies, in their role as institutional investors. The area of interest is defined by features associated with financial statements issued by the Financial Investment Companies, through a comparative approach between the applicable financial reporting framework and IASB referential in order to test the correlation degree of the disclosure requirements specific to both accounting frameworks, particularly with reference to financial instruments. The case study aims to identify compliance adjustments involved by the transition to reporting under IFRS, and therefore the efforts are channeled towards the fair value measurement of financial instruments held in the portfolio of the Financial Investment Companies. Another dimension of the investigative steps taken by the authors refers to assessing the implementation stage regarding the financial reporting system under IFRS for Financial Investment Companies. Under this perspective, research directions have included the following relevant coordinates: evaluating the suitability and necessity of reporting under IFRS, identify the inherent limitations and practical difficulties related to the implementation of IFRS financial reporting process and providing solutions and recommendations for overcoming the difficulties of implementation.

Key words: *institutional investors, IFRS reporting, financial instruments, compliance adjustments, inherent limitations, difficulties of implementation*

JEL Classification: M 42

Cuvinte cheie: investitori instituționali, raportare conform IFRS, instrumente financiare, ajustări de conformitate, limitări inerente, dificultăți de implementare

* Prof. univ. dr., Universitatea "Petru Maior" Târgu Mureș, e-mail: tatiana_danescu@yahoo.com

** Lector univ. drd., Universitatea "Petru Maior" Târgu Mureș, e-mail: spatacean_ioanovidiu@yahoo.com

Motivația, obiectivele și metodologia cercetării

Procesul de trecere la raportarea conformă cu IFRS (Standardele Internaționale de Raportare Financiară) comportă un caracter ireversibil, fiind marcat de nevoia de comparabilitate a situațiilor financiare impusă de mondializarea economiilor, cu precădere a piețelor financiare.

Fără îndoială, un proces de asemenea complexitate generează pentru emitenții de instrumente financiare tranzacționabile pe piața reglementată de capital din România, incidențe semnificative asupra modului de comunicare financiară în relația cu ofertanții de capital, ceea ce în mod inevitabil va conduce către reacții de o amploare semnificativă vizavi de noul limbaj de comunicare financiară.

Avantajul unor sisteme contabile bazate pe principii, precum este cazul referențialului IFRS, constă tocmai în această flexibilitate internă a standardelor emise, ce face posibilă aplicarea de către țări cu tradiții contabile diverse și condiții instituționale variate.¹

Obiectivele cercetării propuse de autori vizează atât o latură cantitativă, definită prin demersurile de cuantificare a unor posibile ajustări de conformitate cu IFRS în cazul evaluării instrumentelor financiare deținute în portofoliile administrate de Societățile de Investiții Financiare, cât și o latură calitativă, orientată în scopul aprecierii stadiului efectiv de implementare a IFRS în sistemul de raportare specific acestor entități.

Metodologia cercetării a avut în vedere demersuri relevante, precum: analiza situațiilor financiare emise pentru perioada 2006-2009, estimarea valorii juste pentru activele financiare din portofoliul Societăților de Investiții Financiare, comparația între cadrul de raportare financiară aplicabil (Ordin Comisia Națională a Valorilor Mobiliare - CNVM 75/2005) și IFRS sau chestionarea conducerii și a factorilor responsabili cu guvernarea privind aspecte specifice adoptării IFRS.

IFRS – factor catalizator pentru integritatea raportărilor financiare destinate investitorilor pe piața de capital

Una din condițiile de bază necesare funcționării eficiente a unei piețe reglementate de capital o constituie standardizarea raportărilor financiare. Demersurile asociate procesului de adoptare, implementare și aplicare a IFRS de către emitenții de instrumente financiare tranzacționabile pe piața românească de capital își găsesc rațiunea în valorile codului de guvernanta corporativă promovate de OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development).

În altă ordine de idei, IOSCO² (International Organization of Securities Commissions), aflată în căutarea unui „pașaport” internațional prin care companiile să fie acceptate pentru o cotaie secundară în jurisdicția oricărui stat membru, a recomandat ca autoritățile de reglementare și supraveghere în domeniul piețelor internaționale de capital să permită emitenților străini de valori mobiliare să utilizeze IFRS pentru prepararea situațiilor financiare atunci când derulează oferte publice primare sau secundare. Ideea era ca, oricare ar fi fost regulile de cotaie de la bursa primară a companiei, să existe un pachet minim comun pe care toate bursele de valori să îl accepte de la companiile străine care doreau o cotaie secundară³.

Una dintre contribuțiile majore prin care se remarcă spiritul IFRS o constituie cerința ca preparatorii de situații financiare să respecte un set de atribute calitative, a căror menire esențială este de a contura o imagine fidelă (engl. *true and fair view*) a poziției financiare, a performanțelor și a modificărilor poziției financiare a emitenților de valori mobiliare. Din această perspectivă, riscul de credit și riscul de faliment, componente de bază ale riscurilor asociate plasamentelor în instrumente financiare tranzacționate, sunt semnificativ reduse, ceea ce denotă un grad sporit de încredere a investitorilor în mecanismele de funcționare a pieței de capital, precum și în rațiunea sa de a exista într-o economie de piață.

1 Bonaci C.G., *Fundamente teoretice și practice ale contabilității instrumentelor financiare*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2009, p. 23.

2 În prezent, IOSCO este recunoscută ca inițitoare și promotoare a standardelor pentru piețele de capital. Membrii IOSCO reglementează mai mult de 90% din piața de capital mondială, ceea ce transformă IOSCO în cel mai important forum internațional pentru autoritățile de reglementare în domeniul valorilor mobiliare. Obiectivele IOSCO sunt: (i) cooperarea și schimbul de informații în vederea promovării unor standarde înalte de dezvoltare a piețelor interne; (ii) stabilirea unor principii generale de supraveghere a tranzacțiilor internaționale cu valori mobiliare; (iii) asistență reciprocă în vederea promovării integrității piețelor interne (Miclăuș & Lupu, 2008: 199-200).

3 Epstein B.J., Mirza A.A., *Wiley IFRS 2007- Interpretation and Application of International Accounting and Financial Reporting Standards. (Interpretarea și aplicarea Standardelor Internaționale de Contabilitate și Raportare Financiară)*, BMT Publishing House, București, 2007, p. 4.

Prin definirea unui „limbaj contabil universal aplicabil”, normalizatorul IASB (International Accounting Standards Board) încearcă să limiteze dificultățile de interpretare asociate raportărilor financiare bazate pe diferite tratamente contabile specifice fiecărui sistem național contabil în parte. De asemenea, prin revizuirile periodice aduse standardelor se încearcă reducerea sau chiar eliminarea tratamentelor contabile alternative, a redundanțelor sau conflictelor existente în cadrul acestora, în spiritul asigurării cadrului necesar pentru realizarea obiectivelor de convergență contabilă. În mod incontestabil, pentru entitățile de interes public listate pe piața românească de capital pot fi identificate beneficii considerabile asociate implementării și raportării conforme cu IFRS⁴, care vor depăși costurile pe termen scurt, printre care:

- facilitarea unui *grad sporit de comparabilitate a poziției și performanțelor financiare*, ceea ce conduce la creșterea transparenței privind activitățile operaționale și financiare ale companiilor;
- stimularea companiilor să *îmbunătățească nivelul calitativ al raportărilor financiare* adresate către „stakeholders” prin consolidarea unei poziții competitive în termeni de acces la finanțare globală cu costuri reduse;
- transpunerea în fapt a *principiilor codului de guvernanță corporativă* în materie de protecție a investitorilor, pe fondul unor așteptări din ce în ce mai exigente ale acestora cu privire la calitatea raportărilor financiare și la satisfacerea în acord cu spiritul IFRS a cerințelor de prezentare a informațiilor.

Experiințe recente în procesul de adoptare și implementare a IFRS pe piața românească de capital

În România, procesul de implementare și aplicare a IFRS a dobândit noi valențe, prin includerea în categoria entităților obligate să le aplice începând cu exercițiul financiar 2007⁵, și a societăților comerciale „ale căror valori mobiliare [...] sunt admise la tranzacționare pe o piață reglementată și care întocmesc situații financiare consolidate”⁶. Obligația întocmirii de situații financiare anuale consolidate în conformitate cu IFRS de către societățile comerciale ale căror valori mobiliare la data bilanțului sunt admise la tranzacționare pe o piață reglementată, este prevăzută în condițiile în care legislația în vigoare aplicabilă în materie de întocmire a situațiilor financiare individuale nu instituie obligativitatea întocmirii acestora în conformitate cu IFRS. Această particularitate generează o serie de dificultăți sesizate către autoritatea de supraveghere a pieței de capital (CNVM) de către anumite entități autorizate și reglementate (inclusiv Societățile de Investiții Financiare)⁷, cărora le incumbă obligația întocmirii de situații financiare consolidate conforme cu IFRS. În mod concret, aceste dificultăți se referă la faptul că societățile comerciale care intră în perimetrul de consolidare nu întocmesc situații financiare conforme de IFRS, în condițiile în care legislația actuală nu prevede această obligativitate. De aceea, se

4 Cercetări realizate asupra companiilor norvegiene (Gjerde *et al.*, 2008:111) evidențiază faptul că, deși relevanța informațională necondiționată a IFRS nu este mai accentuată decât principiile contabile general acceptate în Norvegia, ridicând implicit semne de întrebare asupra superiorității pe care noua orientare a bilanțului contabil se presupune că ar avea-o, IFRS dețin o relevanță informațională marginală în raport cu principiile contabile general acceptate. Autorii opinează că aceste beneficii sunt în măsură să depășească costurile de implementare, în mod deosebit prin efectele pozitive ale armonizării care vor genera o relevanță informațională sporită în țările cu un sistem contabil mai puțin dezvoltat, ceea ce nu poate echivala decât cu avantaje pentru toți investitorii pe piețele internaționale de capital.

5 Se impune făcută mențiunea potrivit căreia IFRS ar fi trebuit aplicate de către instituțiile reglementate și supravegheate de către CNVM începând cu exercițiul financiar 2005, potrivit art. 6, alin. (1), lit. b) din Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 1827/2003 pentru modificarea și completarea unor reglementări în domeniul contabilității.

6 Ordinul Ministerului Finanțelor Publice nr. 1121/04.07.2006 pentru aplicarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară, MO nr. 602/12.07.2006, art.1, alin (3). Acest act normativ transpune prevederile art. 4 din Regulamentul (CE) nr. 1606/2002 care precizează că *pentru fiecare exercițiu financiar care începe înainte sau după data de 1 ianuarie 2005, societățile comerciale care sunt guvernate de legea unui Stat Membru trebuie să își întocmească conturile consolidate în conformitate cu standardele internaționale de contabilitate dacă la data bilanțului, titlurile de valoare ale acestora sunt admise la tranzacționare pe o piață reglementată a oricăruia dintre Statele Membre.*

7 Conducerea SIF apreciază că aceste entități desfășoară o activitate de portofolii și acționează în calitate de investitori instituționali care administrează portofolii de participații, fără să intervină în politicile financiare și operaționale ale societăților respective, chiar dacă pachetele deținute conferă drepturi de vot de peste 50% din capitalul social, motiv pentru care nu este necesară prezentarea de situații financiare consolidate în conformitate cu IFRS. Mai mult decât atât, nu există o unitate de decizie la nivelul SIF în calitate de „societate-mamă”, participațiile din portofolii sunt deținute exclusiv în vederea vânzării, iar, în opinia conducerii, informațiile necesare elaborării unor situații financiare consolidate implică costuri și întâzieri nejustificate. Astfel, a fost invocată o excepție prevăzută la pct. 20 din anexa la Ordinul CNVM nr. 74/2005 care transpune prevederile Directivei a VII-a a CEE 83/349/EEC privind conturile consolidate. Considerăm că acest impediment va fi depășit odată cu publicarea ordinului privind modul de aplicare a IFRS de către societățile comerciale ale căror valori mobiliare la data bilanțului sunt admise la tranzacționare pe o piață reglementată.

impune retratarea situațiilor financiare individuale întocmite de societățile cuprinse în perimetrul de consolidare. Această operațiune este extrem de costisitoare, impunând alocarea unui timp îndelungat, precum și accesul la documentele primare existente la nivelul societăților comerciale care intră în perimetrul de consolidare; se remarcă faptul că legislația actuală nu permite un asemenea acces. În aceste condiții, introducerea prin efectul legii a obligativității întocmirii de către societățile comerciale care intră în perimetrul de consolidare a unui al doilea set de situații financiare anuale individuale, conforme cu IFRS, a devenit o necesitate⁸.

Prin urmare, se poate opina că aria de aplicabilitate a raportărilor conforme cu IFRS rămâne restrânsă doar la emitenții de valori mobiliare care întocmesc și prezintă situații financiare consolidate, în timp ce societățile listate care întocmesc și prezintă situații financiare individuale pot opta pentru aplicarea IFRS, în scopul satisfacerii nevoilor de informare ale utilizatorilor externi. Cu toate acestea, în cazul societăților de investiții financiare obligativitatea raportării conform IFRS este instituită printr-un act normativ emis de autoritatea de reglementare și supraveghere a pieței de capital (CNVM)⁹.

Situațiile financiare ale societăților de investiții financiare, între reglementări contabile naționale și referențialul IASB – determinări calitative și cantitative

Procesul de implementare a unui sistem de raportare conform cu IFRS la nivelul societăților de investiții financiare se fundamentează într-o măsură semnificativă pe inventarierea tehnicilor și politicilor contabile relevante în acord cu cadrul de raportare financiară aplicabil (Ordin CNVM nr. 75/2005), în scopul armonizării acestora în acord cu cerințele IFRS. Un asemenea demers presupune implicit o analiză comparativă a celor două cadre de raportare pentru a sublinia particularitățile semnificative în materie de recunoaștere, evaluare și prezentare a diverselor structuri specifice situațiilor financiare. În continuare, sunt sintetizate concluziile formulate pentru două componente esențiale ale situațiilor financiare, respectiv bilanțul și contul de profit și pierdere:

Tabel 1 - Bilanțul societăților de investiții financiare - o abordare comparativă între IFRS și cadrul aplicabil de raportare financiară

Informații care sunt cerute a fi prezentate în bilanț potrivit IAS 1	Informații prezentate în bilanț potrivit schemei regăsite în Ordinul 75/2005	Precizări cu privire la bilanțul întocmit de societățile de investiții financiare (SIF)
Imobilizări corporale	Terenuri și construcții; Instalații tehnice și mașini; Alte instalații, utilaje și mobilier; Avansuri și imobilizări corporale în curs de execuție.	Există conformitate cu recomandările IAS 1.
Investiții imobiliare	Nu există un element-rând distinct. O astfel de prezentare s-ar impune cel puțin în note explicative.	Întrucât SIF pot investi în active imobiliare, se impune o prezentare distinctă a acestor investiții, potrivit IAS 40.
Imobilizări necorporale	Cheltuieli de constituire; Cheltuieli de dezvoltare; Concesiuni, brevete, licențe, mărci comerciale, drepturi și active similare, dacă acestea au fost achiziționate cu titlu oneros; Fondul comercial, în măsura în care acesta a fost achiziționat cu titlu oneros; Avansuri și imobilizări necorporale în curs de execuție.	Există conformitate cu recomandările IAS 1. Se justifică totuși o analiză riguroasă a criteriilor de recunoaștere și evaluare, în conformitate cu prevederile IAS 38.
Active financiare	Acțiuni deținute la entități afiliate; Împrumuturi acordate entităților afiliate; Interese de participare; Împrumuturi acordate entităților de care compania este legată în virtutea intereselor de participare; Investiții deținute ca imobilizări; Alte împrumuturi; Alte investiții pe termen scurt.	Există conformitate cu recomandările IAS 1, activele financiare fiind clasificate în funcție de natura acestora și de intenția conducerii cu privire la deținerea lor, în active curente și imobilizate.

⁸ Acest aspect face obiectul unui proiect de Ordin al ministrului finanțelor publice privind modul de aplicare a Standardelor Internaționale de Raportare Financiară de către societățile comerciale ale căror valori mobiliare la data bilanțului sunt admise la tranzacționare pe o piață reglementată (art. 2, alin. (1)).

⁹ Art. 1 din Decizia CNVM nr. 1176/15.09.2010.

Tabel 1 - (continuare)

Informații care sunt cerute a fi prezentate în bilanț potrivit IAS 1	Informații prezentate în bilanț potrivit schemei regăsite în Ordinul 75/2005	Precizări cu privire la bilanțul întocmit de societățile de investiții financiare (SIF)
Investiții financiare contabilizate prin metoda punerii în echivalență	Nu există un element-rând distinct, precum exista în cadrul de raportare aplicabil anterior, aprobat prin O.M.F.P. și președintelui CNVM 1742/106/2002 („Titluri puse în echivalență”). O astfel de prezentare s-ar impune cel puțin în note explicative.	Având în vedere plasamentele de capital efectuate în societățile din portofoliu, care conferă SIF o influență semnificativă, prezentările de informații referitoare la aceste categorii de investiții financiare prezintă un grad ridicat de relevanță. Recunoașterea, evaluarea și prezentarea fac obiectul aplicării IAS 28.
Stocuri	Materiale consumabile; Lucrări și servicii în curs de execuție; Avansuri pentru cumpărări de stocuri.	Există conformitate cu recomandările IAS 1. Valorile nu sunt semnificative datorită obiectului de activitate al SIF.
Creanțe comerciale și similare	Creanțe comerciale; Sume de încasat de la entitățile afiliate; Sume de încasat de la entitățile de care compania este legată în virtutea intereselor de participare; Alte creanțe; Capital subscris și nevârsat.	Există conformitate cu recomandările IAS 1 și se respectă criteriul de clasificare în active curente și imobilizate.
Numerar și echivalente de numerar	Casa și conturi la bănci; Investiții pe termen scurt.	Există conformitate cu recomandările IAS 1. În categoria echivalentelor de numerar se regăsesc investițiile financiare pe termen scurt, deținute în scopul tranzacționării conform IAS 39.
Datorii comerciale și similare	Avansuri încasate în contul clienților; Datorii comerciale; Efecte de comerț de plătit.	Există conformitate cu recomandările IAS 1, inclusiv în ce privește clasificările ca datorii curente respectiv non-curente. SIF nu înregistrează datorii comerciale și asimilate acestora ca fiind non-curente.
Provizioane	Provizioane pentru pensii și obligații similare; Provizioane pentru impozite; Alte provizioane.	Provizioanele sunt recunoscute și prezentate în acord cu cerințele IAS 37. Provizioanele pentru impozite nu fac obiectul raportării conform IFRS, acestea fiind recunoscute în spiritul directivelor europene și substituind impozitul pe profitul amânat care ar trebui recunoscut în acord cu cerințele IAS 12. În consecință, această politică nu este conformă cu IFRS.
Datorii financiare	Împrumuturi din emisiunea de obligațiuni, prezentându-se separat împrumuturile din emisiunea de obligațiuni convertibile; Sume datorate instituțiilor de credit; Sume datorate entităților afiliate; Sume datorate entităților de care compania este legată în virtutea intereselor de participare.	Există conformitate cu recomandările IAS 1, inclusiv în ce privește clasificările ca datorii curente, respectiv non-curente.
Datorii și creanțe pentru impozitul curent	Alte datorii, inclusiv datoriile fiscale și datoriile privind asigurările sociale.	Există conformitate cu recomandările IAS 1, inclusiv în ce privește clasificările ca datorii curente, respectiv non-curente. În bilanțul SIF aceste datorii sunt recunoscute drept curente, neavând exclusiv caracter fiscal.
Datorii și creanțe privind impozitele amânate.	Nu sunt recunoscute.	Datoriile/creanțele privind impozitul pe profit amânat care ar trebui recunoscute conform IAS 12 au fost înlăturate din bilanț, fiind substituite prin provizioane pentru impozite.
Interese minoritare	Deși formatul de bilanț nu prevede un element-rând distinct pentru prezentarea intereselor minoritare, planul de conturi general dedică un cont de evidență special.	În structura capitalurilor proprii, SIF nu prezintă interese minoritare.
Capital emis și rezerve atribuite acționarilor societății mamă.	Capital subscris (prezentându-se separat capitalul vărsat și cel nevârsat); Prime de capital; Rezerve din reevaluare; Rezerve legale; Rezerve statutare sau contractuale; Alte rezerve; Rezultatul reportat; Rezultatul exercițiului financiar.	Există conformitate cu recomandările IAS 1.

Sursa: Proiecția autorilor

**Tabel 2 - Contul de profit și pierdere al societăților de investiții financiare
- o abordare paralelă între IFRS și cadrul aplicabil de raportare financiară**

Informații care sunt cerute a fi prezentate în contul de profit și pierdere potrivit IAS 1	Informații prezentate în contul de profit și pierdere potrivit schemei regăsită în Ordinul 75/2005	Precizări cu privire la contul de profit și pierdere întocmit de societățile de investiții financiare (SIF)
Veniturile	Venituri din imobilizări financiare; Venituri din investiții financiare pe termen scurt; Venituri din creanțe imobilizate; Venituri din investiții financiare cedate; Venituri din lucrări executate și servicii prestate; Venituri din provizioane, creanțe reactivate și debitori diverși; Venituri din diferențe de curs valutar; Venituri din dobânzi; Venituri din producția imobilizată; Alte venituri din activitatea curentă.	În cazul SIF, potrivit reglementărilor contabile aplicabile segmentului de activitate, cifra de afaceri este substituită prin indicatorul „venituri totale din activitatea curentă”, determinat prin însumarea veniturilor prezentate în coloana alăturată, acestea fiind în esență venituri de natură financiară. Deși nu au fost recunoscute venituri de natură extraordinară, formatul contului de profit și pierdere aprobat prin cadrul aplicabil de raportare financiară impune o prezentare distinctă a veniturilor de această natură, ceea ce contravine spiritului IAS 1.
Cheltuielile	Pierderi aferente creanțelor legate de participații; Cheltuieli privind investițiile financiare cedate; Cheltuieli privind diferențele nefavorabile de curs valutar; Cheltuieli privind dobânzile; Cheltuieli privind comisioanele și onorariile; Cheltuieli privind serviciile bancare și asimilate; Amortizări, provizioane, pierderi din creanțe și debitori diverși; Alte cheltuieli din activitatea curentă: cheltuieli materiale, cheltuieli privind energia și apa, cheltuieli privind personalul (remunerații cuvenite, asigurările și protecția socială și alte cheltuieli cu personalul, suportate de entitate), cheltuieli privind prestații externe, cheltuieli privind alte impozite, taxe și vărsăminte asimilate; Cheltuieli privind dobânzile	În situațiile financiare ale SIF, cheltuielile din activitatea curentă sunt în esență cheltuieli de natură financiară, generate de specificul obiectului de activitate (administrarea investițiilor financiare). Precizarea cu privire la elementele de natură extraordinară este valabilă și în cazul cheltuielilor.
Costurile de finanțare	Cheltuieli privind dobânzile	Cu excepția SIF Transilvania, care a recunoscut cheltuieli privind dobânzile aferente unor contracte de leasing financiar, celelalte SIF nu au prezentat cheltuieli privind dobânzile sau alte elemente ale costurilor de finanțare, potrivit IAS 23.
Partea din profitul sau pierderea aferentă entităților asociate și asocierilor în participație	Nu există un element-rând special destinat prezentării acestor informații.	SIF nu aplică prevederile IAS 28 respectiv IAS 31 cu privire la contabilizarea investițiilor în entitățile asociate sau în asocierile în participație (joint-ventures), prin metoda punerii în echivalență.
Cheltuieli cu impozite și taxe	Cheltuieli cu alte impozite, taxe și vărsăminte asimilate; Impozit pe profit; Alte cheltuieli cu impozite care nu apar în elementele de mai sus.	Sub rezerva celor menționate cu privire la contabilizarea impozitului pe profitul amânând în acord cu cerințele IAS 12, există conformitate cu cerințele IAS 1 referitoare la recunoașterea și prezentarea cheltuielilor cu impozite și taxe.
Totalul profiturilor/pierderilor post-impozitare din activități întrerupte și a profiturilor/pierderilor recunoscute la cedarea activelor sau grupurilor care constituie activități întrerupte	Nu există un element-rând special destinat prezentării acestor informații.	SIF nu recunosc active și datorii clasificate în conformitate cu IFRS 5.
Profitul sau pierderea	Profitul sau pierderea din activitatea curentă; Profitul sau pierderea din activitatea extraordinară; Rezultatul brut (profit sau pierdere); Rezultatul exercițiului financiar (profit sau pierdere).	Sub rezerva celor menționate cu privire la prezentarea elementelor extraordinare, există conformitate cu cerințele IAS 1 referitoare la recunoașterea și prezentarea profitului sau pierderii aferente perioadei. Formatul contului de profit și pierdere permite prezentarea informațiilor cu privire la rezultatul de bază/diluat, determinat conform cerințelor IAS 33. Nu există acțiuni potențiale care să fie luate în considerare la determinarea rezultatului diluat.
Profitul sau pierderea atribuibil (ă) intereselor minoritare	Nu există un element-rând special destinat prezentării acestor informații.	În structura capitalurilor proprii, SIF nu prezintă interese minoritare.
Profitul sau pierderea atribuibil (ă) deținătorilor de capitaluri proprii ale societății - mamă.	Nu există un element-rând special destinat prezentării acestor informații.	Alocările profitului net al perioadei sunt recunoscute distinct în cadrul bilanțului, la elementul rând „repartizarea profitului”.

Sursa: Proiecția autorilor

Analiza comparativă a principiilor și politicilor contabile de recunoaștere, măsurare și prezentare a structurilor situațiilor financiare specifice performanței financiare a permis sintetizarea rezultatelor prezentate în tabelul 2.

Referitor la determinarea ajustărilor de conformitate cu IFRS, relaționate cu activele financiare administrate de societățile de investiții financiare, demersul cercetării a fost proiectat asupra perioadelor de raportare anuale 2006-2009, obiectivul central vizând determinarea ajustărilor la valoarea de piață a activelor financiare, prin raportare la prețul mediu anual de tranzacționare, observat în cazul societăților tranzacționabile pe piața reglementată (segment REGS) care au prezentat un grad adecvat de lichiditate. Rezultatele obținute sunt sintetizate în tabelul 3.

Cu toate că, prin prevederile cadrului de reglementare a activității desfășurate de societățile de investiții financiare se fac precizări cu privire la reguli unitare de evaluare a activelor financiare¹⁰ incluse în portofoliu - cu scopul de a uniformiza metodologia de determinare a valorii activului net unitar și de a asigura comparabilitatea informațiilor raportate - politicile contabile adoptate de conducerile societăților de investiții financiare, în scopul evaluării activelor financiare și în sensul determinării valorii juste conform cerințelor IAS 39 pot avea drept consecință recunoașterea unor ajustări de conformitate potențial semnificative. Determinările cifrice prezentate în tabelul 3 probează existența unor astfel de ajustări de conformitate, recunoscute între valoarea contabilă și valoarea de piață (acceptată ca fiind valoare justă). Concret, în perioada

Tabel 3 - Ajustarea activelor financiare la valoarea justă în perioada 2006-2009

Specificație indicator	SIF BANAT CRISANA			
	2006	2007	2008	2009
Valoare contabilă	1.115.051.469	1.543.291.287	648.666.282	1.033.515.053
Valoare justă	1.097.908.170	1.542.065.003	1.171.841.674	847.849.624
Ajustări la valoarea justă	-17.143.299	-1.226.284	523.175.392	-185.665.429
Specificație indicator	SIF MOLDOVA			
	2006	2007	2008	2009
Valoare contabilă	1.092.800.786	1.529.650.397	522.139.718	698.449.066
Valoare justă	1.039.086.741	2.374.379.670	1.083.408.845	532.361.750
Ajustări la valoarea justă	-53.714.045	844.729.273	561.269.127	-166.087.316
Specificație indicator	SIF TRANSILVANIA			
	2006	2007	2008	2009
Valoare contabilă	1.082.852.880	2.174.142.470	805.259.640	953.271.300
Valoare justă	1.031.764.144	2.031.312.785	1.825.474.577	819.981.193
Ajustări la valoarea justă	-51.088.736	-142.829.685	1.020.214.937	-133.290.107
Specificație indicator	SIF MUNTENIA			
	2006	2007	2008	2009
Valoare contabilă	955.171.027	1.718.322.491	768.985.517	829.755.238
Valoare justă	906.439.848	1.964.292.113	1.229.061.122	662.389.548
Ajustări la valoarea justă	-48.731.179	245.969.622	460.075.605	-167.365.690
Specificație indicator	SIF OLTENIA			
	2006	2007	2008	2009
Valoare contabilă	1.680.650.270	2.420.892.775	812.602.776	1.062.169.948
Valoare justă	1.605.949.938	2.400.783.097	1.438.832.160	821.009.712
Ajustări la valoarea justă	-74.700.332	-20.109.678	626.229.384	-241.160.236

Sursa: Proiecția autorilor

10 Regulamentul CNVM nr. 15/2004 privind autorizarea și funcționarea societăților de administrare a investițiilor, a organismelor de plasament colectiv și a depozitarilor.

analizată, au fost identificate ajustări de conformitate exprimate procentual și în valori medii absolute, după cum urmează: SIF Banat-Crișana (23%), SIF Moldova (42%), SIF Transilvania (33%), SIF Muntenia (23%) și SIF Oltenia (24%).

În vederea evaluării stadiului de adoptare și implementare a cerințelor IFRS în procesul de raportare financiară specific societăților de investiții financiare, s-a procedat la chestionarea conducerii și a factorilor responsabili cu guvernanta din cadrul mai multor astfel de entități. În urma prelucrării răspunsurilor primite, au fost sintetizate următoarele **concluzii relevante**:

I. ASPECTE FAVORABILE:

- a) *este conștientizată nevoia de raportare conform IFRS* pentru a asigura creșterea capitalului de încredere al investitorilor, precum și monitorizarea corespunzătoare din partea autorității de reglementare.
- b) *decizia de adoptare a IFRS trebuie să aparțină conducerii SIF*, în raport cu interesele entității. Totuși, ar trebuie avute în vedere și reglementările CNVM care sunt emise în scopul armonizării cu practicile europene și internaționale.
- c) *analiza cost-beneficiu este un factor primordial* pentru restructurarea calitativă a portofoliilor și, în consecință, ar trebui atent efectuată în cazul unor societăți din portofoliile administrate de SIF, care nu își îndeplinesc obligațiile de raportare la termene rezonabile sau care nu suportă costurile asociate procesului de retratare a informațiilor și de auditare a situațiilor financiare. Pachetele de acțiuni deținute în aceste companii ar trebui să fie atent monitorizate în scopul cedării, ceea ce ar contribui la ameliorarea calității portofoliilor administrate.
- d) *au fost alocate resurse financiare, tehnice și umane adecvate* pentru implementarea sistemului de raportare financiară conform IFRS. Bugetul de venituri și cheltuieli aprobat de adunarea generală a acționarilor cuprinde și alocări de resurse financiare destinate implementării și/sau monitorizării sistemului de raportare conform IFRS. Personalul implicat în activități de implementare a sistemului de raportare conform IFRS (grupul tehnic) a beneficiat de cursuri adecvate de formare profesională și este atent monitorizat. Resursele materiale au fost asigurate prin suplimentarea alocărilor destinate mediului IT.
- e) *există o comunicare adecvată între grupul tehnic, conducere, persoane responsabile cu guvernanta și autorități*

de reglementare. Grupul tehnic a fost numit de comitetul de audit și conține persoane care dețin funcții-cheie în procesul de raportare financiară. Periodic, se efectuează teste într-un mediu IT virtual pentru generarea de rapoarte financiare și contabile specifice activității SIF și necesare elaborării situațiilor financiare conforme cu IFRS. Mecanismele de comunicare vizează: i) *componenta internă*, care presupune identificarea, raportarea și soluționarea oricăror deficiențe care intervin în sistemul de raportare financiară; comunicarea se realizează între grupul tehnic, conducere și persoanele responsabile cu guvernanta, și ii) *componenta externă*, care implică corespondența cu autoritatea de reglementare (CNVM), autoritatea fiscală și organisme profesionale în domeniul contabilității și auditului.

- f) au fost identificate *domeniile semnificative care necesită retratări în conformitate cu IFRS* și s-a stabilit calendarul acțiunilor de implementare (responsabilități și termene de finalizare). A fost elaborat un manual care include politici contabile conforme cu IFRS în ce privește problematica instrumentelor financiare (recunoaștere, evaluare și prezentare a informațiilor). Prin raportare la referențialul IFRS, diferențele vizează în esență:
 - definirea adecvată a celor patru categorii fundamentale de active financiare, împreună cu politicile contabile de recunoaștere/derecunoaștere și evaluare (inițială și ulterioară);
 - identificarea restricțiilor care vizează reclasificarea instrumentelor financiare
 - utilizarea valorii juste ca bază de evaluare a instrumentelor financiare nu este limitată doar la situațiile financiare consolidate (reguli de evaluare alternative);
 - identificarea condițiilor pentru contabilitatea operațiunilor de acoperire (a valorii juste, a fluxurilor de numerar sau a unei investiții nete într-o operațiune din străinătate), inclusiv a politicilor contabile aplicabile pentru fiecare relație de acoperire;
 - precizări privind determinarea valorii juste prin tehnici de evaluare general acceptate, în lipsa unor prețuri cotate pe o piață activă;
 - prezentări adecvate de informații referitoare la importanța deținerii de instrumente financiare asupra poziției și performanțelor financiare, precum și la natura expunerii la riscuri generate de instrumentele financiare.

În consecință, retrătirile semnificative de informații în vederea conformității cu cerințele IFRS au vizat:

- evaluarea participațiilor de capital la valoarea justă;
 - înregistrarea datoriei privind impozitul amânat aferent rezervelor din evaluarea la valoarea justă a participațiilor de capital;
 - parcurgerea etapelor specifice procedurilor de consolidare (pentru plasamente care conferă poziție de control), inclusiv prezentarea separată a intereselor care nu controlează;
 - utilizarea metodei punerii în echivalență pentru contabilizarea plasamentelor de capital care conferă influență semnificativă;
 - identificarea fondului comercial, alocarea acestuia asupra unităților generatoare de numerar și testarea periodică pentru depreciere.
- g) raportarea financiară conform IFRS ar putea fi utilizată de autoritatea de reglementare (CNVM) în *scopuri de supra-veghere prudentțială*, cu referire la unele aspecte, precum: evaluarea activelor financiare sau încadrarea în plafoanele restrictive impuse investițiilor permise.

II. ASPECTE NEFAVORABILE:

- a) *lipsa situațiilor financiare și/sau a rapoartelor de audit* pentru situațiile financiare emise de unele societăți din portofoliu, care s-ar fi aflat în perimetrul de consolidare. Pentru a compensa această limitare au fost utilizate ultimele informații disponibile (semestriale), ceea ce denaturează calitatea raportărilor financiare ale SIF.
- b) întocmirea de către unele societăți din portofoliile SIF a situațiilor financiare conform cerințelor unui *alt cadru de raportare decât IFRS* (reglementări conforme cu directivele europene). Astfel, utilizarea unor politici contabile diferite în cadrul grupului este de natură să genereze diferențe semnificative în evaluarea structurilor situațiilor financiare.
- c) *costuri administrative* legate de întocmirea, auditarea și publicarea situațiilor financiare de către unele societăți din portofoliile SIF sau costuri asociate programelor de pregătire profesională.
- d) obligativitatea respectării termenului de patru luni de la data bilanțului, în scopul prezentării situațiilor financiare consolidate întocmite conform IFRS a făcut *imposibilă retratarea situațiilor financiare ale unor societăți din*

perimetrul de consolidare, alterând calitatea procesului de raportare financiară.

- e) limitările privind posibilitatea de întocmire a situațiilor financiare consolidate au *împiedicat conducerea SIF să furnizeze declarații* conform cărora acest set de situații financiare redă o imagine fidelă, corectă și conformă cu cerințele IFRS, iar o eventuală misiune de audit financiar ar fi ocazionat costuri semnificative pentru obținerea unui raport de audit modificat.
- f) retratarea situațiilor financiare ale SIF, conform unui manual de politici și proceduri contabile care să răspundă cerințelor IFRS.

Concluzii și perspective ale cercetării

Încorporarea ad litteram a spiritului IFRS în mediul contabil românesc rămâne încă sub semnul întrebării cel puțin prin prisma faptului că referențialul internațional își demonstrează valențele în economiile de piață avansate. Mai mult decât atât, IFRS sunt destinate să promoveze și să expliceze opțiuni, tratamente și soluții contabile, a căror transpunere în practica raportărilor financiare autohtone este strâns corelată cu exercitarea raționamentelor profesionale și a judecăților de valoare, greu încorsetabile sub aspectul reglementărilor. În opinia noastră, aceste aprecieri ar putea justifica parțial demersurile organismului de normalizare contabilă națională cu privire la elaborarea unui sistem contabil propriu, bazat pe standarde contabile naționale adaptate la realitățile economiei românești, dar adresate altor entități decât cele cotate pe o piață reglementată.

Constituie o realitate faptul că, într-o perioadă de peste zece ani, a curs multă cerneală pentru tratarea problematicei privind raportarea conformă cu IFRS, pentru ca, în prezent, reglementările contabile să fie mai degrabă orientate către directivele europene, în ciuda faptului că acestea transpun într-o măsură semnificativă spiritul și litera IFRS. Pornind de la aceste aserțiuni, se naște în mod firesc întrebarea: *care vor fi tendințele de orientare în domeniul raportărilor financiare destinate pieței românești de capital?* În opinia noastră, o posibilă soluție o constituie asimilarea integrală a IFRS și raportarea conformă cu acestea de către toate entitățile de interes public, inclusiv emitenții de instrumente financiare tranzacționabile pe o piață reglementată de capital, în timp ce alte categorii de entități s-ar putea constitui drept subiect al raportării conforme cu reglementări naționale emise în acest

sens, eventual armonizate cu IFRS aplicabile sectorului întreprinderilor mici și mijlocii.

Dacă în cazul societăților de investiții financiare obligativitatea raportării conform IFRS este în prezent o certitudine, pentru celelalte entități autorizate, reglementate și supravegheate de CNVM, procesul de adoptare și implementare a IFRS a cunoscut reale progrese odată cu promovarea unui proiect de instrucțiune prin care se instituie obligativitatea întocmirii, în scop informativ, a unui al doilea set de situații financiare anuale în conformitate cu IFRS. Aceste situații financiare vor fi elaborate pentru perioadele de raportare încheiate la 31.12.2010, respectiv la 31.12.2011, prin retratarea informațiilor prezentate în situațiile financiare anuale întocmite potrivit reglementărilor contabile armonizate cu directivele europene. Începând cu exercițiul financiar al anului 2012, situațiile financiare anuale, individuale și consolidate, vor fi întocmite de aceste entități în conformitate cu IFRS, ca unic set de situații financiare. În consecință, remarcăm o tendință de extindere a ariei de aplicabilitate a IFRS la nivelul tuturor entităților autorizate, reglementate și supravegheate de o autoritate a piețelor financiare (inclusiv piața asigurărilor), fiind continuat astfel demersul început în anul 2006, când obligativitatea raportării și în conformitate cu IFRS a fost instituită doar în cazul instituțiilor de credit.

Analiza viitoarelor situații financiare întocmite de societățile de investiții financiare în conformitate cu cerințele IFRS, inclusiv a rapoartelor de audit emise asupra acestora, constituie demersuri de cercetare care prezintă un real interes pen-

tru autori. Aceste demersuri vor permite o analiză critică în baza căreia pot fi formulate recomandări pertinente și constructive în direcția asigurării conformității cu cerințele IFRS aplicabile societăților de investiții financiare.

Bibliografie

- Bonaci C.G., *Fundamente teoretice și practice ale contabilității instrumentelor financiare*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2009.
- Bunea Șt., *Analiza impactului procesului de convergență asupra evoluției unor sisteme contabile naționale și învățăminte pentru România*, volumul Congresului al XVI-lea al profesiei contabile din România: „Profesia contabilă și Globalizare, București 15-16 septembrie 2006”, Editura CECCAR, București, 2006.
- Epstein B.J., Mirza A.A., *Wiley IFRS 2007 - Interpretation and Application of International Accounting and Financial Reporting Standards. (Interpretarea și aplicarea Standardelor Internaționale de Contabilitate și Raportare Financiară)*, BMT Publishing House, București, 2007.
- Miclăuș P.G., Lupu R., *Piața instrumentelor financiare derivate*, Editura Economică, București, 2008.
- Gjerde Ø., Knivsfla K., Sættem F., *The value-relevance of adopting IFRS: Evidence from 145 NGAAP restatements*, Journal of International Accounting, Auditing and Taxation 17, 2008.
- Ordinul președintelui CNVM nr. 75/2005 privind aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu Directiva a IV-a a Comunităților Economice Europene aplicabile entităților autorizate, reglementate și supravegheate de Comisia Națională a Valorilor Mobiliare, M.O. nr. 1175 din 27-12-2005.

Informații

ACCA a lansat un nou set de certificări

ACCA (Association of Chartered Certified Accountants) a lansat „Foundations in Accountancy”, un nou set de certificări flexibile, pentru începători, menit să răspundă atât necesităților studenților, cât și celor ale angajatorilor.

Foundations in Accountancy a fost creat în urma unei consultări detaliate cu angajatorii,

furnizorii de cursuri, membrii, studenții, alte organisme ale profesiei contabile și de reglementare.

Foundations in Accountancy oferă o bază solidă în contabilitatea financiară și de gestiune și include un modul privind conduita profesională și etică. Certificările includ:

- Certificatul introductiv în contabilitatea financiară și de gestiune
- Certificatul intermediar în contabilitatea financiară și de gestiune
- Diploma în contabilitate și afaceri

- Calificarea pentru tehnician contabil acreditat (CAT)

Foundations in Accountancy prevede și acordarea unei certificări pentru fiecare nivel, ajutând studenții să-și monitorizeze progresul și ajutând angajatorii să recruteze și să formeze persoanele potrivite pentru caracteristicile activității lor. Conținutul practic înseamnă că studenții acumulează cunoștințe care sunt direct aplicabile la locul de muncă, oferind beneficii imediate angajatorilor existenți și viitori.

Detalii, pe website-ul ACCA:
www.accaglobal.com.

Câteva aspecte privind aplicarea ISA 580 "Declarații scrise"

Daniel BOTEZ*

Abstract

Some Aspects Regarding ISA 580 "Written Representations"

One professional procedure that call the auditor when conducting an audit of financial statements is to obtain written statements from the entity's management and those charged with governance. This procedure is subject to a specific standard, International Standard on Auditing (ISA) 580 "Written representations".

In terms of audit documentation in the file, this procedure is found in "Guidance on Audit Quality", finalizing the audit representation letter in the review conducted by the charge of the mission, but also in other sections of this guide.

Request for written representations is used for documentation of ownership from management responsibilities. Also, the auditor uses additional written representations as evidence to substantiate the relevant audit evidence when he deems it necessary to reaffirm the assertions by management in the financial statements and obtain written answers to certain questions, or when documenting the written declaration is a mandatory procedure set by different standards for specific subjects that they treat. In the same time, the auditor based procedures established in response to certain situations, depending on management's representations or refusal to disclose certain aspects.

It may be noted that the written representations provided by management and, where appropriate, those charged with governance, character evidence is particularly because the auditor used only as additional samples, in addition to sufficient and adequate evidence obtained directly through its own procedures.

Key words: *written representations, representations letter, ISA 580, audit evidence*

JEL Classification: M42

Cuvinte cheie: declarații scrise, scrisoare de reprezentare, ISA 580, probe de audit

Introducere

Orice concluzie profesională a practicianului de audit se bazează pe probe, obținute și interpretate în funcție de cerințele specifice misiunii. Misiunea de audit financiar, prin gradul ridicat de asigurare pe care îl furnizează, presupune și cel mai ridicat grad al suficienței și adecvării probelor de audit colectate.

Stabilirea procedurilor de obținere a probelor de audit, relevanța și întinderea acestora, precum și combinarea lor optimă, se află sub „bagheta” auditorului atunci când își pune în valoare raționamentul profesional în faza de planificare a misiunii. Astfel, acesta utilizează într-o măsură mai mare sau mai mică procedurile de colectare prevăzute de standardele profesionale: inspecția, observarea, confirmarea externă, recalcularea, reefectuarea, proceduri analitice și interogarea.

Interogarea reprezintă obținerea de informații financiare sau nefinanciare, scrise sau verbale, de la personalul entității sau de la persoane din afara acesteia, ca procedură extensivă în plus față de celelalte proceduri de audit. Indiferent de natura ei, această procedură trebuie documentată în dosarul de audit. În principiu, un volum mare de probe se poate obține prin utilizarea chestionarelor, dar informațiile obținute nu provin dintr-o sursă independentă și pot fi manipulate în favoarea clientului; de aceea, auditorul trebuie să colecteze probe suplimentare care să susțină acele informații.

O probă cu caracter particular, care presupune o procedură specifică, tangentă sau uneori ușor suprapusă cu interogarea este obținerea unei scrisori de declarație din partea conducerii.

* Conf. univ. dr., auditor financiar, Universitatea "Vasile Alecsandri" din Bacău, e-mail: daniel63331@yahoo.com

Metodologia de cercetare

Demersul nostru are drept principal obiectiv relevarea gradului în care declarațiile scrise ale conducerii constituie probe de audit pe baza cărora auditorul își poate exprima opinia. Pentru a putea ajunge la o concluzie, am urmat câțiva pași pe care i-am considerat necesari.

Pentru început, am urmărit să identificăm declarațiile scrise drept probe de audit și să le constatăm gradul de adecvare, adică relevanța și credibilitatea acestora în justificarea opiniei. Am adăugat acestui demers identificarea, în mod direct, a cerințelor prevăzute în anumite standarde de audit, privind documentarea obligatorie pe bază de declarații scrise, procedând la o prezentare grupată a acestor cerințe și menționând, acolo unde am considerat oportun, considerațiile noastre.

Pentru o abordare completă, am intenționat să conectăm cerințele prevăzute de standarde cu procedura profesională de documentare a dosarului de audit, în conformitate cu ghidul profesional.

Pentru aceasta, am consultat standardele de audit care prevăd cerințele de solicitare de declarații scrise din partea conducerii și „Ghidul privind Auditul Calității”, ghidul profesional la care auditorii fac apel pentru documentarea dosarului de audit.

Declarațiile conducerii – probe de audit

În conformitate cu prevederile Standardului Internațional de Audit (ISA) 580 „Declarații scrise”, pct. 3, „Declarațiile

scrise sunt informații necesare pe care auditorul le solicită în legătură cu auditul situațiilor financiare ale entității. În acest sens, ca și răspunsurile la interviuri, declarațiile scrise constituie probe de audit.”²

Acest aspect se nuanțează, totuși, prin menționarea obligatorie a faptului că declarațiile scrise nu furnizează prin ele însele probe de audit sau, altfel spus, nu pot fi considerate probe fiabile deoarece sunt obținute din surse care nu sunt independente. Ele sunt folosite de auditor și ca formă de testare a conducerii în ceea ce privește consecvența declarațiilor, precum și ca formă de documentare a declarațiilor verbale exprimate pe parcursul desfășurării misiunii.

Obținerea de declarații scrise de la conducerea entității răspunde unor obiective de documentare specifice.

În primul rând, declarațiile scrise sunt utilizate pentru documentarea asumării responsabilităților de către conducere.

Cu privire la acest aspect, avem în vedere faptul că o serie de scandaluri financiare cu impact internațional apărute după scandalul Enron, precum AIG (USA, 2004), Bernard L. Madoff Investment Securities LLC (USA, 2008) sau Anglo Irish Bank (Irlanda, 2008), au adus în discuție și numele și responsabilitatea auditorilor asupra acestor eșecuri. Pentru eliminarea unor confuzii, Standardele Internaționale de Audit (ISAs) revizuite, publicate în aprilie 2009, și în mod particular Standardul Internațional de Audit (ISA) 200 „Obiectivele generale ale auditorului independent și desfășurarea unui audit în conformitate cu Standardele Internaționale de Audit”³, prevăd că realizarea unui audit se bazează pe premisa că managementul a înțeles cu certitudine responsabilitățile care fundamentează un audit.

Aceste responsabilități se referă în mod explicit la întocmirea situațiilor financiare în conformitate cu cadrul de raportare financiară aplicabil, la organizarea și efectuarea controlului intern al managementului, astfel încât să determine întocmirea situațiilor financiare libere de denaturări semnificative, datorate fraudei sau erorii, precum și a obligației de a permite auditorului acces la toate informațiile pe care managementul și cei însărcinați cu guvernanta le consideră relevante pentru întocmirea situațiilor financiare: registre, documente și alte materiale, obținerea informațiilor suplimentare pe care auditorul le poate solicita în scopul auditului și acces nerestricționat la persoanele din interiorul entității de la care auditorul consideră necesar să culeagă probe.

Această delimitare explicită a responsabilităților este, în același timp, o măsură de precauție pentru protejarea auditorului. El nu se poate baza doar pe simpla declarație a conducerii privind asumarea acestor responsabilități (chiar în formă scrisă), deoarece constatăm că atașarea imaginii și responsabilității auditorilor cu scandaluri financiare recente continuă, spre exemplu cazurile Satyam Computers (India, 2009) sau Lehman Brothers (USA, 2010).

În al doilea rând, auditorul folosește declarațiile scrise ca probe suplimentare pentru fundamentarea unor probe de audit relevante, atunci când el consideră necesar sau atunci când documentarea prin declarații scrise reprezintă o procedură obligatorie stabilită de diferite standarde. Cu privire la acest aspect opinăm că cerințele de documentare obligatorie, stabilite prin standarde, reprezintă un cadru de bază sau o documentare minimă privind declarațiile conducerii. Aceste cerințe obligatorii pot fi completate cu cerințele stabilite

1 CAFR, *Ghid privind auditul calității*, Ed. Irecson, București, 2010

2 IFAC, *Manual de standarde internaționale de audit și control de calitate. Audit financiar 2009*, coeditare CAFR-ed. Irecson, București, 2009

3 Idem

de către auditor ori de câte ori consideră că relevanța probelor pe care le colectează reclamă susținerea și prin declarații punctuale ale managementului.

În al treilea rând, auditorul își bazează procedurile de răspuns la anumite situații constatate în funcție de declarațiile conducerii sau de refuzul conducerii de a declara unele aspecte. Se înțelege că atitudinea managementului influențează în mod direct comportamentul auditorului și întinderea pe care el o stabilește demersului său.

Sub aspect formal, declarațiile scrise îmbracă forma unei scrisori de declarație adresată auditorului. În principiu, această scrisoare se obține în faza de finalizare a auditului, pentru a putea cuprinde toate declarațiile cerute de auditor. Este recomandat ca data acesteia să fie cât mai apropiată de data raportului auditorului.

În sens profesional, se mai utilizează termenul de „scrisoare de reprezentare”, acesta fiind reținut de „Ghidul privind Auditul Calității”, care prevede în cadrul secțiunii de finalizare a auditului, la formularul A8, procedura de revizuire a scrisorii de reprezentare, efectuată de către responsabilul (partenerul) de misiune pentru a se asigura că toate declarațiile solicitate au fost furnizate. Procedura de revizuire cuprinde zece puncte care presupun verificarea existenței declarațiilor scrise și identificarea documentară a acestora.

Referiri la scrisoarea de reprezentare se fac și în cadrul altor proceduri de finalizare a misiunii. Astfel, în cursul procedurii de revizuire a scrisorii către persoanele însărcinate cu guvernanța, prevăzută în formularul A7 din „Ghidul privind Auditul Calității”, auditorul se asigură că toate erorile și omisiunile necorectate sunt incluse în scrisoarea de reprezentare, precum și despre faptul că aceasta a fost sau este prezen-

tată acestor persoane.

Tot în cadrul fazei de finalizare a auditului, prin procedura prevăzută de formularul A5/4, intitulată „Lista de verificare privind finalizarea dosarului”, responsabilul de misiune se asigură că declarațiile conducerii au fost redactate și că scrisoarea de reprezentare a fost întocmită pentru a fi semnată de către client. În cazul unei misiuni de audit la o companie cotate la bursă sau la o companie care, prin specificul său, a determinat un risc de audit ridicat, ceea ce a condus la opinie modificată, aspecte contabile discutabile sau identificarea și gestionarea unor amenințări la adresa independenței, aceste aspecte creează necesitatea unei revizuii la cald a dosarului de audit.

Documentarea procedurii de revizuire la cald a dosarului misiunii de audit de către un partener independent este prevăzută de formularul A4 din „Ghidul privind Auditul Calității”. Unul dintre obiectivele acestei revizuii solicită luarea în considerare a importanței și gradului de adecvare a declarațiilor scrise.

Proceduri obligatorii de documentare pe bază de declarații scrise

Documentarea pe bază de declarații scrise este o procedură obligatorie stabilită de anumite standarde. Domeniile pe care le tratează respectivele standarde sunt considerate semnificative, astfel că probele obținute de auditor sunt documentate suplimentar cu declarații scrise ale conducerii entității. Ne propunem, în continuare, să supunem atenției câteva asemenea prevederi și să realizăm unele comentarii asupra lor.

Un domeniu sensibil și în același timp

semnificativ îl reprezintă responsabilitatea auditorului privind fraudă. Din punctul de vedere al managementului riscului de fraudă, conducerii entității îi revine principala responsabilitate. De aceea, ISA 240 „Responsabilitățile auditorului privind fraudă în cadrul unui audit al situațiilor financiare”⁴ conține o cerință de documentare pe baza declarațiilor scrise ale conducerii. Conducerea entității și, eventual, persoanele însărcinate cu guvernanța își asumă responsabilitatea privind proiectarea, implementarea și menținerea mediului de control intern pentru prevenirea și detectarea fraudei și afirmă că au prezentat auditorului rezultatele evaluării conducerii asupra riscului ca situațiile financiare să fie denaturate semnificativ ca urmare a fraudei, cunoștințele lor cu privire la fraudă sau suspiciunea de fraudă care afectează entitatea și cunoștințele lor cu privire la orice acuzații de fraudă sau suspiciuni de fraudă, ce afectează situațiile financiare ale entității, comunicate de angajați, foști angajați, analiști, autorități de reglementare sau alții.

Documentarea acestei cerințe este prevăzută la punctul 3 al formularului A8 din „Ghidul privind Auditul Calității”.

Cum ar putea auditorul să asigure corespunzător această cerință de documentare? În opinia noastră, el își întocmește propriul chestionar privind factorii care presupun riscuri de fraudă. Spre exemplu, un factor de risc de fraudă poate fi supravegherea ineficientă de către management, cauzată de situații precum conducerea concentrată de către o singură persoană, fără asigurarea unor controale compensatorii, sau supravegherea necorespunzătoare de către management a controlului intern sau a raportării financiare. Alt exemplu se poate referi la discrepanțe în registrele contabile generate de situații precum tranzacții neînregistrate corespunzător, tranzacții neautorizate,

⁴ IFAC, *Manual de standarde internaționale de audit și control de calitate. Audit financiar 2009*, coeditare CAFR-ed. Irecson, București, 2009

ajustări „în ultimul minut” cu efect semnificativ asupra rezultatelor sau accesul multor angajați la registre și ineficiența sau inexistența unui sistem care să evalueze modul în care își îndeplinesc obligațiile. Pentru toate denaturările identificate pe parcursul auditului, auditorul evaluează efectele acestora asupra situațiilor financiare – atât în mod individual, cât și în mod agregat – și solicită conducerii să ajusteze situațiile financiare pentru a corecta aceste denaturări. Asupra acestui aspect este posibil să existe evaluări diferite ale conducerii față de cele ale auditorului. Conducerea ar putea să nu considere că toate denaturările reținute de auditor sunt semnificative la nivelul situațiilor financiare, precum și că anumite elemente nu constituie denaturări. Pentru a documenta poziția conducerii, conform cerințelor ISA 450 „Evaluarea denaturărilor identificate pe parcursul auditului”⁵ auditorul solicită acesteia declarații scrise cu privire la acest aspect, împreună cu un sumar al denaturărilor necorectate și al elementelor pe care nu le consideră denaturări. Documentarea acestui aspect este prevăzută la punctul 8 al formularului A8 din „Ghidul privind Auditul Calității”.

Considerăm că, în legătură cu acest aspect, auditorul nu își poate formula concluziile numai pe baza declarației conducerii, din cel puțin două motive semnificative. În primul rând, el se asigură că suma denaturărilor necorectate nu depășește pragul de semnificație, raportându-se la denaturările identificate prin procedurile sale. În al doilea rând, el cuprinde în sumarul erorilor și acele denaturări necorectate, semnificative care sunt localizate în perioada precedentă, dar care au efect cumulativ, aspect pe care conducerea ar fi tentată să îl evite.

În cursul demersului său, auditorul colectează probe suficiente și adecvate. Astfel, printre alte informații, cunoașterea litigiilor în care este implicată entitatea îl ajută să verifice modul în care conducerea a procedat la estimări și tratamente contabile adecvate. ISA 501 „Probe de audit - Considerații specifice pentru elementele selectate”⁶ prevede că auditorul solicită conducerii și, după caz, persoanelor însărcinate cu guvernanta să furnizeze declarații scrise potrivit cărora toate litigiile și revendicările cunoscute actuale sau posibile ale căror efecte ar fi trebuit să fie luate în considerare în întocmirea situațiilor financiare i-au fost prezentate auditorului și au fost contabilizate și prezentate în conformitate cu cadrul general de raportare financiară aplicabil.

Practic, informațiile cuprinse în declarația cu acest obiect sunt completate și verificate prin diferite proceduri ale auditorului, cum sunt corelarea cu informațiile constatate în procedura de înțelegere a entității și a mediului său, interogarea consilierului juridic sau a avocatilor entității sau alte proceduri.

Estimările reprezintă o procedură care solicită punerea în valoare în cel mai înalt grad a raționamentului profesional. Reglementările contabile aplicabile în România permit celor care întocmesc situații financiare, apelul, pe o scară destul de largă, la estimări contabile. Auditorul obține declarații scrise din partea conducerii și, acolo unde este cazul, de la cei însărcinați cu guvernanta, cu privire la măsura în care aceștia consideră că prezumțiile semnificative utilizate de aceasta în efectuarea estimărilor contabile sunt rezonabile, în conformitate cu cerințele ISA 540 „Auditarea estimărilor contabile, inclusiv a estimărilor contabile la valoare justă și a prezentărilor aferente”⁷.

Aceste declarații scrise pot cuprinde, în principal, informații privind gradul de adecvare a proceselor de evaluare utilizate de conducere în determinarea estimărilor contabile și consecvența aplicării acestora, că prezentările legate de estimările contabile sunt complete și adecvate, că nici un eveniment ulterior nu a provocat necesitatea ajustării estimărilor contabile și a prezentărilor incluse în situațiile financiare.

Această declarație este, în opinia noastră, unul dintre exemplele care confirmă faptul că declarațiile conducerii nu pot fi asimilate drept probe de audit directe. Apelul la estimări este o zonă sensibilă, care solicită auditorului să procedeze la propriile sale raționamente profesionale, să stabilească propriile estimări și, apoi, să constate rezonabilitatea estimărilor conducerii.

Luând în considerare aria de cuprindere a termenului „părți afiliate” în conformitate cu standardele de audit, cât și a termenului de „entități afiliate” în conformitate cu reglementările contabile aplicabile în România, auditorului nu îi este ușor să identifice toate părțile afiliate entității pe care o auditează. Aria circumscrisă părților afiliate ale unei entități poate să cuprindă, pe lângă persoanele care dețin controlul acelei entități sau membrii lor de familie, întreprinderile asociate acelei entități, o asocierie în participație, un membru-cheie din conducerea entității sau din a societății-mamă sau un membru de familie al acestora, sau alte persoane.

Standardul Internațional de Audit (ISA) 550 „Părți afiliate”⁸ prevede că atunci când identifică tranzacții semnificative, aprobate de conducere sau în care este implicată conducerea, sau când consideră că există interese la nivelul conducerii în legătură cu părțile afiliate, audi-

5 IFAC, *Manual de standarde internaționale de audit și control de calitate. Audit financiar 2009*, coeditare CAFR-ed. Irecson, București, 2009

6 Idem

7 Idem

8 Idem

torul solicită declarații scrise. Prin aceste declarații, conducerea își asumă prezentarea identității tuturor părților afiliate, a tuturor tranzacțiilor cu acestea, precum și prezentarea acestora în conformitate cu cerințele cadrului de raportare. Documentarea acestui aspect este prevăzută la punctul 4 al formularului A8 din „Ghidul privind Auditul Calității”. În cazuri particulare, atunci când auditorul consideră necesar, declarațiile vor cuprinde mențiunea că informațiile prezentate privind părțile afiliate nu implică acorduri neprezentate.

Evenimentele ulterioare pot, în anumite situații, să determine modificarea semnificativă a situațiilor financiare sau a notelor explicative. Se întâlnesc cazuri în care conducerea nu este dispusă sau interesată să procedeze la aceste modificări. Auditorul completează informațiile și constatările sale cu declarații scrise ale conducerii. Conform ISA 560 „Evenimente ulterioare”⁹, conducerea furnizează o declarație scrisă conform căreia toate evenimentele care au avut loc ulterior datei situațiilor financiare și pentru care cadrul general de raportare financiară aplicabil prevede ajustarea sau prezentarea au fost ajustate sau prezentate. Această cerință se documentează în dosarul de audit la punctul 4 al formularului A12 „Evenimente ulterioare bilanțului” din „Ghidul privind Auditul Calității”.

Cu privire la ipoteza continuității activității, ISA 570 „Principiul continuității activității”¹⁰ stabilește ca auditorul să solicite, ca procedură suplimentară, declarații scrise din partea conducerii și, acolo unde este cazul, de la persoanele însărcinate cu guvernanta, privind planurile de acțiune pe viitor și fezabilitatea acestor planuri. Din punct de vedere procedural, documentarea acestui aspect este prevăzută în

„Ghidul privind Auditul Calității”, atât în formularul A8, punctul 6, cât și în chestionarul prevăzut în formularul A13 „Continuitatea activității”, la punctul 4.

Utilizarea chestionarului prevăzut mai sus reprezintă, de fapt, pentru auditor, asigurarea că toate elementele care ar putea afecta continuarea activității în viitor au fost luate în considerare și că a fost evaluat impactul lor asupra situațiilor financiare.

Una dintre caracteristicile calitative ale informațiilor financiare este comparabilitatea. Conform acesteia, utilizatorii trebuie să poată compara situațiile financiare ale unei entități în timp, pentru a identifica tendințele în poziția financiară și performanțele sale. Situațiile financiare care se întocmesc în conformitate cu reglementările contabile aplicabile în România sunt situații financiare comparative, deoarece conțin informații referitoare la exercițiul financiar precedent. Conformitatea cu aceste reglementări presupune inclusiv prezentarea politicilor contabile utilizate de entitate. ISA 710 „Informații comparative - Cifre corespondente și situații financiare comparative”¹¹, prevede ca auditorul să ceară o declarație scrisă pentru toate perioadele amintite în opinia sa. Această cerință se documentează în scrisoarea de declarații și se corelează cu constatările auditorului documentate

în formularul B8 „Solduri inițiale/Cifre comparative” din „Ghidul privind Auditul Calității”.

În afara acestor cereri de declarații scrise, prevăzute de standardele de audit, auditorul poate solicita conducerii să reafirme în scris răspunderea sa privind aserțiunile din situațiile financiare, ori de câte ori consideră necesar.

Concluzii

Obținerea declarațiilor scrise de la conducerea entității și, atunci când este cazul, de la cei însărcinați cu guvernanta, constituie o procedură obligatorie de audit, prevăzută de ISA 580 „Declarații scrise”. Chiar dacă acest standard conține o listă a standardelor care conțin cerințe exprese de documentare a probelor pe bază de declarații scrise, aceasta reprezintă o bază minimă de documentare pentru auditor. Acesta trebuie să solicite conducerii entității să întărească în scris afirmațiile din situațiile financiare sau afirmațiile verbale făcute în timpul auditului, atunci când dorește să își sprijine probele obținute cu aceste declarații. Pe de altă parte, declarațiile scrise sunt considerate probe suplimentare, cerute în completarea probelor de audit obținute direct de auditor prin procedurile sale profesionale specifice.

Bibliografie

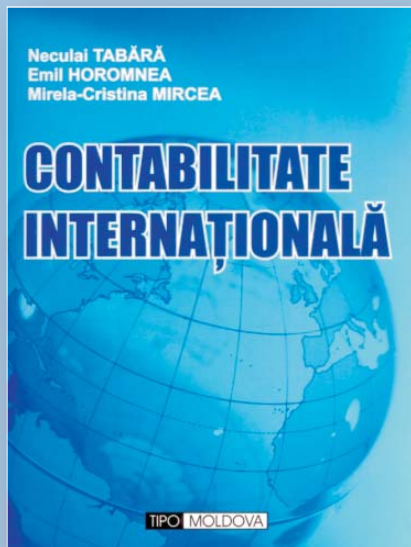
- Arens, Loebbecke, *Audit - o abordare integrată*, Editura Arc, Chișinău, 2003
CAFR, *Ghid privind Auditul Calității*, Editura Irecson, București, 2010
IFAC, *Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Audit Financiar 2009*, coeditare CAFR - Editura Irecson, București, 2009
OMPF 3055 - Reglementări contabile conforme cu Directiva a IV-a a Comunităților Economice Europene și cu Directiva a VII-a a Comunităților Economice Europene, publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 766 bis din 10.11.2009

⁹ IFAC, *Manual de standarde internaționale de audit și control de calitate. Audit financiar 2009*, coeditare CAFR-ed. Irecson, București, 2009

¹⁰ Idem

¹¹ Idem

Semnal editorial

Trăim într-o lume globalizată în care contabilitatea a devenit un veritabil limbaj de comunicare pe plan economic. Nevoia de universal a imprimat conta-

bilității o dimensiune internațională. Pornind de la această realitate, un valoros colectiv de autori de la venerabila Universitate „Alexandru Ioan Cuza” Iași, cunoscuți și recunoscuți în literatura de specialitate românească, respectiv profesor universitar doctor Neculai Tabără (coordonator), profesor universitar doctor Emil Horomnea și lector universitar doctor Cristina Mirela Mircea, au lansat recent o lucrare de referință, „**Contabilitate internațională**”, apărută la editura TipoMoldova, Iași.

Impresionantă prin complexitate și profunzime, lucrarea poartă amprenta unei documentări structurate judicios, în care descoperim și elemente de aport propriu.

Simpla enumerare a capitolelor abordate în cele aproape 600 de pagini confirmă amploarea efortului întreprins

și, deopotrivă, a meritelor incontestabile. Lucrarea este structurată în trei părți: *Contextul internațional al contabilității, Raportarea financiară pe țări și Repere în contabilitatea internațională*. Dintre capitolele semnificative menționăm: *Cauzele diferențelor internaționale în domeniul contabilității, Diferențe semnificative privind sistemul de raportare financiară, Clasificarea contabilă internațională, Armonizare și convergență contabilă pe plan internațional, Contabilitatea de gestiune în perspectivă internațională, Analiză financiară internațională, Contabilitatea de mediu în perspectivă internațională*. Caracterul analitic și pertinent al lucrării o recomandă unei palete largi de specialiști cercetători atât din domeniul contabilității aplicate, cât și din cel al contabilității fundamentale, studenților, masteranzilor și doctoranzilor.

Important pentru autori!

Evaluarea articolelor științifice se realizează, în paralel, de către cel puțin doi membri din Consiliul Științific al revistei, în modalitatea double-blind-review, ceea ce înseamnă că evaluatorii nu cunosc numele autorilor și nici autorii nu cunosc numele evaluatorilor.

Criterii de evaluare a articolelor: originalitatea, actualitatea, importanța și încadrarea în aria tematică a revistei; calitatea metodologiei de cercetare; claritatea și relevanța prezentării și argumentării; relevanța surselor bibliografice utilizate; contribuția adusă cercetării în domeniul abordat.

Recomandările Consiliului Științific al revistei sunt: acceptare; acceptare cu revizuire; respingere. Rezultatele evaluărilor sunt comunicate autorilor, urmând a fi publicate numai articolele acceptate de Consiliul Științific. Articolele se trimit redacției la adresa de e-mail: revista@cafr.ro,

obligatoriu în format electronic cu extensia **.doc**, cuprinzând următoarele elemente: limba de redactare a articolului - **română**, pentru autorii români sau **engleză**, pentru autorii străini; textul în limba română se redactează cu diacritice, conform prescripțiilor lingvistice ale Academiei Române; dimensiunea maximă a articolului 7-10 pagini/2000 caractere grafice cu spații/pagină; în articol se precizează titlul în limba română și engleză, metodologia de cercetare folosită, contribuțiile autorilor și referințele bibliografice în subsolul paginii; un rezumat în limbile engleză și română de circa o pagină redactat la persoana a III-a, în care se prezintă obiectivul cercetării, principalele probleme abordate și contribuția autorilor; rezumatul este însoțit de 4-5 termeni cheie, în limbile română și engleză, inclusiv clasificarea JEL.

Detalii pe site-ul www.revista.cafr.ro, la secțiunile „Recenzii” și „Manuscrise”.

Important for the Authors!

The review of the articles is performed in parallel by at least two members of the Scientific Council of the „Financial Audit” Journal, a double-blind-review, which means that those who perform the reviews do not know the names of the authors, and also the authors do not know the names of the reviewers.

Assessment criteria for articles: innovative input, actuality, importance and the relevance for the subject matter of the review; the quality of the research methodology; presentation and argumentation clarity and pertinence; the relevance of the bibliographic sources used; contribution made to the research in the area.

The recommendations of the Scientific Council are: accepted, accepted with reviewing, rejected. The results of the

assessments are communicated to the authors and only the articles approved by the Scientific Council are published. The articles are submitted to the editor by e-mail at: revista@cafr.ro, compulsory in Microsoft Word format containing the following elements: the language the article is drafted is **English**; the maximum size of the article 7-10 pages/2000 signs/page spaces included; the article mention the research methodology used, authors' contributions, footnote references from the bibliography; an abstract in English presenting the subject of the research and authors' contributions; the abstract is accompanied by 4-5 key words, in English, and also by JEL Classification.

Details on our website www.revista.cafr.ro, section: „Reviews” and „Manuscripts”.

